IL-KUMMISSJONI
EWROPEA

Brussell, XXX
[…](2018) XXX draft

KOMUNIKAZZJONI MILL-KUMMISSJONI EWROPEA

Linji gwida għall-qrati nazzjonali dwar kif jestimaw is-sehem tal-ispejjeż żejda li jiġu ttrasferiti fuq ix-xerrej indirett

MT MT

Linji gwida għall-qrati nazzjonali dwar kif jistmaw is-sehem ta' spiża żejda li ġiet ittrasferita fuq ix-xerrej indirett

1. INTRODUZZJONI

1.1. Skop u ambitu

(1) Dawn il-linji gwida għandhom l-intenzjoni li jipprovdu lill-qrati nazzjonali, lill-imħallfin u lil partijiet ikkonċernati oħrajn f'azzjonijiet għad-danni għal ksur tal-Artikoli 101 u 102 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea ("TFUE") bi gwida prattika dwar kif jistmaw it-trasferiment tal-ispejjeż żejda. B'mod partikolari, huma jistabbilixxu l-prinċipji ekonomiċi, il-metodi u t-terminoloġija dwar it-trasferiment, *inter alia*, permezz ta' referenza għal għadd ta' eżempji. Barra minn hekk, dawn il-linji gwida huma maħsuba biex jgħinu jiddeterminaw is-sorsi ta' evidenza rilevanti, jekk talba għad-divulgazzjoni hijiex proporzjonata, kif ukoll biex jivvalutaw id-dikjarazzjonijiet tal-partijiet dwar it-trasferiment u kwalunkwe opinjoni ta' espert ekonomiku li tista' tiġi ppreżentata lill-qorti.

(2) Il-bażi ġuridika għal-linji gwida hija l-Artikolu 16 tad-Direttiva dwar id-Danni[1]. Dawn mhumiex vinkolanti u ma jbiddlux ir-regoli eżistenti skont id-dritt tal-UE jew il-liġijiet tal-Istati Membri. Għaldaqstant, ma hemm ebda obbligu fuq qorti nazzjonali li ssegwihom. Il-linji gwida huma wkoll mingħajr preġudizzju għall-każistika tal-Qorti tal-Ġustizzja tal-Unjoni Ewropea ("QĠUE").

(3) Bħala sors ta' referenza għal prattiki tajbin, il-linji gwida jagħtu indikazzjonijiet dwar il-parametri rilevanti li jistgħu jitqiesu meta tiġi ttrattata l-evidenza ekonomika rilevanti għall-valutazzjoni tat-trasferiment tal-ispejjeż żejda. Huma jibnu fuq l-istudji ekonomiċi rilevanti miġbura mill-Kummissjoni u jikkomplementaw il-Gwida Prattika dwar il-kwantifikazzjoni tal-ħsara f'azzjonijiet għad-danni bbażati fuq ksur tal-Artikolu 101 jew 102 tat-TFUE ("Gwida Prattika")[2] li takkumpanja l-Komunikazzjoni mill-Kummissjoni dwar il-kwantifikazzjoni tad-dannu tal-antitrust f'azzjoni għad-danni.[3] Filwaqt li l-Gwida Prattika tiffoka fuq l-ispejjeż żejda, dawn il-linji gwida jindirizzaw speċifikament f'aktar dettall it-trasferiment ta' dawn l-ispejjeż żejda[4]. Jenħtieġ li l-Gwida Prattika u dawn il-linji gwida jinqraw flimkien[5].

(4) Kif ġie spjegat fil-paragrafi (16) *et seq.* ta' hawn taħt, dawn il-linji gwida jistgħu jkunu utli meta kontraventur jinvoka t-trasferiment fid-difiża tiegħu kontra pretensjoni ("tarka") jew xerrej indirett jitlob danni mingħand il-kontraventur billi jallega trasferiment spejjeż żejda ("xabla"). Madankollu, bħal fi kwalunkwe azzjoni

(1) Id-Direttiva 2014/104/UE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-26 ta' Novembru 2014 dwar ċerti regoli li jirregolaw l-azzjonijiet għad-danni skont il-liġi nazzjonali għall-ksur tad-dispożizzjonijiet tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-Istati Membri u tal-Unjoni Ewropea, ĠU L 349/1, 5.12.2014.

(2) Il-Kummissjoni, Dokument ta' Ħidma tal-Persunal – Gwida Prattika dwar il-Kwantifikazzjoni tad-Dannu f'Azzjonijiet għad-danni bbażati fuq il-ksur tal-Artikolu 101 jew 102 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea, 11.6.2013, SWD(2013) 205.

(3) Komunikazzjoni mill-Kummissjoni dwar il-kwantifikazzjoni tad-dannu f'azzjonijiet għad-danni bbażati fuq il-ksur tal-Artikolu 101 jew 102 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea, ĠU C 167/19, 13.6.2013.

(4) Il-Gwida Prattika tittratta t-trasferiment fil-qosor biss, jiġifieri fil-paragrafi 161-171.

(5) Dawn il-linji gwida jiffokaw fuq it-trasferiment tal-ispejjeż żejda fil-kuntest tal-ksur tal-Artikolu 101 tat-TFUE. Madankollu, jistgħu jkunu wkoll sors ta' referenza għal prattiki tajbin f'azzjonijiet għad-danni quddiem il-qrati nazzjonali għal ksur tal-Artikolu 102 tat-TFUE, pereż. ipprezzar eċċessiv, diment li l-ispeċifiċitajiet tal-istandard tal-abbuż tad-dominanza skont l-Artikolu 102 tat-TFUE jitqiesu b'mod suffiċjenti.

għad-danni, il-grad safejn il-qorti għandha tikkunsidra l-fatti ta' każ ser jiddependu fuq il-mod ta' kif titressaq l-azzjoni mill-pretendent u n-natura tad-difiża mqajma mill-konvenut. Pereżempju, f'xi każijiet, pretendent jista' ma jitlobx danni għal telf tal-profitt bħala riżultat tal-effett tal-volum minħabba l-kumplessità addizzjonali li dan jista' jinvolvi. Madankollu, pretensjoni minn xerrej indirett kontra kontraventur ġeneralment tkun tinvolvi l-kunsiderazzjoni ta' trasferiment, minħabba li dak huwa essenzjali għall-pretensjoni.

(5) Bl-istess mod, il-mod kif il-qorti tkun tixtieq tittratta l-valutazzjoni u l-istima tat-trasferiment x'aktarx li jkun influwenzat min-natura u d-daqs tal-pretensjoni. Jenħtieġ li l-għażla mill-metodi u l-approċċi ekonomiċi differenti spjegati fil-linji gwida tkun proporzjonata għall-każ. Dak li jista' jkun xieraq f'termini tal- ambitu tad-*data* meħtieġa u l-ispiża tal-analiżi tal-esperti għal pretensjoni ta' € 20 miljun jista' ma jkunx proporzjonat għal pretensjoni ta' € 200,000.

1.2. X'inhu trasferiment tal-ispejjeż żejda?

(6) It-trasferiment tal-ispejjeż żejda jista' jseħħ f'livelli differenti tal-katina tal-provvista. Dan huwa spjegat fil-Kaxxa 1 hawn taħt permezz ta' referenza għal eżempju ipotetiku.

Kaxxa 1: Trasferiment ta' żieda fil-prezz għar-ram

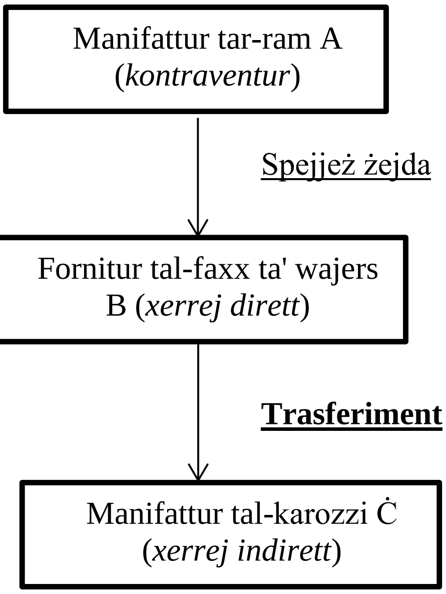

L-intrapriża A hija manifattur tar-ram u fformat kartell billi qablet mal-kompetituri tagħha li tiffissa l-prezzijiet tal-bejgħ tar-ram bi ksur tal-Artikolu 101 tat-Trattat ("TFUE"). Il-ftehim ippermetta lil A titlob lill-klijenti tagħha, inkluża l-intrapriża B, prezzijiet ogħla għar-ram.

Id-differenza fil-prezzijiet bejn il-prezz effettivament imħallas u l-prezz li altrimenti kien jipprevali fin-nuqqas tal-ksur tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE tissejjaħ l-ispiża żejda.[6]

(6) Ara l-Artikolu 2(20) tad-Direttiva dwar id-Danni.

L-intrapriża B hija fornitur tal-parts tal-karozzi u użat ir-ram li xtrat mingħand A sabiex tipproduċi faxx ta' wajers li hija mbagħad biegħet lill-manifattur tal-karozzi Ċ. Wara ż-żieda fil-prezz relatata mal-kartell għar-ram, B żiedet ukoll il-prezz tal-bejgħ tagħha għall-faxx ta' wajers li forniet lil Ċ. Din l-imġiba tikkostitwixxi trasferiment ta' spejjeż żejda, f'dan il-każ minn B lil Ċ. Abbażi tad-definizzjonijiet fid-Direttiva dwar id-Danni, A tista' tissejjaħ *kontraventur,* B *xerrej dirett* u Ċ *xerrej indirett.*[7]

(7) Meta x-xerrej dirett, kompletament jew parzjalment, jittrasferixxi l-ispiża żejda lix-xerrej indirett, dan tal-aħħar mhux biss jiffaċċja effett fuq il-prezz, iżda f'ħafna każijiet tonqos ukoll id-domanda għalih. Dan it-tnaqqis jissejjaħ l-effett tal-volum. L-implikazzjonijiet ġuridiċi u ekonomiċi tiegħu huma diskussi f'aktar dettall hawn taħt. Fi kliem sempliċi, kull meta tiġi ttrasferita spiża żejda, ix-xerrej indirett jista' jixtri inqas mingħand ix-xerrej dirett u, konsegwentement, ibiegħ inqas lix-xerrejja indiretti aktar 'l isfel fil-katina tal-provvista.

(8) L-ispiża żejda tista' tiġi ttrasferita fuq katina tal-provvista sħiħa u tkun tikkonċerna prodotti jew servizzi. Pereżempju, wara l-każ ipotetiku spjegat fil-Kaxxa nruKaxxa 1 hawn fuq, il-manifattur tal-karozzi Ċ jista' jkun żied b'mod simili l-prezzijiet li talab lill-klijent tiegħu, il-bejjiegħ bl-imnut indipendenti tal-karozzi D. Sussegwentement, D jista' jkun żied ukoll il-prezz tiegħu għall-konsumatur aħħari għall-karozza li fiha jista' jinstab ir-ram kartellizzat. Ċ, D u l-konsumaturi aħħarin huma kollha xerrejja indiretti skont it-tifsira tad-definizzjoni tad-Direttiva dwar id-Danni.[8]

1.3. **Struttura tal-linji gwida**

(9) B'referenza għall-prinċipji legali, il-każistika stabbilita u d-dispożizzjonijiet fid-Direttiva dwar id-Danni, dawn il-linji gwida jistabbilixxu l-qafas legali applikabbli għat-trasferiment. Taqsima legali qasira tiġbor fil-qosor ir-regoli proċedurali u l-istrumenti li abbażi tagħhom il-qrati nazzjonali jistgħu jqisu t-trasferiment tal-ispejjeż żejda f'azzjonijiet għad-danni. Il-qafas legali jikkombina d-dritt tal-UE mal-prattika nazzjonali. F'dan il-kuntest, l-imħallfin iridu jagħtu attenzjoni partikolari għall-prinċipji tal-effettività u l-ekwivalenza[9]. Dan ifisser li huma jridu japplikaw ir-regoli nazzjonali b'tali mod li l-applikazzjoni ma tagħmilx prattikament impossibbli jew eċċessivament diffiċli l-eżerċitar tad-dritt għal kumpens sħiħ għad-dannu kkawżat minn ksur tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE (il-prinċipju tal-effettività)[10]. It-tieni nett, l-imħallfin iridu jżommu f'moħħhom li r-regoli jew il-proċeduri nazzjonali li jirrigwardjaw l-azzjonijiet għad-danni li jirriżultaw minn ksur tal-Artikolu 101 jew 102 tat-TFUE ma għandhomx ikunu inqas favorevoli għall-partijiet li allegatament ġarrbu d-dannu minn dawk li jirregolaw azzjonijiet simili għad-danni li jirriżultaw minn ksur ta' liġi nazzjonali (il-prinċipju tal-ekwivalenza).

---

(7) Ara l-Artikolu 2(2), (23) u (24) tad-Direttiva dwar id-Danni.

(8) Skont l-Artikolu 2(24) tad-Direttiva dwar id-Danni, "xerrej indirett" ifisser persuna fiżika jew ġuridika li xtrat, mhux direttament mingħand kontraventur, imma mingħand xerrej dirett jew xerrej sussegwenti, prodotti jew servizzi li kienu l-oġġett ta' ksur tal-liġi tal-kompetizzjoni, jew prodotti jew servizzi li jkun fihom tali oġġetti jew imnisslin minnhom."

(9) Ara l-Artikolu 4 tad-Direttiva dwar id-Danni.

(10) Għad-dritt għal kumpens sħiħ, ara l-paragrafu (11) et seq. ta' hawn taħt.

(10) It-taqsima ewlenija ta' dawn il-linji gwida tittratta l-ekonomija ta' trasferiment, jiġifieri t-teorija ekonomika u l-metodi ta' kwantifikazzjoni rilevanti għall-finijiet tal-istima ta' trasferiment. Il-parti dwar it-teorija ekonomika tiffoka fuq il-kunċetti teoretiċi sottostanti għat-trasferiment u tistabbilixxi fatturi li jista' jkollhom impatt fuq dan. Fil-parti dwar il-kwantifikazzjoni ekonomika, jiġu ppreżentati approċċi u metodi differenti għall-kwantifikazzjoni tal-effetti tat-trasferiment.

2. QAFAS ĠURIDIKU

2.1. Trasferiment tal-ispejjeż żejda u d-dritt għal kumpens sħiħ

(11) Ir-regoli tad-Direttiva dwar id-Danni dwar it-trasferiment tal-ispejjeż żejda huma msejsa fuq il-prinċipju ta' kumpens, li huwa l-bażi tad-Direttiva dwar id-Danni fl-intier tagħha.[11] Żewġ elementi ta' dan il-prinċipju għandhom implikazzjonijiet importanti għat-trasferiment tal-ispejjeż żejda. L-ewwel nett, abbażi tal-każistika stabbilita tal-QtĠ-UE, dan ifisser li "[k]ull persuna għandha d-dritt li titlob kumpens għad-dannu mġarrab meta teżisti rabta kawżali bejn l-imsemmi dannu u akkordju jew prattika pprojbita mill-Artikolu 101 TFUE"[12].[13] It-tieni nett, il-pretendenti li jkunu ġarrbu tali dannu għandhom id-dritt għal kumpens sħiħ, li għandu jinftiehem bħala li jqiegħed persuna fil-pożizzjoni li kienet tkun fiha kieku ma seħħx il-ksur.[14]

(12) Fil-kuntest tat-trasferiment tal-ispejjeż żejda, id-Direttiva dwar id-Danni tispeċifika li "kwalunkwe persuna" tinkludi xerrejja diretti u indiretti.[15] Pereżempju, fil-każ ipotetiku msemmi fil-Kaxxa 1 hawn fuq, il-produttur tal-faxx ta' wajers B, bħala xerrej dirett, u l-manifattur tal-karozzi Ċ, bħala xerrej indirett, jistgħu jitolbu kumpens mingħand il-manifattur tar-ram A, bħala l-kontraventur. Xerrejja indiretti oħrajn aktar 'l isfel fil-katina tal-provvista huma intitolati wkoll li jiksbu danni mingħand il-kontraventur. Kif issemma hawn fuq fil-paragrafu (8), dan ikun il-bejjiegħ bl-imnut indipendenti tal-karozzi D u l-konsumaturi aħħarin fl-eżempju ipotetiku fil-Kaxxa 1.

(13) Jenħtieġ li jiġi nnotat li l-elementi tal-prinċipju ta' kumpens imsemmi fuq, jiġifieri d-dritt ta' kwalunkwe persuna li titlob kumpens sħiħ għal dannu marbut b'mod kawżali ma' ksur tad-dritt tal-UE dwar il-kompetizzjoni, japplikaw ukoll għall-*fornituri* diretti u indiretti ta' kontraventur. Id-Direttiva dwar id-Danni tirreferi għas-sitwazzjoni ta' kartell ta' xerrej bħala eżempju fejn id-dannu jista' jirriżulta minn prezz aktar baxx imħallas minn kontraventuri lill-fornituri tagħhom.[16]

---

(11) Ara l-Artikoli 1(1) u 3(1) tad-Direttiva dwar id-Danni.

(12) Kawża C-557/12 (*Kone*) tal-QtĠ-UE tal-5 ta' Ġunju 2014 EU:C:2014:1317, il-paragrafu 22, b'referenza għall-Kawża C-295/04 *(Manfredi)* tal-QtĠ-UE tat-13 ta' Lulju 2006 EU:C:2006:461, il-paragrafu 61.

(13) Il-Kummissjoni nnifisha minn kmieni fakkret fl-enfasi tal-QĠUE "fuq il-prinċipju ta' kumpens u l-premessa tagħha li d-danni għandhom ikunu disponibbli għal kwalunkwe persuna milquta li tista' tipprova li għandha rabta kawżali biżżejjed mal-ksur", ara l-WHITE PAPER tal-Kummissjoni dwar l-Azzjonijiet għad-danni għal ksur tar-regoli tal-KE dwar l-antitrust, Brussell, it-2 ta' April 2008, COM(2008) 165 finali, p. 7.

(14) L-ewwel sentenza tal-Artikolu 3(2) tad-Direttiva dwar id-Danni.

(15) L-Artikolu 12(1) tad-Direttiva dwar id-Danni.

(16) Ara l-Premessa 43 tad-Direttiva dwar id-Danni. Madankollu, jenħtieġ li jiġi nnotat li l-fornituri jistgħu wkoll jiġu affettwati b'mod negattiv fis-sitwazzjoni tal-kartell ta' bejjiegħ, jiġifieri jekk ifornu inqas lill-kontraventuri minħabba l-effett tal-volum.

(14) Il-kumpens sħiħ ikopri kumpens għal telf attwali (*damnum emergens*) u għal telf ta' profitt (*lucrum cessans*), flimkien mal-ħlas tal-imgħax.[17] Ġeneralment, it-telf attwali jirreferi għal tnaqqis fl-assi ta' persuna u t-telf ta' profitt jirreferi għal żieda f'dawk l-assi li kien ikun hemm kieku ma seħħx l-att dannuż.[18] Fil-kuntest tat-trasferiment, id-distinzjoni għandha rwol partikolari fir-rigward tal-effetti ekonomiċi karatteristiċi u l-klassifikazzjoni ġuridika tagħhom. Ir-regola ġenerali hija stabbilita hawn taħt.

- L-effett tal-prezz jirrigwardja l-ispiża żejda bħala żieda fil-prezz li kellu jħallas xerrej dirett jew indirett għal prodott jew servizz minħabba l-ksur tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE.[19] Dan jaqa' fil-kategorija ta' telf attwali u huwa parti mid-dannu li jissejjaħ dannu ta' spiża żejda fid-Direttiva dwar id-Danni.[20] Madankollu, ix-xerrej dirett jew indirett jista' jkun jista' jittrasferixxi l-ispiża żejda aktar 'l isfel fil-katina tal-provvista u b'hekk inaqqas (trasferiment parzjali) jew jelimina (trasferiment sħiħ) it-telf attwali tiegħu. Meta jiġu biex jiddeterminaw it-telf attwali fil-każ ta' trasferiment, il-qrati nazzjonali ser ikollhom bżonn jidentifikaw id-dannu ta' spiża żejda li jibqa' f'livell partikolari tal-katina tal-provvista.

- L-effett tal-volum jirreferi għat-telf ta' profitt minħabba tnaqqis fil-bejgħ li jirriżulta mit-trasferiment, jiġifieri volum aktar baxx ta' bejgħ minħabba ż-żidiet fil-prezzijiet. Dan jista' jkun rekuperabbli bħala telf ta' profitt.[21]

(15) Filwaqt li d-Direttiva dwar id-Danni tiddistingwi bejn it-telf attwali minħabba l-ispiża żejda, fuq naħa waħda, u telf ta' profitt minħabba bejgħ imnaqqas, fuq in-naħa l-oħra, hemm rabta inerenti bejn l-effett tal-prezz sottostanti u l-effett tal-volum. Għalhekk, jekk it-trasferiment isir rilevanti, jenħtieġ li jitqiesu kemm l-effetti kif ukoll l-interazzjoni tagħhom. Il-metodi ekonomiċi sabiex isir dan huma stabbiliti aktar 'l isfel.

2.2. Xenarji li fihom qorti tittratta kwistjonijiet ta' trasferiment

(16) F'azzjonijiet għal danni bbażati fuq ksur tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE, il-qrati nazzjonali ġeneralment jittrattaw it-trasferiment tal-ispejjeż żejda f'żewġ xenarji.

(17) L-ewwelnett, kontraventur jista' jinvoka t-trasferiment ta' ispejjeż żejda fid-difiża tiegħu kontra l-pretensjonijiet, jiġifieri jsostni li l-pretendent naqqas it-telf attwali tiegħu billi ttrasferih, kompletament jew parzjalment, lill-klijenti tiegħu stess.[22] Din is-sitwazzjoni, li fiha t-trasferiment jista' jiġi deskritt bħala tarka, hija deskritta fil-Kaxxa 2 hawn taħt b'referenza għal pretensjoni ta' xerrej dirett. Għandu jiġi nnotat li d-difiża tat-trasferiment tista' tiġi invokata wkoll kontra l-pretensjonijiet ta' xerrejja indiretti aktar 'l isfel fil-katina tal-provvista.

(17) Ara t-tieni sentenza tal-Artikolu 3(2) tad-Direttiva dwar id-Danni.

(18) L-Opinjoni tal-Avukat Ġenerali Capotorti tat-12 ta' Settembru 1979 dwar il-Kawża 238/78 (*Ireks-Arkady*) ECLI:EU:C:1979:203, il-paragrafu 9.

(19) Il-Premessa 39 tad-Direttiva dwar id-Danni.

(20) L-Artikolu 12(2) tad-Direttiva dwar id-Danni.

(21) Ara l-Artikolu 12(3) tad-Direttiva dwar id-Danni.

(22) Ara l-Premessa 39 tad-Direttiva dwar id-Danni.

(18) It-tieni nett, ix-xerrejja indiretti jistgħu jibbażaw l-azzjonijiet għad-danni tagħhom fuq l-argument li x-xerrejja diretti mill-kontraventuri ttrasferew (partijiet minn) l-ispiża żejda lilhom u li, għalhekk, huma sofrew dannu. F'xenarju bħal dan, it-trasferiment jista' jiġi deskritt bħala xabla. Dan ix-xenarju huwa spjegat ukoll fil-Kaxxa 2 hawn taħt.

Kaxxa 2 Xenarji tipiċi tat-trasferiment

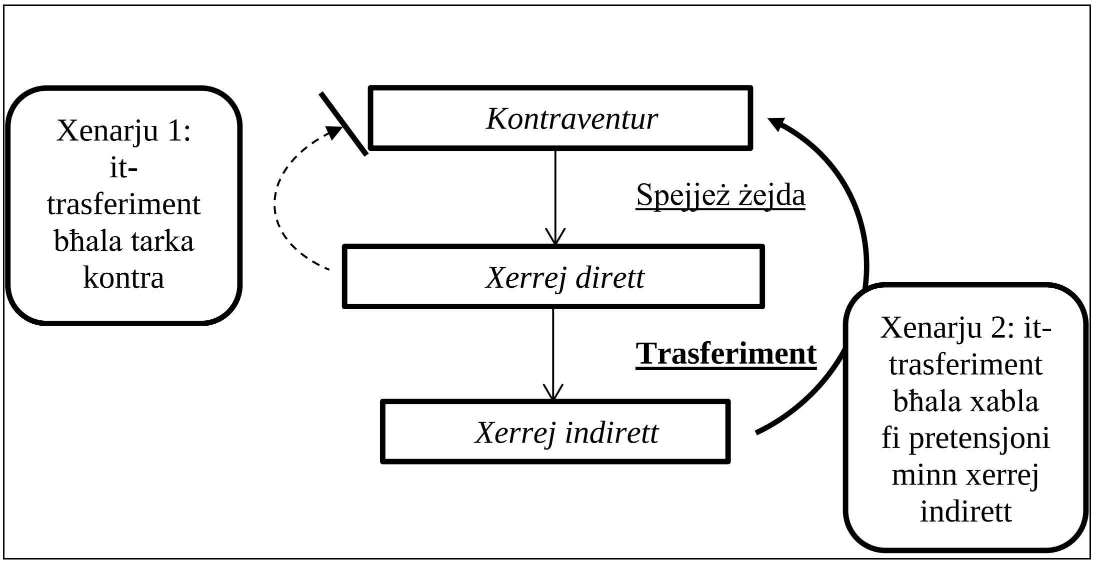

(19) Meta t-trasferiment tal-ispejjeż żejda jintuża bħala difiża kontra azzjoni bbażata fuq ksur tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE, ġeneralment ikun meħtieġ li l-konvenut juri bil-provi li l-pretendent ittrasferixxa l-ispiża żejda[23]. Dan l-oneru tal-prova jirrigwardja l-eżistenza u l-firxa tat-trasferiment tal-ispiża żejda. Jekk id-difiża tat-trasferiment tirnexxi kompletament jew parzjalment, il-pretendent xorta jista' jitlob kumpens għat-telf ta' profitt li jirriżulta mit-trasferiment[24]. F'dan il-każ, l-oneru tal-prova ta' dan l-effett ta' volum relatat mat-trasferiment huwa fuq il-pretendent.

(20) Id-Direttiva dwar id-Danni tinkludi wkoll regoli speċifiċi għat-tieni xenarju fejn xerrej indirett isostni li sofra dannu minħabba t-trasferiment ta' ispejjeż żejda. L-oneru tal-prova tal-eżistenza u l-ambitu ta' dan it-trasferiment ġeneralment ikun tax-xerrej indirett li jkun qed ifittex danni mingħand il-kontraventur. Madankollu, id-Direttiva dwar id-Danni tirrikonoxxi d-diffikultajiet prattiċi li jiffaċċja dan it-tip ta' pretendent aktar 'l isfel fil-katina tal-provvista.[25] Għalhekk, sabiex jitneħħew l-ostakoli prattiċi għax-xerrejja indiretti, id-Direttiva dwar id-Danni tinkludi regoli li jagħmluha aktar faċli għalihom li jissodisfaw l-oneru tal-prova. Huma jikkonċernaw preżunzjonijiet legali konfutabbli, l-aktar importanti l-Artikolu 14(2) tad-Direttiva dwar id-Danni,[26] u preżunzjonijiet ta' fatt ibbażati fuq il-kors tipiku tal-avvenimenti, eż. l-Artikolu 14(1) tad-Direttiva dwar id-Danni u l-Premessa 41 tad-Direttiva dwar id-Danni jsemmu li, minħabba l-kundizzjonijiet li fihom qed

(23) Ara t-tieni sentenza tal-Artikolu 13 tad-Direttiva dwar id-Danni.

(24) L-Artikolu 12(3) tad-Direttiva dwar id-Danni jistipula li r-regoli dwar it-trasferiment għandhom ikunu mingħajr preġudizzju għad-dritt ta' parti dannuża li titlob u tikseb kumpens għal telf ta' profitti minħabba trasferiment sħiħ jew parzjali tal-ispejjeż żejjed.

(25) Il-Premessa 41 tad-Direttiva dwar id-Danni.

(26) L-Artikolu 14(2) tad-Direttiva dwar id-Danni jistipula preżunzjoni speċifika għall-pretensjonijiet ta' xerrej indirett u din ser tkun diskussa f'aktar dettall fil-para.(22) et seq. hawn taħt.

joperaw l-intrapriżi, tista' tkun prattika kummerċjali li ż-żidiet fil-prezzijiet jiġu ttrasferiti 'l isfel fil-katina tal-provvista. L-Artikolu 17(2) tad-Direttiva dwar id-Danni jistabbilixxi l-preżunzjoni aktar ġenerali li l-ksur tal-kartelli jikkawża dannu.

(21) Il-preżunzjonijiet ta' fatt jistgħu jiġu definiti f'konformità mal-liġi nazzjonali b'referenza għall-ekonomija u l-iżviluppi tipiċi tas-suq, inkluż l-għarfien li f'ċerti industriji hija prattika kummerċjali li ż-żidiet fil-prezzijiet jiġu ttrasferiti 'l isfel fil-katina tal-provvista.[27]

(22) Din is-suppożizzjoni fattwali tifforma wkoll bażi għall-preżunzjoni tal-liġi li tinstab fl-Artikolu 14(1) tad-Direttiva dwar id-Danni. Fil-kundizzjonijiet hemmhekk stipulati, ix-xerrej indirett jista' jibbenifika minn preżunzjoni konfutabbli li abbażi tagħha pretendent (jiġifieri x-xerrej indirett) jitqies bħala li wera li seħħ trasferiment mix-xerrej dirett lejn ix-xerrej indirett. Il-kundizzjonijiet, stipulati fl-Artikolu 14(2) tad-Direttiva dwar id-Danni u li jridu jintwerew mill-pretendent, huma dawn li ġejjin:

(a) il-konvenut wettaq ksur tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE;

(b) il-ksur tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE rriżulta fi spiża żejda għax-xerrej dirett tal-konvenut; u

(c) ix-xerrej indirett xtara l-oġġetti jew is-servizzi li kienu l-oġġett tal-ksur tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE, jew xtara oġġetti jew servizzi mnisslin minnhom jew inkorporati fihom.

(23) Din il-preżunzjoni ma tapplikax jekk il-kontraventur ikun jista' juri b'mod kredibbli għas-sodisfazzjon tal-qorti li l-ispiża żejda ma kienx ittrasferit, kompletament jew parzjalment, lix-xerrej indirett.[28] Jekk il-kontraventur jissodisfa dan l-istandard, l-oneru tal-prova, mingħajr preġudizzju għall-applikazzjoni ta' preżunzjonijiet fattwali, huwa tal-pretendent.

(24) Bħala riżultat tal-prinċipju ta' kumpens, il-prattika ta' trasferiment tal-ispejjeż żejda u l-preżunzjonijiet imsemmija hawn fuq, huwa possibbli li jkun hemm pretensjonijiet paralleli mix-xerrejja f'livelli differenti fil-katina tal-provvista. F'sitwazzjonijiet bħal dawn, jenħtieġ li l-qrati nazzjonali jfittxu li jevitaw kemm il-kumpens żejjed kif ukoll il-kumpens nieqes[29]. Dan jista' jinkiseb, *inter alia*, billi jittieħed kont dovut ta' kwalunkwe azzjoni għad-danni li hija relatata mal-istess ksur tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE, sentenzi li jirriżultaw minn tali azzjonijiet għad-danni u informazzjoni rilevanti fid-dominju pubbliku li tirriżulta mill-infurzar pubbliku tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE fil-każ inkwistjoni[30]. Pereżempju, fejn ikun hemm azzjonijiet relatati pendenti fil-qrati ta' Stati Membri differenti, il-qrati nazzjonali jistgħu japplikaw l-Artikolu 30 tar-Regolament (UE) Nru 1215/2012 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill[31] li għalih tagħmel referenza d-Direttiva dwar id-

(27) Ara l-Artikolu 14(1) tad-Direttiva dwar id-Danni u l-Premessa 41 tad-Direttiva dwar id-Danni.

(28) Ara l-aħħar sentenza tal-Artikolu 14(2) tad-Direttiva dwar id-Danni.

(29) Ara l-Artikoli 12(1), 12(2) u 15 tad-Direttiva dwar id-Danni.

(30) Ara l-Artikolu 15(1) tad-Direttiva dwar id-Danni.

(31) Regolament (UE) Nru 1215/2012 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-12 ta' Diċembru 2012 dwar il-ġurisdizzjoni u r-rikonoxximent u l-eżekuzzjoni ta' sentenzi fi kwistjonijiet ċivili u kummerċjali (ĠU L 351, l-20 ta' Diċembru 2012, p. 1).

Danni[32]. Dan l-Artikolu jistipula li l-qrati nazzjonali, minbarra dik invokata l-ewwel, jistgħu jissospendu l-proċedimenti jew, f'ċerti ċirkostanzi, jirrifjutaw il-ġurisdizzjoni.

(25) Jenħtieġ li l-qrati nazzjonali jużaw ukoll il-mezzi proċedurali xierqa għad-dispożizzjoni tagħhom skont il-liġi nazzjonali. Il-konsolidazzjoni tal-pretensjonijiet hija għodda msemmija fid-Direttiva dwar id-Danni[33]. Skont is-sistema legali nazzjonali, jistgħu jiġu applikati strumenti oħrajn, bħal interventi ta' partijiet terzi u regoli dwar is-sospensjonijiet.

2.3. Ir-rwol tal-evidenza

(26) Il-valutazzjoni ġuridika tat-trasferiment ġeneralment tkun tirrikjedi analiżi ekonomika u fattwali kumplessa. Filwaqt li l-ġbir tal-evidenza meħtieġa ġeneralment jifforma element importanti f'kull azzjoni għad-danni li tirriżulta minn ksur tal-Artikolu 101 jew 102 tat-TFUE, ir-rwol tal-evidenza dwar it-trasferiment ivarja skont ix-xenarji msemmija hawn fuq u skont il-punt safejn tapplika preżunzjoni[34]. Il-valutazzjoni u l-ġbir tal-evidenza jiġu ddeterminati mill-fatti differenti li huma rilevanti u disponibbli għall-valutazzjoni tat-trasferiment. Pereżempju, l-iżvilupp tal-prezzijiet attwali mitluba mix-xerrej dirett wara spiża żejda jista' jiġi stabbilit direttament b'referenza għal-lista ta' prezzijiet sottomessa mill-partijiet.

(27) Id-Direttiva dwar id-Danni għandha l-għan li tiżgura l-eżerċitar effettiv tad-drittijiet u l-opportunitajiet ugwali għall-partijiet billi tistipula regoli li jitolbu d-divulgazzjoni tal-evidenza. Dawn ir-regoli japplikaw fiż-żewġ xenarji tat-trasferiment imsemmija fuq. Fir-rigward tax-xenarju fejn it-trasferiment jintuża bħala difiża, l-Artikolu 13 tad-Direttiva dwar id-Danni jsemmi speċifikament li l-konvenut jista' b'mod raġonevoli jitlob id-divulgazzjoni mill-pretendent jew minn partijiet terzi. F'xenarju fejn xerrej indirett ifittex kumpens, l-Artikolu 14(1) tad-Direttiva dwar id-Danni jistipula li dan ix-xerrej indirett jista' b'mod raġonevoli jitlob id-divulgazzjoni mill-konvenut jew minn partijiet terzi. Tali divulgazzjoni tista' tkun partikolarment importanti minħabba li x-xerrej ġeneralment ikollu l-oneru tal-prova tal-eżistenza u tal-ambitu tat-trasferiment, kif imsemmi hawn fuq.

(28) Ir-regoli msemmija hawn fuq dwar id-divulgazzjoni jillimitaw it-talbiet għad-divulgazzjoni sal-punt li l-parti li jkollha l-oneru tal-prova tal-eżistenza u tal-ambitu tat-trasferiment tkun tista' titlob id-divulgazzjoni 'b'mod raġonevoli' biss. B'riflessjoni fuq ir-regoli ġenerali dwar id-divulgazzjoni stipulati fl-Artikolu 5 tad-Direttiva dwar id-Danni, il-qorti nazzjonali tista' titlob li l-parti rikjedenti tkun għamlet dikjarazzjoni plawżibbli li d-dannu tal-ispiża żejda kien ittrasferit mix-xerrej dirett għal fuq ix-xerrej indirett. Il-parti rikjedenti trid tuża wkoll il-fatti li diġà huma 'raġonevolment' disponibbli għaliha. Fil-kuntest tat-trasferiment, dan jirreferi għall-informazzjoni miġbura matul in-negozju mal-parti l-oħra jew l-informazzjoni disponibbli b'mod raġonevoli minn partijiet terzi, bħall-fornituri tal-intelliġenza tas-suq.

---

(32) Ara l-Premessa 44 u l-Artikolu 15(2) tad-Direttiva dwar id-Danni.

(33) Il-Premessa 44 tad-Direttiva dwar id-Danni.

(34) Ara l-paragrafi (16) et seq. ta' hawn fuq.

(29) L-ewwel sentenza tal-Artikolu 5(3) tad-Direttiva dwar id-Danni tistipula prinċipju ta' proporzjonalità fis-sens li titlob lill-qrati nazzjonali "jillimitaw id-divulgazzjoni tal-evidenza għal dak li huwa proporzjonat". Dan il-prinċipju huwa importanti għall-ġestjoni tal-kawżi f'azzjonijiet għad-danni li jirriżultaw minn ksur tal-Artikolu 101 jew 102 tat-TFUE. Kif imsemmi hawn fuq, l-imħallfin japplikaw ir-regoli proċedurali nazzjonali u għandhom jagħtu attenzjoni partikolari għall-prinċipji tal-effettività u l-ekwivalenza. Madankollu, f'dan il-qafas ġuridiku, il-prinċipju tal-proporzjonalità stipulat fl-ewwel sentenza tal-Artikolu 5(3) tad-Direttiva dwar id-Danni jippermetti lill-imħallfin japplikaw ir-regoli dwar id-divulgazzjoni sabiex iqisu l-ispejjeż u l-benefiċċji li ġġib magħha l-ordni tad-divulgazzjoni mitluba. Pereżempju, dan ifisser li l-imħallfin jistgħu jaslu għall-konklużjoni li l-evidenza ppreżentata mill-partijiet diġà tippermettilhom jistmaw is-sehem tal-ispiża żejda li ġie ttrasferit minflok ma jiġbru aktar *data*. Skont l-istrumenti disponibbli skont il-liġi nazzjonali, huma jistgħu wkoll jaħtru esperti ekonomiċi proprji jew inaqqsu l-mistoqsijiet li jridu jiġu indirizzati mill-esperti maħtura mill-parti. Gwida aktar dettaljata tinsab fil-Kapitolu 4 hawn taħt.

(30) Evidenza tista' tintalab mill-parti l-oħra permezz ta' u taħt il-kontroll strett tal-qorti nazzjonali. It-talba trid tikkonċerna punti jew kategoriji speċifiċi ta' evidenza. Madankollu, sakemm il-qorti nazzjonali tikkunsidra l-prinċipji ġenerali tal-proporzjonalità u l-protezzjoni ta' interess leġittimu kif stabbiliti fl-Artikolu 5(3) Direttiva dwar id-Danni, jista' jkun li jkollhom jiġu divulgati anki ċerti biċċiet ta' informazzjoni kunfidenzjali lill-parti li tkun trid tagħti prova tal-effetti tat-trasferiment. Meta tordna d-divulgazzjoni ta' tali informazzjoni, huwa kruċjali li l-qorti jkollha miżuri fis-seħħ sabiex tipproteġi l-informazzjoni kunfidenzjali. Eżempji ta' miżuri bħal dawn jistgħu jkunu l-kondiviżjoni tal-informazzjoni permezz ta' ċrieki ta' kunfidenzjalità jew permezz ta' kmamar tad-*data* fejn ir-rappreżentanti tal-partijiet jiksbu aċċess għal informazzjoni kunfidenzjali rilevanti għall-każ inkwistjoni[35].

(31) Id-divulgazzjoni tal-evidenza inkluża fil-fajl ta' awtorità tal-kompetizzjoni tista' potenzjalment tkun rilevanti għall-kwantifikazzjoni tal-ispiża żejda, iżda ġeneralment tkun inqas rilevanti fil-kuntest ta' trasferiment (b'mod partikolari minħabba li t-trasferiment tal-ispejjeż żejda għandu x'jaqsam mal-imġiba tal-prezzijiet tax-xerrejja li dwarha l-fajl ta' awtorità tal-kompetizzjoni ġeneralment ma jkun jinkludi l-ebda informazzjoni). Kif jistabbilixxi l-Artikolu 6(10) tad-Direttiva dwar id-Danni, id-divulgazzjoni tal-evidenza minn awtorità tal-kompetizzjoni hija biss miżura tal-aħħar rimedju.

(32) It-tip ta' evidenza meħtieġa sabiex turi u tikkwantifika t-trasferiment jiddependi ħafna fuq il-metodu ekonomiku użat. Kif deskritt f'aktar dettall hawn taħt, ġeneralment, il-partijiet ikunu jistgħu jibbażaw l-analiżi tagħhom fuq it-teorija ekonomika u l-ekonomija kwantitattiva. Għalhekk, irrispettivament mill-fatt li hemm modi oħrajn ta' kategorizzazzjoni, l-evidenza ġeneralment tinqasam f'evidenza kwalitattiva u kwantitattiva. Id-Direttiva dwar id-Danni nnifisha

(35) Il-Kummissjoni tuża kmamar tad-data sabiex tagħti aċċess għall-informazzjoni kunfidenzjali lill-partijiet f'każijiet ta' fużjoni u antitrust, ara pereżempju d-dokument ta' ħidma tal-persunal tal-Kummissjoni "L-aħjar prattiki għas-sottomissjoni tal-evidenza u l-ġbir tad-data f'każijiet li jikkonċernaw l-applikazzjoni tal-Artikoli 101 u 102 tat-TFUE u f'każijiet ta' fużjoni", il-paragrafu 47.

tagħmilha ċara li 'evidenza' tfisser it-tipi kollha ta' mezzi ta' prova ammissibbli quddiem il-qorti nazzjonali.[36] Dan jista' jinkludi dawn li ġejjin:

- Evidenza kwalitattiva li tinkludi, pereżempju (i) kuntratti, (ii) dokumenti interni dwar l-imġiba kummerċjali jew strateġiji tal-ipprezzar, (iii) rapporti finanzjarji u ta' kontabilità, (iv) dikjarazzjonijiet ta' xhieda, (v) opinjonijiet esperti, kif ukoll (vi) rapporti tal-industrija u studji tas-suq;

- Evidenza kwantitattiva li tirrigwardja, b'mod partikolari, *data* dwar l-użu ta' tekniki ekonometriċi[37], bħal (i) il-prezzijiet tal-bejgħ, il-prezzijiet bl-imnut u għall-konsumaturi finali tal-prodott jew tas-servizz ikkonċernat, u ta' prodotti jew servizzi komparabbli, (ii) rapporti finanzjarji, (iii) opinjonijiet ta' esperti, (iv) il-prezzijiet stabbiliti b'regolament, (v) il-bejgħ b'volum, (vi) ir-ribassi, kif ukoll (vii) spejjeż tal-input u elementi ta' ispejjeż oħrajn.

(33) Kif jista' jiġi mifhum mil-listi mhux eżawrjenti eżatt hawn fuq, ċerti tipi ta' evidenza jistgħu jikkwalifikaw bħala evidenza kemm kwalitattiva kif ukoll kwantitattiva, pereż. rapporti finanzjarji u opinjonijiet ta' esperti.

(34) Fl-aħħar nett, kif indikat fl-Artikolu 15(1) tad-Direttiva dwar id-Danni, l-azzjonijiet għad-danni relatati mal-istess ksur tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE u s-sentenzi relatati jistgħu jifformaw ukoll sors ta' informazzjoni rilevanti għall-kwantifikazzjoni tat-trasferiment.

2.4. Kwantifikazzjoni tat-trasferiment: Is-setgħa tal-qorti li tagħmel stima

(35) L-Artikolu 12(5) tad-Direttiva dwar id-Danni jirrikjedi speċifikament li l-Istati Membri ("SM") jiżguraw li l-qrati nazzjonali jkollhom is-setgħa li jagħmlu stima, f'konformità mal-proċeduri nazzjonali, tas-sehem minn kwalunkwe spiża żejda li jkun ġie ttrasferit. Din is-setgħa tkopri l-effetti tat-trasferiment kollha, jiġifieri l-effett tal-prezz u tal-volum. Dan jirriżulta wkoll mill-Artikolu 17(1) tad-Direttiva dwar id-Danni li tapplika b'mod aktar ġenerali għall-kwantifikazzjoni tad-dannu.

(36) Meta l-Istati Membri jimplimentaw is-setgħa li jagħmlu stima fil-liġijiet nazzjonali, huma jridu jikkunsidraw ir-regoli u l-prinċipji stabbiliti fid-Direttiva dwar id-Danni u l-każistika sottostanti tal-QĠUE. Il-qrati nazzjonali jridu jużaw l-istrumenti proċedurali tagħhom kif xieraq. B'mod partikolari, kif imsemmi hawn fuq, huma jridu japplikaw regoli dwar l-oneru u l-istandard tal-prova sabiex l-effettività sħiħa tal-Artikolu 101 tat-TFUE ma titqiegħedx f'riskju.

(37) Pereżempju, abbażi tal-prinċipju tal-effettività, il-QĠUE ddeċidiet f'*Kone* li l-vittmi tal-hekk imsejħa 'umbrella pricing' jistgħu jiksbu kumpens għat-telf ikkawżat minn ksur tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE, fejn qalet li l-effettività sħiħa tal-Artikolu 101 tat-TFUE titqiegħed f'riskju jekk il-liġi nazzjonali, b'mod kategoriku u irrispettivament miċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ, teskludi d-dritt tagħhom li jitolbu kumpens għad-dannu mġarrab. Barra minn hekk, il-kawża msemmija hawn fuq tenfasizza li l-każistika tal-UE u d-Direttiva dwar id-Danni huma rilevanti għall-valutazzjoni tal-kawżalità f'azzjonijiet għad-danni għal ksur

(36) Ara l-Artikolu 2(13) tad-Direttiva dwar id-Danni li jikkjarifika espliċitament li 'evidenza' tinkludi d-dokumenti u l-oġġetti l-oħrajn kollha li fihom informazzjoni, irrispettivament mill-mezz li fuqu tinħażen l-informazzjoni.

(37) It-tekniki ekonometriċi huma spjegati fit-taqsima 4.3 ta' hawn taħt u fl-Appendiċi 2.

tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE. Dan l-aspett huwa importanti fir-rigward tat-trasferiment tal-ispejjeż żejda minħabba li l-kwistjonijiet fattwali u legali tal-kawżalità ġeneralment jinħolqu meta x-xerrej dirett ta' kontraventur allegatament ikun ittrasferixxa, kompletament jew parzjalment, l-ispiża żejda fuq xerrej indirett.

(38) Bl-istess mod, meta l-qrati nazzjonali jagħmlu stima, f'konformità mal-proċeduri nazzjonali, tal-ammont ta' dannu u tas-sehem ta' kwalunkwe spiża żejda li ġie ttrasferit, kif previst fid-Direttiva dwar id-Danni, huma jridu josservaw il-prinċipji ta' ekwivalenza u effettività msemmija hawn fuq. Fir-rigward tas-setgħa ta' stima, dan ifisser li l-qrati nazzjonali ma jistgħux jirrifjutaw sottomissjonijiet dwar it-trasferiment minħabba li parti ma tkunx tista' tikkwantifika b'mod preċiż l-effetti tat-trasferiment.

(39) Barra minn hekk, is-setgħa ta' stima, kif stipulat fl-Artikolu 12(5) tad-Direttiva dwar id-Danni u fl-Artikolu 17(3) tad-Direttiva dwar id-Danni, tirrikjedi li l-qrati nazzjonali, l-ewwel nett, jibbażaw il-valutazzjoni tagħhom fuq l-informazzjoni disponibbli b'mod raġonevoli u, it-tieni nett, jagħmlu ħilithom sabiex jiksbu approssimazzjoni tal-ammont jew tas-sehem tat-trasferiment li tkun plawżibbli. Dan jirriżulta mid-Direttiva dwar id-Danni, li tenfasizza l-eżistenza ta' assimetriji ta' informazzjoni u tirrikonoxxi li d-dannu ma tantx jista' jiġi kkwantifikat bi preċiżjoni perfetta[38]. Fil-prattika, il-qrati nazzjonali ser ikollhom joqogħdu fuq is-suppożizzjonijiet.[39]

(40) Madankollu, il-prinċipju ta' kumpens sħiħ jirrikjedi li l-qrati nazzjonali jipprovdu l-aħjar stima. L-Artikoli 101 u 102 tat-TFUE jagħtu lil kwalunkwe persuna li tkun vittma ta' ksur tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE d-dritt li titqiegħed fil-pożizzjoni li kienet tkun fiha kieku ma seħħx il-ksur (ara l-paragrafu (11) hawn fuq), xejn aktar u xejn inqas. Għal din ir-raġuni, l-Artikolu 15(1) tad-Direttiva dwar id-Danni jistipula li kemm il-kumpens nieqes kif ukoll dak żejjed iridu jiġu evitati.

(41) L-eżerċizzju tal-istima huwa soġġett għal-liġi nazzjonali. Fil-fatt, għadd ta' Stati Membri għandhom regoli li jikkorrespondu għas-setgħa tal-istima prevista fid-Direttiva dwar id-Danni.[40]

3. TEORIJA EKONOMIKA TAT-TRASFERIMENT

3.1. Ħarsa Ġenerali

(42) It-trasferiment tal-ispejjeż żejda u l-effetti assoċjati mal-prezz u mal-volum jinħolqu minħabba l-inċentivi ta' ditta sabiex tirrispondi għaż-żidiet fl-ispejjeż tagħha billi tgħolli l-prezzijiet. L-ispiża żejda inizjali tista' tinftiehem bħala żieda fl-ispejjeż tal-input għax-xerrej dirett. Sabiex tagħmel stima tal-effetti tat-

---

(38) Ara l-Premessa 46 tad-Direttiva dwar id-Danni. Sabiex tindirizza kwistjonijiet bħal dawn, id-Direttiva dwar id-Danni tinkludi, *inter alia*, regoli dwar id-divulgazzjoni (ara l-paragrafi (27) et seq. hawn taħt), il-possibbiltà li tintalab assistenza mill-awtoritajiet nazzjonali tal-kompetizzjoni f'konformità mal-Artikolu 17(3) tad-Direttiva dwar id-Danni u l-obbligu li jitqiesu proċedimenti oħrajn li jirrigwardjaw l-istess ksur (ara l-paragrafu (24) hawn taħt).

(39) Gwida Prattika, il-paragrafu 16. L-approċċ ġenerali għall-kwantifikazzjoni tad-dannu f'każijiet ta' kompetizzjoni huwa stabbilit ukoll fil-paragrafi 11-20 tal-Gwida Prattika.

(40) Pereżempju, fir-Renju Unit, il-qrati nazzjonali jikkwantifikaw id-dannu "bl-eżerċizzju ta' immaġinazzjoni tajba u bil-prattika tal-"mannara" wiesgħa" (*Gibson vs Pride Mobility Products Ltd* [2017] CAT 9), fil-Pajjiżi l-Baxxi, il-qorti nazzjonali li tagħti d-danni tikkwantifika l-ammont tad-dannu sal-punt possibbli (ara l-Artikolu 612 ta' Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering) u tagħmel l-istima tiegħu bil-mod li jkun l-aktar adatt għall-karatteristiċi tad-dannu (ara l-Artikolu 6:97 ta' Burgerlijk Wetboek).

trasferiment, il-qorti ser ikollha bżonn tikkunsidra kif tali żieda fl-ispiża taffettwa 1) il-prezzijiet stabbiliti mix-xerrej dirett fis-suq downstream u 2) il-volum fornut mix-xerrej dirett.

(43) Il-qrati nazzjonali jagħmlu stima tat-trasferiment abbażi taċ-ċirkostanzi tal-każ speċifiku. Madankollu, fehim ġenerali tat-teorija ekonomika tat-trasferiment u l-effetti assoċjati jistgħu jkunu importanti għall-qorti għal diversi raġunijiet. L-ewwel nett, it-teorija ekonomika tipprovdi lill-qorti b'qafas li minnu tista' tiġi evalwata l-evidenza kwantitattiva u kwalitattiva. Tali evidenza hija spjegata aktar fit-taqsima 4.2. It-tieni nett, b'mod partikolari fi stadju bikri tal-litigazzjoni, it-teorija ekonomika tista' tgħin lill-imħallfin meta jiġu biex jieħdu deċiżjonijiet fir-rigward tad-divulgazzjoni tad-*data* jew tal-informazzjoni billi jivvalutaw ir-rilevanza tagħha. Fl-aħħar nett, ċerti kunsiderazzjonijiet teoretiċi jew kunċettwali jistgħu wkoll jifformaw bażi għad-dixxerniment tal-kredibbiltà u l-affidabbiltà ta' spjegazzjonijiet ekonomiċi differenti sottostanti r-rabta bejn l-ispejjeż żejda u t-trasferiment li jagħmlu l-partijiet.

(44) Fid-Direttiva dwar id-Danni ma ssir ebda distinzjoni bejn id-danni minn 1) żieda fil-prezzijiet (effetti tal-prezz) u t-trasferiment ta' tali spejjeż żejda u 2) tnaqqis fil-kwalità tal-prodotti jew innovazzjoni mxekkla (effetti mhux tal-prezz) u l-effetti potenzjali tul il-katina tal-provvista minn dawn id-danni. Il-linji gwida mhux ser ikopru t-trasferiment fil-kuntest tal-effetti mhux tal-prezzijiet.

(45) Skont it-teorija ekonomika, l-eżistenza u l-kobor tal-effetti tat-trasferiment, jiġifieri l-effetti tal-prezz u tal-volum assoċjati, jiġu ddeterminati minn firxa ta' fatturi[41]. Dawn il-fatturi jinkludu:

(i) In-natura tal-ispejjeż tal-input[42] soġġetti għal spejjeż żejda (kemm jekk dawn l-ispejjeż ikunu fissi jew inkella varjabbli, kemm jekk il-ksur iżid dawn l-ispejjeż għal klijent wieħed biss jew għall-klijenti kollha f'suq partikolari);

(ii) In-natura tad-domanda għall-prodott li jiffaċċjaw il-klijenti diretti jew indiretti (b'mod partikolari, ir-rabta bejn id-domanda u l-livell tal-prezz);

(iii) In-natura u l-intensità tal-interazzjoni kompetittiva bejn id-ditti fis-suq fejn huma attivi l-klijenti diretti jew indiretti; u

(iv) Kif stabbilit f'aktar dettall fl-Anness 1, elementi oħrajn bħal karatteristiċi tal-klijenti (konsumaturi jew negozji), il-proporzjon tad-diversi inputs ta' ditta affettwati mill-ispiża żejda, is-saħħa tax-xerrej, l-integrazzjoni vertikali tal-klijenti diretti u indiretti, ir-regolamentazzjoni tal-prezzijiet jew iż-żmien li fih ittieħdu d-deċiżjonijiet dwar l-ipprezzar fid-diversi livelli tal-katina tal-provvista[43].

(41) Ir-raġunijiet għaliex il-fatturi elenkati fil-paragrafu (45) jistgħu jkunu importanti fid-determinazzjoni tal-eżistenza u l-grad tal-effett tal-prezz relatat mat-trasferiment u tal-effett tal-volum relatat mat-trasferiment huma spjegati f'din it-taqsima. Spjegazzjoni aktar dettaljata tal-impatt ta' kull fattur hija pprovduta fl-Appendiċi 1, flimkien ma' spjegazzjoni tal-mekkaniżmu tal-formazzjoni tal-prezz standard.

(42) Dan huwa spjegat aktar fl-Appendiċi I.

(43) Iż-żmien li fih jittieħdu d-deċiżjonijiet dwar l-ipprezzar jista' jaffettwa, *inter alia,* il-perjodu ta' żmien tal-ksur u l-mudell ta' żmien potenzjalment imdewwem tat-trasferiment tal-ispejjeż żejda.

(46) L-ewwel nett, in-natura tal-ispejjeż tal-input tax-xerrej dirett soġġetti għal spiża żejda taffettwa jekk din l-ispiża żejda tistax jiġi ttrasferita u, jekk iva, sa liema punt. Meta l-ispiża żejda jkollha impatt fuq l-ispejjeż tax-xerrej dirett li ma jvarjawx skont il-kwantità tal-input (jiġifieri spejjeż fissi), x'aktarx li din ma tiġix ittrasferita minħabba li, ġeneralment, tali spejjeż ma jaffettwawx l-iffissar tal-prezzijiet tax-xerrej dirett, għall-inqas mhux fuq medda qasira ta' żmien[44]. B'kuntrast, meta l-ispiża żejda tħalli impatt fuq l-ispejjeż tax-xerrej dirett li fil-fatt ivarjaw skont il-kwantità tal-input (jiġifieri l-ispejjeż varjabbli), ġeneralment ikun aktar probabbli li din tiġi ttrasferita, għall-inqas sa ċertu punt. Dan minħabba li l-ispejjeż marġinali (subkategorija tal-ispejjeż varjabbli) ġeneralment jaffettwaw id-deċiżjonijiet tax-xerrej dirett dwar l-iffissar tal-prezzijiet[45].

(47) It-tieni nett, id-domanda għall-prodott li jiffaċċja l-klijent dirett taffettwa l-livell tat-trasferiment. Mekkaniżmu ta' formazzjoni tal-prezz standard jibni fuq il-fatt li d-domanda li tiffaċċja ditta (jiġifieri l-kwantità li tbiegħ) tonqos meta hija tgħolli l-prezz tagħha. Il-punt safejn xerrej dirett jgħolli l-prezz tiegħu meta jiffaċċja spiża żejda jiddependi fuq jekk id-domanda tirreaġixxix b'mod qawwi jew le għal bidla fil-prezz bħal din. Pereżempju, jekk ix-xerrej dirett ikun monopolista u d-domanda li jiffaċċja tkun ugwalment sensittiva għal bidla fil-prezzijiet għal-livelli kollha tal-prezzijiet, ġeneralment tiġi ttrasferita nofs l-ispiża żejda. Jekk id-domanda li jiffaċċja l-monopolista tonqos 'aktar u aktar' (jiġifieri b'rata dejjem tiżdied) meta jiżdied il-prezz, ġeneralment ma tiġix ittrasferita aktar minn nofs l-ispiża żejda mix-xerrej dirett. B'kuntrast, meta d-domanda li jiffaċċja monopolista bħal dan tonqos 'inqas u inqas' (jiġifieri b'rata dejjem tonqos) meta jiżdied il-prezz, ġeneralment tiġi ttrasferita aktar minn nofs l-ispiża żejda mix-xerrej dirett.

(48) It-tielet nett, in-natura u l-intensità tal-interazzjoni kompetittiva bejn id-ditti fis-suq fejn huma attivi l-klijenti tal-kontraventur jaffettwaw ukoll il-livell tat-trasferiment. Huwa importanti li tkun taf li l-effett ta' kompetizzjoni akbar fuq il-grad ta' trasferiment jiddependi fuq jekk l-ispiża żejda inizjali taffettwax biss lill-klijent dirett (jiġifieri spiża żejda speċifika għad-ditta) jew inkella jekk taffettwax ukoll lill-kompetituri tal-klijent dirett (jiġifieri spiża żejda għall-industrija kollha). Jekk l-ispiża żejda taffettwa lil xerrej dirett wieħed biss, li jikkompeti bis-saħħa ma' xerrejja diretti oħrajn, it-trasferiment ikun inqas probabbli meta mqabbel ma' sitwazzjoni fejn l-uniku xerrej dirett affettwat jiffaċċja kompetizzjoni dgħajfa. Madankollu, jekk ikun hemm spiża żejda għall-industrija kollha, għadd kbir ta' xerrejja diretti kompetituri ġeneralment jiffavorixxu trasferiment ogħla ta' dik l-ispiża żejda meta mqabbla ma' swieq ikkaratterizzati minn kompetizzjoni aktar dgħajfa[46].

(49) Għadd ta' sentenzi mill-qrati nazzjonali f'azzjonijiet għad-danni enfasizzaw l-importanza li jitqies kif id-domanda tirreaġixxi għal bidliet fil-prezzijiet, l-intensità

(44) Madankollu, fuq medda twila ta' żmien, l-ispejjeż fissi jistgħu jaffettwaw l-analiżi ta' deċiżjoni strateġika ta' ditta li, pereżempju, taġġusta l-kapaċità tal-produzzjoni tagħha, li, min-naħa tagħha, jista' jkollha impatt fuq il-mekkaniżmu ta' formazzjoni tal-prezzijiet sussegwenti (fuq medda qasira ta' żmien).

(45) Ara wkoll il-Linji Gwida dwar il-valutazzjoni ta' fużjonijiet orizzontali skont ir-Regolament tal-Kunsill dwar il-kontroll tal-konċentrazzjonijiet bejn l-intrapriżi, ĠU Ċ 31, il-5 ta' Frar 2004, il-paragrafu 80.

(46) Dawn il-previżjonijiet mit-teorija ekonomika huma deskritti u spjegati aktar fl-Eżempju 3 fil-kapitolu 3.2.

tal-kompetizzjoni u jekk il-kompetituri tal-klijent dirett humiex affettwati jew le mill-ispiża żejda[47].

(50) Ir-raba' nett, kif imsemmi fil-paragrafu (45) u fl-Appendiċi 1, elementi oħrajn jistgħu, f'ċerti ċirkostanzi, ikollhom rwol kruċjali fil-mekkaniżmu tal-iffissar tal-prezzijiet tax-xerrej dirett u, b'hekk, għat-trasferiment tal-ispiża żejda mix-xerrej dirett. Pereżempju, dawn l-elementi jistgħu mhux biss iħallu impatt fuq il-firxa tal-effett tal-prezz relatat mat-trasferiment, iżda wkoll tal-effett tal-volum (pereż. spiża żejda fuq prodott wieħed tista' taffettwa wkoll il-prezzijiet ta' prodotti oħrajn mibjugħa mix-xerrej dirett meta dawn il-prodotti jkunu sostituti ta' xulxin), jew meta dawn l-effetti jimmaterjalizzaw (pereż. trasferiment ta' spejjeż żejda mdewma fiż-żmien, jew il-każ fejn xerrej dirett li jiffaċċja spiża sabiex jimmodifika l-prezzijiet tiegħu jista' jiddeċiedi li ma jittrasferix spiża żejda żgħira minħabba tali 'menu costs'). Element ieħor li jista' jkun importanti sabiex jiġi kkwantifikat it-trasferiment ta' spiża żejda huwa jekk l-input affettwat mill-ispiża żejda jirrappreżentax sehem kbir jew żgħir tal-ispejjeż varjabbli tax-xerrej dirett. Uħud minn dawn il-fatturi ġew ikkunsidrati wkoll mill-qrati nazzjonali f'kawżi li jinvolvu trasferiment[48].

(51) Fl-aħħar nett, huwa importanti wkoll li jiġi nnotat li l-fatturi msemmija hawn fuq jaffettwaw l-eżitu ta' xenarju ta' trasferiment b'mod simultanju, kif ukoll li jenħtieġ li tittieħed f'kunsiderazzjoni wkoll l-interdipendenza tagħhom. Madankollu, l-importanza relattiva ta' kull fattur tista' tvarja minn każ għal ieħor.

(52) L-eżistenza u l-firxa tat-trasferiment huma marbuta mat-telf tal-bejgħ li ġeneralment jakkumpanja kwalunkwe żieda fil-prezzijiet. Kif deskritt hawn fuq, dan it-telf tal-bejgħ jista' jkun ikkaratterizzat bħala l-effett tal-volum. L-effett tal-volum jirriżulta minħabba li x-xerrej ġeneralment jiffaċċja kurva tad-domanda li tinżel 'l isfel. Jekk l-ispiża żejda inizjali tiġi ttrasferita 'l isfel fil-katina tal-provvista, jinħoloq effett tal-volum fil-livelli kollha tal-katina vertikali. B'hekk, meta l-pretensjoni tinkludi danni għall-effetti tal-volum, jenħtieġ li l-qrati jagħmlu wkoll stima ta' tali effetti.

(53) Kif imsemmi hawn fuq, kwalunkwe vittma ta' ksur tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE tista' titlob kumpens sħiħ għad-dannu mġarrab marbut b'mod kawżali mal-ksur. Meta jiġi invokat it-trasferiment, huwa importanti li ssir valutazzjoni tal-effett tal-volum sabiex jiġu kkwantifikati d-danni minn spiża żejda. Stima tad-dannu totali permezz ta' sempliċi tnaqqis tal-effett tal-prezz relatat mat-trasferiment mill-effett tal-ispiża żejda twassal għal sottovalutazzjoni tad-dannu mġarrab mill-klijent dirett jew indirett, billi l-effett tal-volum ma jiġix ikkunsidrat.

(47) Għal eżempji ta' sentenzi li jittrattaw l-importanza tad-dinamika tas-suq u kif id-domanda tirreaġixxi għal bidliet fil-prezzijiet, ara, pereżempju, id-deċiżjoni tal-Bundesgerichtshof (il-Qorti Federali tal-Ġustizzja) tat-28 ta' Ġunju 2011 fil-Kawża nru KZR 75/10 (*ORWI*) il-paragrafi 59 u 69 u d-deċiżjoni tal-Qorti Reġjonali ta' Düsseldorf tad-19 ta' Novembru 2015 fil-Kawża nru 14d O 4/14 (*German Car Glass*) , il-paragrafu 221. L-importanza tal-grad ta' kompetizzjoni u jekk l-ispiża żejda inizjali hijiex speċifika għas-settur jew inkella għall-industrija kollha hija ttrattata wkoll f'numru ta' sentenzi minn qrati nazzjonali, ara, pereżempju, sentenza Daniża tal-Qorti Marittima u Kummerċjali, il-Kawża nru. V 15/01, *EKKO,* (2002) u sentenza Spanjola tal-Qorti Suprema, deċiżjoni tas-7 ta' Novembru 2013, il-Kawża nru 5819/2013 (*Nestle u ors vs. Ebro Puleva*).

(48) Għal eżempju ta' kawża li tikkunsidra jekk it-trasferiment huwiex probabbli meta l-input affettwat mill-ispiża żejda jirrappreżenta sehem żgħir tal-ispejjeż varjabbli tax-xerrej dirett, ara, pereżempju, sentenza Franċiża tal-Qorti tal-Appelli ta' Pariġi, deċiżjoni tas-27 ta' Frar 2014, il-Kawża nru 10/18285 (*DOUX vs Ajinomoto & CEVA*). Din is-sentenza hija wkoll spjegata aktar fi **Error! Reference source not found.** hawn taħt.

(54) Il-volum mitluf li jirriżulta minn spiża żejda jiġi influwenzat mis-sensittività tad-domanda li jiffaċċja x-xerrej u mill-mod kif il-kompetituri tax-xerrej jirreaġixxu għall-ispiża żejda. Pereżempju, jekk ix-xerrej jiffaċċja domanda inelastika, jiġifieri l-klijenti tiegħu ikunu sensittivi ftit biss għaż-żidiet fil-prezz, iż-żieda fil-prezz twassal għal tnaqqis relattivament żgħir fil-volum mibjugħ. B'kull ħaġa oħra tkun ugwali, dan iwassal għal effett tal-volum iżgħar milli fil-każ ta' domanda aktar elastika. Fl-istess ħin, jekk il-kompetituri tax-xerrej iżidu wkoll il-prezzijiet tagħhom wara l-ispiża żejda, dan jista' jnaqqas ukoll l-impatt taż-żieda tal-prezz tax-xerrej fuq il-bejgħ tiegħu.[49]

3.2. Eżempji

(55) L-Eżempju 1 ta' hawn taħt jiddeskrivi l-ispejjeż żejda speċifiċi għad-ditti f'suq b'kompetizzjoni qawwija.

<table><tr><td>
Eżempju 1

Sitwazzjoni: Hemm 10 produtturi tal-meraq tat-tuffieħ fl-istess suq rilevanti. Wieħed mill-produtturi jixtri t-tuffieħ mingħand fornitur involut f'kartell li jiffissa l-prezzijiet. Il-produttur tal-meraq tat-tuffieħ jitlob danni bħala kumpens għal spiża żejda. Madankollu, il-konvenut (il-fornitur tat-tuffieħ) jinvoka d-difiża tat-trasferiment u jsostni li l-produttur tal-meraq tat-tuffieħ ittrasferixxa l-ispiża żejda kollha lix-xerrejja indiretti.

Analiżi: Il-produttur tal-meraq tat-tuffieħ li jiffaċċja l-ispiża żejda huwa f'kompetizzjoni qawwija ma' disa' kumpaniji oħrajn għall-produzzjoni u l-provvista tal-meraq tat-tuffieħ. Il-prodotti kollha mibjugħa mill-għaxar kumpaniji huma pjuttost omoġenji għall-konsumaturi. Sakemm il-produtturi l-oħrajn ma jiksbux it-tuffieħ mingħand il-membri tal-kartell, iżda jkunu jistgħu jixtruhom bi prezz aktar baxx minn xi mkien ieħor, il-produttur li jkollu jixtri mingħand il-kartell jitqiegħed fi żvantaġġ kompetittiv vis-à-vis il-kompetituri tiegħu. B'hekk, il-kapaċità tal-produttur tal-meraq tat-tuffieħ li jittrasferixxi ż-żieda fl-ispiża tkun limitata minħabba l-fatt li huwa jispiċċa jirreġistra telf kbir ħafna fil-bejgħ (u fil-profitt) għall-vantaġġ tal-kompetituri tiegħu jekk jittrasferixxi l-ispiża żejda, anki jekk parzjalment biss. Aktar ma l-kompetizzjoni bejn l-10 produtturi tat-tuffieħ tkun qawwija, akbar tkun il-limitazzjoni fuq il-kapaċità li tiġi ttrasferita ż-żieda fl-ispiża. B'hekk, f'dan ix-xenarju, il-klijent dirett normalment ma jkunx jista' jittrasferixxi ż-żieda fl-ispiża (l-ispiża żejda).
</td></tr></table>

(58) L-Eżempju 2 ta' hawn taħt jistabbilixxi sitwazzjoni ta' spejjeż żejda għall-industrija kollha u l-intensità tal-kompetizzjoni.

<table><tr><td>
Eżempju 2

Sitwazzjoni: L-10 produtturi kollha tal-meraq tat-tuffieħ fl-Eżempju 1 jixtru t-
</td></tr></table>

(49) Jekk ikun biss ix-xerrej li jżid il-prezz tiegħu, il-klijenti tiegħu jistgħu jaqilbu għax-xiri mingħand il-kompetituri. Madankollu, jekk il-kompetituri jgħollu wkoll il-prezzijiet tagħhom sa ċertu punt, il-bidla tista' tkun inqas attraenti għall-klijenti, sabiex b'hekk il-bejgħ globali tal-ewwel xerrej jista' jitnaqqas inqas. Madankollu, jenħtieġ li jiġi nnotat li jekk il-klijenti kollha, jew uħud minnhom, jirrispondu għal żieda fil-prezz għas-suq kollu billi jieqfu jixtru l-prodott għal kollox, l-effett tal-volum jista' jkun saħansitra akbar milli fil-każ taż-żieda fil-prezz tax-xerrej waħdieni.

tuffieħ mingħand fornituri involuti f'kartell li jiffissa l-prezzijiet. Il-membri tal-kartell isostnu li kwalunkwe spiża żejda tiġi ttrasferita lix-xerrejja indiretti.

Analiżi: Il-produtturi tal-meraq tat-tuffieħ huma esposti bl-istess mod għall-ispiża żejda u s-suq huwa kkaratterizzat bħala kompetittiv. Minħabba li l-produtturi kollha jiffaċċjaw l-ispiża żejda, ditta waħda mhux ser ikollha żvantaġġ kompetittiv meta mqabbla mad-ditti l-oħrajn. Għalhekk, x'aktarx li kull produttur tal-meraq tat-tuffieħ fil-biċċa l-kbira jittrasferixxi l-ispejjeż żejda, b'kuntrast mal-każ spjegat fid-dettall fl-Eżempju 1 (fejn l-ispiża żejda tkun speċifika għad-ditta). Bħala eżempju, f'suq perfettament kompetittiv, il-prezz huwa ugwali għall-ispejjeż marġinali u, għalhekk, żieda fl-ispiża ta' input twassal direttament għal żieda ugwali fil-prezz.

(60) Ir-rata tat-trasferiment għall-monopolisti li jiffaċċjaw domanda differenti

Eżempju 3

Sitwazzjoni: Il-produttur tal-meraq tat-tuffieħ A huwa monopolista fis-suq għall-produzzjoni tal-meraq tat-tuffieħ fl-Istat Membru 1, filwaqt li l-produttur tal-meraq tat-tuffieħ B huwa monopolista fl-istess suq tal-prodott fl-Istat Membru 2. L-ispiża tal-produzzjoni ta' lott wieħed addizzjonali ta' meraq tat-tuffieħ hija kostanti u simili għal A u B.

Iż-żewġ produtturi tal-meraq tat-tuffieħ jixtru t-tuffieħ mingħand Ċ, fornitur involut f'kartell li jiffissa l-prezzijiet. Bħala konsegwenza, A u B jiffaċċjaw spiża żejda ta' EUR 6 għal kull tuffieħa f'każ li jixtru mingħand Ċ.

A u B jiffaċċjaw domandi differenti mill-ktajjen tal-bejgħ bl-imnut tal-ħwienet tal-merċa f'kull Stat Membru. Fl-Istat Membru 1, id-domanda hija ugwalment sensittiva għal bidla fil-prezzijiet għal-livelli kollha tal-prezzijiet (jiġifieri, id-domanda hija lineari, ara wkoll Kaxxa 9). Fl-Istat Membru 2, dan mhuwiex il-każ. Hemmhekk, id-domanda tonqos 'inqas u inqas' (jiġifieri, b'rata dejjem tonqos) meta l-prezz jiżdied (jiġifieri, id-domanda hija konvessa, ara wkoll Kaxxa 9). A u B jitolbu kumpens mingħand Ċ (il-membru tal-kartell) għad-dannu tal-ispiża żejda. Ċ jinvoka d-difiża tat-trasferiment, fejn isostni li A u B se jittrasferixxu nofs l-ispiża żejda.

Analiżi: Il-monopolisti fl-Istati Membri 1 u 2 jiffaċċjaw domanda differenti mill-ktajjen tal-bejgħ bl-imnut tal-ħwienet tal-merċa f'kull SM. L-ispejjeż tagħhom meta jipproduċu lott wieħed addizzjonali ta' meraq tat-tuffieħ huma kostanti. L-ispiża żejda ta' EUR 6 kull tuffieħa għal kull każ titqies bħala żieda fl-ispiża marġinali għal kull wieħed minnhom. Wara din iż-żieda fl-ispiża, l-ambitu għall-aġġustament tal-prezzijiet 'il fuq jiddependi fuq kemm l-output ser ikollu jissagrifika sabiex jittrasferixxi ċertu ammont tal-bidla fl-ispiża, jiġifieri jżid il-prezzijiet. Jekk il-volum mitluf meta jiżdiedu l-prezzijiet ikun relattivament baxx, iż-żieda fil-prezz tkun aktar attraenti meta mqabbla mas-sitwazzjoni fejn it-telf tal-volum ikun għoli. It-telf tal-volum meta jiżdiedu l-prezzijiet huwa relatat mal-kurvatura tad-domanda li jiffaċċja l-monopolista, jiġifieri jekk id-domanda hijiex lineari, konvessa jew konkava. Dan huwa wkoll spjegat aktar fi Kaxxa 10 hawn taħt.

Fir-rigward tal-monopolista A fl-Istat Membru 1, it-teorija ekonomika tbassar li tali monopolista jittrasferixxi nofs l-ispiża żejda, jiġifieri EUR 3. Madankollu, billi l-monopolista B jiffaċċja domanda konvessa, id-domanda li jifdal ser issir inqas sensittiva għall-prezz hekk kif il-prezz jogħla. Imqabbel ma' A (li jiffaċċja domanda lineari), B ser jitlef inqas volum meta jżid il-prezzijiet bi EUR 3. Dan jimplika li B ser ikollu inċentiv sabiex jittrasferixxi aktar minn nofs l-ispiża żejda inizjali.

4. KWANTIFIKAZZJONI TAT-TRASFERIMENT TAL-EFFETTI TAL-VOLUM U TAL-PREZZ RELATATI MAT-TRASFERIMENT

4.1. Introduzzjoni

(62) Il-kumpens għad-dannu mġarrab għandu l-għan li jqiegħed lill-parti li ġarrbet dannu fil-pożizzjoni li kienet tkun fiha kieku ma seħħx il-ksur. Sabiex ikun jista' jivvaluta din il-pożizzjoni, jeħtieġ li wieħed iqabbel is-sitwazzjoni osservata, jiġifieri sitwazzjoni fejn seħħ il-ksur, ma' sitwazzjoni ipotetika, jiġifieri sitwazzjoni fejn ma seħħx il-ksur. Din is-sitwazzjoni ipotetika tissejjaħ "ix-xenarju kontrofattwali".

(63) L-iskop tal-bini ta' xenarju kontrofattwali huwa li l-effett tal-ksur jiġi iżolat minn fatturi oħrajn li jaffettwaw il-prezzijiet, li kienu jinfluwenzaw il-prezzijiet fis-suq affettwat anki kieku ma seħħx il-ksur[50]. Pereżempju, żieda fid-domanda ġeneralment twassal għal żieda fil-prezz anki fin-nuqqas ta' kartell. Ix-xerrejja diretti jew indiretti ma għandhomx jiġu kkumpensati għal dak l-effett. B'hekk, il-bini ta' xenarju kontrofattwali jesiġi li huwa meħtieġ kontroll għal fatturi li mhumiex relatati mal-ksur[51].

(64) Billi x-xenarju kontrofattwali huwa ipotetiku, huwa ma jistax jiġi osservat direttament. Kif deskritt hawn taħt, ġew żviluppati metodi u tekniki differenti fl-ekonomija u l-prattika ġuridika sabiex jiġi stabbilit ix-xenarju kontrofattwali. Dawn il-metodi u t-tekniki jvarjaw f'termini tas-suppożizzjonijiet sottostanti u l-varjetà tad-*data* meħtieġa.

(65) F'każ partikolari, l-għażla tat-teknika ġeneralment tkun tiddependi fuq firxa ta' aspetti. Kif ġie spjegat fit-taqsima 2 ta' hawn fuq, il-qrati nazzjonali jridu josservaw il-prinċipji tal-effettività u l-proporzjonalità meta jistmaw is-sehem ta' kwalunkwe spiża żejda li tiġi ttrasferita. Barra minn hekk, is-setgħa tal-istima tirrikjedi li l-qrati nazzjonali jibbażaw il-valutazzjoni tagħhom l-ewwel nett fuq l-informazzjoni disponibbli b'mod raġonevoli u, it-tieni nett, jagħmlu l-almu biex joħorġu b' approssimazzjoni tal-ammont jew tas-sehem ta' trasferiment li hija plawżibbli.

(50) Jenħtieġ li jiġi nnotat li l-ħtieġa tal-kostruzzjoni ta' xenarju kontrofattwali meta jiġi vvalutat it-trasferiment hija konformi mal-każistika tal-QtĠ-UE dwar it-trasferiment fil-kuntest tar-rimborż tal-imposti u d-dazji doganali mitluba b'mod illegali mill-Istati Membri, ara l-Kawża C-238/78 tal-QtĠ-UE tal-4 ta' Ottubru 1979 (*Ireks-Arkady vs. Il-Kunsill u l-Kummissjoni*) EU:C:1979:226, il-paragrafu 14; Il-Kawża C-441/98 (*Michailidis*) tal-QtĠ-UE tal-21 ta' Diċembru 2000, EU:C:2000:479, il-paragrafu 33 et seq.; Il-Kawża C-398/09 (*Lady & Kid u Oħrajn*) tal-QtĠ-UE tas-6 ta' Settembru 2011, EU:C:2011:540. Barra minn hekk, fil-Kawża C-129/00 tal-QtĠ-UE tad-9 ta' Diċembru 2003 (*Il-Kummissjoni tal-Komunitajiet Ewropej vs ir-Repubblika Taljana*), EU:C:2003:319, il-paragrafu 78, l-Avukat Ġenerali indika l-fatt li jkun meħtieġ xenarju kontrofattwali sabiex jintwera x'kien iseħħ fil-prezzijiet fis-suq downstream fin-nuqqas tal-ispiża żejda inizjali.

(51) Ara d-diskussjoni relatata fil-paragrafu (79).

(66) Pereżempju, jekk il-pretendent u l-konvenut jiddependu fuq metodi differenti u l-applikazzjoni ta' dawn il-metodi twassal għal riżultati kontradittorji, normalment ma jkunx xieraq li t-trasferiment stmat jitqies bħala l-medja taż-żewġ riżultati u lanqas ma jkun xieraq li jitqies li r-riżultati kontradittorji jikkanċellaw lil xulxin, fis-sens li jenħtieġ li ż-żewġ metodi jiġu injorati. Kif imsemmi fil-Gwida Prattika, f'xenarju bħal dan ikun xieraq li jiġu eżaminati r-raġunijiet għar-riżultati diverġenti u li jitqiesu l-punti ta' saħħa u d-dgħufijiet ta' kull metodu u l-implimentazzjoni tiegħu[52].

(67) It-taqsimiet li ġejjin jipprovdu ħarsa ġenerali lejn it-tekniki differenti għall-istima tal-effetti tal-volum u tal-prezz relatati mat-trasferiment. Kif ġie spjegat hawn taħt, it-tekniki jvarjaw fil-kumplessità u d-*data* meħtieġa, minn analiżijiet ibbażati fuq evidenza kwalitattiva fuq naħa waħda, għal tekniki ekonometriċi[53] bbażati fuq *data* kwantitattiva fuq in-naħa l-oħra. Fi kwalunkwe każ, l-approċċ għall-istima jrid ikun konformi mar-regoli applikabbli tal-liġi nazzjonali, soġġett għall-prinċipji tal-ekwivalenza u l-effettività[54].

(68) F'dan il-kuntest, ma hemm ebda teknika li tista' tiġi identifikata bħala dik li fil-każijiet kollha tkun aktar xierqa minn oħrajn. L-użu ta' tekniki ekonometriċi huwa eżempju ta' dan. Fil-biċċa l-kbira tal-każijiet, l-implimentazzjoni ta' tali tekniki tista' żżid il-grad ta' preċiżjoni ta' stima. Madankollu, tali tekniki ġeneralment ikunu jirrikjedu ammont sinifikanti ta' *data* li jista' jkun li mhux dejjem tkun disponibbli. B'hekk, il-ġbir ta' *data* u l-analiżijiet ekonomiċi tagħha jistgħu jinvolvu spejjeż konsiderevoli li jistgħu jkunu sproporzjonati għall-ammont ta' danni inkwistjoni.

(69) L-ispejjeż li għandhom jiġu kkunsidrati f'dan il-kuntest jistgħu mhux biss ikunu dawk imġarrba meta l-parti li ġġorr l-oneru tal-prova tapplika metodu partikolari, iżda wkoll dawk tal-parti l-oħra sabiex tirribatti sottomissjoni, l-ispejjeż ta' partijiet terzi u dawk għas-sistema ġudizzjarja meta l-qorti tagħmel stima tat-trasferiment, inklużi l-ispejjeż ta' espert ekonomiku possibbli maħtur mill-qorti. Jekk l-ispejjeż imsemmija hawn fuq ikunu għoljin wisq, dan jista' jagħmilha prattikament impossibbli jew eċċessivament diffiċli li jiġi eżerċitat id-dritt għal kumpens sħiħ[55].

(70) Meta jagħmlu stima tal-effetti tat-trasferiment, il-qrati nazzjonali jistgħu jużaw biċċiet ta' evidenza diretta rilevanti għall-każ. Pereżempju, dokumenti interni jew dokumenti oħrajn ta' natura kwalitattiva prodotti mix-xerrej dirett jew indirett rigward ir-relazzjoni bejn l-ispiża żejda u l-bidliet fil-prezzijiet tiegħu stess. Jekk tkun disponibbli evidenza ta' dan it-tip, il-qorti tista' ssib li huwa biżżejjed li tagħmel stima tal-effetti tat-trasferiment (effetti tal-prezz u tal-volum) billi tqis evidenza kwalitattiva jew tagħmel aġġustamenti fid-*data* kwantitattiva mingħajr l-użu ta' analiżi ta' rigressjoni. Għalhekk, id-disponibbiltà ta' evidenza kwalitattiva jista' jkollha rwol importanti meta qorti tiddeċiedi jekk parti tistax tuża xi waħda mit-tekniki kwantitattivi stabbiliti fit-taqsimiet li ġejjin u, jekk iva, liema waħda, sabiex tissodisfa l-istandard ta' prova meħtieġ skont il-liġi applikabbli[56].

---

(52) Ara wkoll il-Gwida Prattika, il-paragrafu 125.

(53) Il-kunċett ta' tekniki ekonometriċi huwa spjegat aktar fit-taqsima 4.3 ta' hawn taħt u fl-Appendiċi 2.

(54) Ara l-paragrafu (9) hawn fuq.

(55) L-importanza tal-prinċipju tal-effettività hija enfasizzata wkoll fil-Gwida Prattika fil-kuntest tal-istima tal-ispejjeż żejda.

(56) Dan huwa indikat ukoll fil-Gwida Prattika, il-paragrafu 14.

(71) Kif muri fi Figura 5 fl-Anness 1, it-tliet komponenti ta' dannu jirriżultaw mill-ispiża żejda, mill-effett tal-prezz relatat mat-trasferiment u mill-effett tal-volum relatat mat-trasferiment. L-imħallfin u l-esperti ekonomiċi jistgħu jagħżlu li jistmaw it-tliet komponenti tad-danni b'mod sekwenzjali. Il-kwantifikazzjoni jew l-istima tal-ispiża żejda tikkostitwixxi l-ewwel pass. Jistgħu jintużaw għadd ta' metodi differenti sabiex tinkiseb stima ta' dan l-effett. Dawn il-metodi huma meqjusa f'ċertu dettall fil-Gwida Prattika.

(72) It-tieni pass jinvolvi l-istima tal-kobor tal-effett tal-prezz relatat mat-trasferiment. Il-firxa ta' dan l-effett tista' tiġi stmata direttament, billi jintużaw metodi simili bħal meta tiġi kkwantifikata l-ispiża żejda, jew, jekk ċerti suppożizzjonijiet jiġu ssodisfati, indirettament billi tinkiseb stima tar-rata li biha suppost kellha tiġi ttrasferita ż-żieda fl-ispiża tal-input effettwata u billi din l-istima tiġi kkombinata mal-informazzjoni dwar l-ispiża żejda u l-bejgħ. It-taqsimiet 4.3.1 sa 4.3.2 jipprovdu ħarsa ġenerali lejn l-approċċi differenti għall-kwantifikazzjoni ta' dawn l-effetti.

(73) Fit-tielet pass jiġu stmati l-effetti tal-volum relatat mat-trasferiment. B'mod simili għall-effett tal-prezz relatat mat-trasferiment, l-effett tal-volum jista' jiġi stmat direttament jew indirettament. L-approċċi differenti għall-kwantifikazzjoni ta' dawn l-effetti huma meqjusa fit-Taqsimiet 4.4.2u 4.4.3.

(74) Jistgħu jintużaw ukoll approċċi oħrajn, bħal approċċ olistiku, li jgħoddu simultanjament għat-trasferiment u l-effetti tal-volum, sabiex jikkwantifikaw id-dannu f'azzjonijiet għad-danni quddiem il-qrati nazzjonali għall-ksur tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE.

4.2. Id-*data* u l-informazzjoni meħtieġa meta jiġu kkwantifikati l-effetti tat-trasferiment

(75) Kif ġie spjegat fit-taqsima 2.2, id-Direttiva dwar id-Danni għandha l-għan li tiżgura l-eżerċitar effettiv tad-drittijiet u l-opportunitajiet ugwali għall-partijiet billi tistipula regoli li jirregolaw id-divulgazzjoni tal-evidenza. Id-*data* u l-informazzjoni f'idejn il-partijiet jew il-partijiet terzi huma fatturi importanti sabiex titwettaq analiżi ekonomika tajba tat-trasferiment. B'hekk, l-ewwel pass utli meta jiġi kkwantifikat l-effett tal-prezz relatat mat-trasferiment jista' jkun li jiġu identifikati l-ħtiġijiet u d-disponibbiltà tad-*data*.

(76) Kif issemma hawn fuq, il-prinċipju ekonomiku ta' gwida meta jiġi stmat it-trasferiment f'dan il-kuntest huwa t-tqabbil tax-xenarju attwali max-xenarju li kien ikun hemm fin-nuqqas tal-ksur, jiġifieri x-xenarju kontrofattwali. B'hekk, jenħtieġ li l-ġbir tad-*data* u l-informazzjoni jkun iffokat fuq il-ġbir ta' evidenza kwantitattiva u kwalitattiva rilevanti sabiex jinbena x-xenarju kontrofattwali.

(77) L-għażla rigward it-tip ta' *data* meħtieġa għall-istima tat-trasferiment ġeneralment tkun teħtieġ għarfien tajjeb tal-industrija inkwistjoni u l-karatteristiċi tas-suq prevalenti f'dan il-każ. Għalhekk, jista' jkun utli li fil-bidu jiġu kkunsidrati dokumenti li jindikaw il-plawżibbiltà ta' trasferiment fl-ewwel lok, bħal deċiżjonijiet eżistenti tal-qorti, proċedimenti ċivili paralleli fl-istess livell jew f'livell differenti tal-katina tal-provvista fl-istess suq, studji tas-suq jew deċiżjonijiet minn awtoritajiet tal-kompetizzjoni li jiddeskrivu d-dinamika tas-suq rilevanti.

(78) Kif ġie indikat hawn fuq, il-qorti jista' jkollha tqis l-evidenza ta' natura kemm kwalitattiva kif ukoll kwantitattiva. L-evidenza kwalitattiva, bħal dokumenti interni dwar l-ipprezzar, l-istrateġija, il-kuntratti u r-rapportar finanzjarju, tista' tiġi analizzata fil-kuntest tat-teorija ekonomika. Huma jistgħu wkoll jagħtu informazzjoni dwar jekk hemmx evidenza jew rabta bejn il-prezzijiet downstream u l-ispiża żejda upstream li jirriżulta mill-ksur.

(79) Madankollu, sabiex ikunu jistgħu jibnu xenarju kontrofattwali u kontroll għal fatturi differenti li jaffettwaw it-trasferiment, fil-biċċa l-kbira tal-każijiet, il-partijiet jeħtieġu evidenza kwantitattiva. Tali evidenza tista' tinkludi *data* dwar il-prezzijiet, l-ispejjeż jew il-marġnijiet attwali, kif ukoll indikaturi esterni li jinfluwenzaw id-deċiżjonijiet tad-ditti dwar l-ipprezzar, pereż. miżuri aggregati ta' attività ekonomika (inklużi t-tkabbir tal-PDG, l-inflazzjoni u r-rati tal-impjiegi). F'xi każijiet, il-varjabbli reġjonali ta' attività ekonomika jistgħu jkunu utli sabiex iservu ta' kontroll għat-tendenzi reġjonali differenti li mhumiex relatati mal-ksur.

(80) Il-qorti tista' tikkunsidra wkoll aktar fatturi speċifiċi għad-ditta jew l-industrija li jinfluwenzaw il-formazzjoni tal-prezz. Pereżempju, fil-każ ipotetiku stabbilit hawn fuq fil-Kaxxa 1, jekk il-plastik kien ukoll input essenzjali għall-produzzjoni tal-faxx ta' wajers matul il-perjodu ta' ksur meta l-manifattur tar-ram A kien qabel mal-kompetituri tiegħu li jiffissa l-prezzijiet għar-ram bħala l-input ewlieni għall-fornitur tal-faxx ta' wajers B, x'aktarx li B kien jittrasferixxi wkoll lill-klijent tiegħu żieda fil-prezzijiet għall-plastik li ma kinitx tkun soġġetta għal ksur tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE. F'dan il-każ, stima tat-trasferiment li tonqos milli tqis l-effetti relatati maż-żieda fil-prezzijiet għall-plastik tista' materjalment tivvaluta żżejjed it-trasferiment tal-ispiża żejda billi tattribwixxi b'mod żbaljat iż-żieda sħiħa fil-prezzijiet għall-ksur. Raġunament simili japplika għat-tnaqqis potenzjali fi spejjeż tal-input oħrajn li, jekk ma jiġux ikkunsidrati u ttrasferiti 'l isfel tul il-katina tal-provvista, inaqqsu b'mod artifiċjali t-trasferiment stmat tal-ispiża żejda tal-kartell.

(81) Ir-rilevanza tad-*data* tvarja mhux biss skont il-metodoloġija jew it-teknika użata, iżda tista' tiddependi wkoll mill-każ rispettiv inkwistjoni. Ir-rekwiżiti differenti għal kull metodu huma deskritti f'aktar dettall hawn taħt. Fl-eżempji li jsegwu, l-applikazzjoni tal-metodi tiffoka fuq il-prezz. Skont id-disponibbiltà tad-*data* u ċ-ċirkostanzi ta' każ partikolari, il-qorti tista' tqis ukoll l-istess metodi sabiex tistma varjabbli ekonomiċi oħrajn, bħall-marġini ta' profitt jew il-livell tal-ispejjeż ta' intrapriża. Id-*data* użata sabiex is-suq affettwat jitqabbel max-xenarju kontrofattwali tista' tkun relatata mas-suq kollu (pereż. il-medja tal-prezz tal-faxx ta' wajers għall-klijenti kollha fi swieq ġeografiċi jew ta' prodotti oħrajn) jew ma' ċerti klijenti jew gruppi ta' klijenti.

(82) Meta tordna d-divulgazzjoni tad-*data* skont il-liġi nazzjonali, il-qorti għandha tikkunsidra l-prinċipji tar-raġonevolezza u l-proporzjonalità, kif iddikjarat fid-Direttiva dwar id-Danni.[57] F'konformità ma' dawn il-prinċipji, il-qorti tista', pereżempju, tikkunsidra d-disponibbiltà, il-volum u l-ispiża tal-irkupru u possibbilment tat-tindif tad-*data*[58] jew, b'mod aktar ġenerali, iż-żmien użat.

(57) Ara l-paragrafi (28) u (29) hawn fuq.

(58) Tindif tad-*data* jirreferi għall-proċess tad-detezzjoni u t-tneħħija ta' inkonsistenzi loġiċi fid-data.

(83) F'ħafna każijiet fejn jiġi vvalutat it-trasferiment tal-ispejjeż żejda, l-esperti ekonomiċi jistgħu jkunu involuti f'azzjonijiet għad-danni quddiem il-qrati nazzjonali. Ir-regoli dwar l-evidenza ta' esperti jvarjaw b'mod sinifikanti bejn l-Istati Membri[59]. Madankollu, il-qrati nazzjonali jistgħu jsibuha utli li jkollhom gwida dwar prinċipji ġenerali u għodod rilevanti għall-involviment ta' esperti ekonomiċi. Fi kwalunkwe każ, jenħtieġ li huma japplikaw il-proċeduri nazzjonali b'tali mod li jiġġestixxu l-użu ta' evidenza ta' xhieda esperta bil-għan li jiżguraw applikazzjoni effettiva u proporzjonata tal-liġi tal-UE.

(84) Sa minn kmieni fil-proċedimenti, il-qorti tista' tiffaċilita diskussjoni bejn l-esperti li jirrappreżentaw lill-partijiet involuti. Dawn id-diskussjonijiet jistgħu jimmiraw sabiex inaqqsu l-oqsma ta' qbil u nuqqas ta' qbil dwar kwistjonijiet rilevanti għall-każ, inklużi kwistjonijiet relatati mar-rekwiżiti tad-divulgazzjoni. Eżempju ta' approċċ bħal dan huwa pprovdut fi Kaxxa 3 ta' hawn taħt.

Kaxxa 3: Eżempju ta' każ li jinvolvi evidenza pprovduta minn esperti ekonomiċi[60]

F'kawża pendenti quddiem qorti tar-Renju Unit, esperti ekonomiċi li jirrappreżentaw lil kull naħa (il-kontraventur u l-pretendent) kienu pproponew il-metodu distint tagħhom stess għall-istima tat-trasferiment. L-imħallef esprima tħassib dwar il-kumplessità potenzjali tal-evidenza esperta u talab lill-'esperti' tal-partijiet sabiex jilħqu qbil fuq l-approċċ propost għal evidenza ekonomika dwar trasferiment qabel setgħet tiġi ordnata kwalunkwe divulgazzjoni. Jekk l-esperti ma jirnexxilhomx jilħqu qbil fuq l-approċċ, l-imħallef jisma' s-sottomissjonijiet dwar l-approċċi rispettivi, inkluża spjegazzjoni ta' dak li jipproponi kull espert, l-informazzjoni meħtieġa u l-ispiża tal-eżerċizzju, u mbagħad jiddeċiedi liema metodu għandu jiġi applikat.

(85) F'xi ġurisdizzjonijiet, il-qrati nazzjonali jistgħu jaħtru esperti ekonomiċi li jassistu lill-imħallef fl-istima tat-trasferiment u, tradizzjonalment, huma adottaw dan l-approċċ għall-istima tal-ispiża żejda inizjali. Kif spjegat hawn taħt, il-qorti tista' tuża approċċ simili meta tagħmel stima tat-trasferiment, pereż. billi tuża l-hekk imsejħa metodi bbażati fuq komparatur. Għalhekk, l-esperjenza tal-użu tal-esperti maħtura mill-qorti għall-istima tal-ispiża żejda tista' tkun rilevanti wkoll għall-istima tat-trasferiment. Eżempju ta' approċċ fejn il-qorti ħatret espert ekonomiku huwa pprovdut fi Kaxxa 4 hawn taħt.

Kaxxa 4: Eżempju ta' każ[61] li fih il-qorti taħtar espert ekonomiku

F'dan il-każ, inħatar espert ekonomiku mill-qorti. Il-kompitu tal-espert kien li jipproponi metodoloġija u sussegwentement jikkwantifika l-ispiża żejda. Bħala l-

(59) Pereżempju, il-qrati fi Franza, il-Pajjiżi l-Baxxi u r-Renju Unit fil-biċċa l-kbira tagħhom jittrattaw direttament mal-esperti ekonomiċi maħtura mill-partijiet. Fi Stati Membri oħrajn, bħall-Belġju, id-Danimarka, il-Ġermanja, l-Ungerija u l-Italja, f'ħafna każijiet il-qrati fittxew li jitolbu pariri minn esperti maħtura mill-qorti. Hemm ukoll varjazzjonijiet fil-leġiżlazzjoni nazzjonali li fir-rigward tagħhom huwa obbligat l-espert. F'xi Stati Membri, bħar-Renju Unit u l-Irlanda, l-espert huwa obbligat lejn il-qorti, anke jekk id-drittijiet tagħhom jitħallsu mill-partijiet. Fi Spanja, l-esperti maħtura mill-partijiet għandhom dmir ta' oġġettività u indipendenza, filwaqt li f'xi Stati Membri, bħall-Ġermanja u l-Italja, ma hemm ebda rekwiżit espliċitu bħal dan.

(60) Il-Qorti Superjuri tal-Ingilterra u ta' Wales, *Emerald Supplies vs. British Airways Plc*, HC-2008-000002.

(61) Il-Qorti Reġjonali Superjuri ta' Düsseldorf, deċiżjoni tas-26 ta' Ġunju 2009, Kawża nru. VI-2a Kart 2 – 06/08, (*Zement*).

ewwel pass, l-espert ippropona metodu empiriku għall-istima tal-ispejjeż żejda. L-approċċ issuġġerit mill-espert ġie diskuss f'format bil-miktub u f'seduti orali qabel ma l-qorti ddeċidiet dwar liema approċċ għandu jittieħed.

Fil-pass li jmiss, ġie applikat il-metodu magħżul u ġew ikkalkolati l-ispejjeż żejda. Id-*data* sottostanti użata għall-kalkoli ġiet sottomessa lill-qorti u lill-partijiet.

It-tielet pass kien jikkonsisti f'verifika tar-robustezza fejn diversi partijiet (il-konvenuti, il-prosekutur pubbliku u l-awtorità nazzjonali tal-kompetizzjoni) ingħataw l-opportunità li jagħtu l-kummenti tagħhom u jagħmlu l-mistoqsijiet. Dawn il-kummenti ttieħdu f'kunsiderazzjoni f'valutazzjoni finali ppreżentata lill-qorti. Il-valutazzjoni finali kkunsidrat ukoll il-plawżibbiltà tar-riżultati stmati, ir-robustezza tal-effetti stmati u l-kwalità tad-*data* sottostanti.

(89) F'każ fejn l-esperti ekonomiċi li jirrappreżentaw lill-partijiet ikollhom fehmiet konfliġġenti dwar liema approċċ għandhom jadottaw sabiex jagħmlu l-istima tat-trasferiment, il-qorti nazzjonali tista' tfittex ukoll pariri mill-awtorità nazzjonali tal-kompetizzjoni dwar liema metodu għandu jintuża[62]. Barra minn hekk, sabiex tivvaluta l-grad tat-trasferiment, qorti nazzjonali tista', fil-prinċipju, tistrieħ ukoll fuq l-informazzjoni inkluża f'deċiżjoni maħruġa minn awtorità tal-kompetizzjoni, pereżempju, fir-rigward tal-ispiża żejda inizjali[63].

(90) L-istima tal-effetti tal-prezz relatat mat-trasferiment hija bbażata fuq analiżi tal-informazzjoni jew tad-*data* finanzjarja tad-ditti. Din id-*data* ta' spiss tkun storika, iżda f'xi każijiet, id-*data* involuta tista' tkun kummerċjalment sensittiva għall-partijiet involuti f'każ partikolari u, b'hekk, titqies bħala informazzjoni kunfidenzjali. Madankollu, kif ġie spjegat fit-taqsima 2 hawn fuq, il-qorti tista' tordna d-divulgazzjoni ta' evidenza li jkun fiha informazzjoni kunfidenzjali, diment li jkun hemm fis-seħħ miżuri li jipproteġu informazzjoni kunfidenzjali.

4.3. Kwantifikazzjoni u stima tal-effetti tal-prezz relatat mat-trasferiment

(91) Meta jagħmlu stima tal-effett tal-prezz relatat mat-trasferiment, il-qrati nazzjonali jistgħu jistrieħu fuq tipi differenti ta' approċċi ekonomiċi għall-kwantifikazzjoni, b'mod partikolari l-approċċ dirett, kif deskritt fil-paragrafi (92) et seq. hawn taħt, iżda wkoll fuq l-approċċ indirett,[64] kif deskritt fil-paragrafi 4.3.2.1 et seq. hawn taħt.

(62) Jirriżulta mill-Artikolu 17(3) tad-Direttiva dwar id-Danni li awtorità nazzjonali tal-kompetizzjoni tista', fuq talba ta' qorti nazzjonali, tassisti lil dik il-qorti nazzjonali fir-rigward tad-determinazzjoni tal-kwantum tad-danni meta dik l-awtorità nazzjonali tal-kompetizzjoni tqis din l-assistenza bħala xierqa.

(63) Pereżempju, f'sentenza mill-Qorti Kummerċjali ta' Nanterre fil-Kawża Nru. 2004FO22643, *Arkopharma vs Group Hoffman La Roche*, 2006, qorti Franċiża rreferiet għas-sejbiet tal-Kummissjoni Ewropea fil-Kawża COMP/E-1/37.512, *Vitamins*, fir-rigward tal-impatt tal-kartell fuq is-suq u fuq il-konsumaturi sabiex tappoġġja l-konklużjoni li x'aktarx seħħ trasferiment lill-konsumaturi.

(64) L-approċċ indirett jistrieħ, *inter alia*, fuq is-suppożizzjoni b'saħħitha li l-bidliet fl-ispejjeż tal-input jiġu ttrasferiti b'rata identika, irrispettivament mir-rilevanza tal-ispejjeż tal-input u l-firxa tal-bidla f'dawn l-ispejjeż tal-input. Kif ġie spjegat aktar hawn taħt fil-paragrafu **Error! Reference source not found.** il-metodu indirett normalment għandu jitqies biss jekk is-suppożizzjoni tkun plawżibbli abbażi tal-fatti tal-każ.

4.3.1. *Approċċi diretti – metodi bbażati fuq komparaturi*

(92) L-effett tal-prezz relatat mat-trasferiment f'diversi stadji fil-katina tal-provvista jista' jinħadem billi tiġi stmata direttament iż-żieda fil-prezzijiet jew il-bidla fil-marġini li rriżultat mill-impatt tal-ispiża żejda inizjali.

(93) Il-metodi bbażati fuq komparaturi għandhom il-vantaġġ li jużaw *data* mill-ħajja reali osservata fl-istess suq jew f'suq simili[65]. Huma jistrieħu fuq il-fatt li x-xenarju komparatur jista' jitqies bħala rappreżentattiv tax-xenarju ta' nuqqas ta' ksur. Jekk il-livell ta' similarità bejn is-suq li fih seħħ il-ksur u s-swieq komparaturi jitqiesx li huwa suffiċjenti sabiex ir-riżultati ta' tali tqabbil jintużaw fil-kwantifikazzjoni tat-trasferiment jiddependi fuq is-sistemi ġuridiċi nazzjonali[66].

4.3.1.1. Metodi

(94) Meta jagħmlu stima tal-effett tal-prezz relatat mat-trasferiment billi jużaw il-metodu dirett, il-qrati nazzjonali jistgħu jużaw approċċi differenti. Soġġett għad-disponibbiltà tad-*data*, il-qorti tista' tagħmel stima taż-żieda fil-prezzijiet fis-suq downstream li tiġi kkawżata miż-żieda fl-ispiża direttament, jew inkella tinferixxi trasferiment billi tuża d-*data* tal-marġini[67]. Jekk jiġi adottat l-ewwel approċċ, il-qorti tista' tagħmel stima tad-differenzi bejn il-prezzijiet osservati u dawk kontrofattwali billi tuża l-istess metodi bħal dawk użati għall-komputazzjoni tal-ispiża żejda inizjali, jiġifieri metodi bbażati fuq komparatur għall-kwantifikazzjoni tal-ispiża żejda.

(95) Kif ġie spjegat hawn fuq, meta ssir stima tat-trasferiment, jenħtieġ li t-tekniki u l-metodi użati jikkontrollaw għal fatturi oħrajn minbarra dak li jirriżulta mill-ksur. Idealment, wieħed għandu jqabbel is-suq affettwat mal-istess suq eżatt mingħajr il-ksur. Madankollu, kif ġie rrimarkat fil-Gwida Prattika, ġeneralment ma jkunx possibbli li tkun taf eżattament kif kien jevolvi suq kieku ma kienx hemm ksur. Għalhekk, fil-prattika, għandu jiġi pprovat suq "simili" bħala komparatur.

(96) Is-swieq komparaturi jistgħu jkunu differenti mis-suq tal-ksur f'żewġ aspetti, fir-rigward tad-dimensjoni taż-żmien jew inkella tad-dimensjoni tal-prodott. Tqabbil matul iż-żmien ifisser li s-suq tal-ksur jitqabbel miegħu nnifsu f'punt fiż-żmien differenti. Tqabbil skont il-prodott ifisser li s-suq tal-ksur jitqabbel jew mal-istess suq iżda f'żona ġeografika differenti, jew inkella ma' suq ta' prodott ieħor li jitqies bħala li jevolvi b'mod simili għas-suq tal-ksur[68].

(97) Idealment, il-metodu li jintuża jkun dak li jikkombina ż-żewġ dimensjonijiet, jiġifieri d-dimensjoni taż-żmien *u* d-dimensjoni tal-prodott. Dan il-metodu jissejjaħ "id-differenza fid-differenzi". Huwa jħares lejn l-iżvilupp tal-varjabbli ekonomiku rilevanti fis-suq affettwat mit-trasferiment matul perjodu partikolari (differenza

(65) Dan il-fatt huwa enfasizzat fil-Gwida Prattika, il-paragrafu 37 u l-każistika dwar l-istima tal-ispejjeż żejda ċċitati hemmhekk. Fil-kuntest ukoll tal-istima tal-ispejjeż żejda, Qorti Ġermaniża hija tal-fehma li metodi komparabbli jistgħu jiġu ppreferuti meta mqabbla ma' approċċi oħrajn, ara l-Qorti Reġjonali Superjuri ta' Düsseldorf, il-Kawża VI-2a Kart 2 – 06/08, 2009, il-paragrafu 469 et seq.

(66) Il-Gwida Prattika tittratta din il-kwistjoni fil-kuntest tal-valutazzjoni tal-ispejjeż żejda, ara pereżempju l-paragrafi 37 u 59-95.

(67) L-approċċ li juża d-*data* tal-marġini huwa spjegat f'aktar dettall fit-taqsima dwar l-istima tal-effett tal-volum hawn taħt.

(68) Jekk għal xenarju kontrofattwali jittieħdu f'kunsiderazzjoni s-swieq komparaturi f'pajjiżi barranin, jenħtieġ li l-qorti nazzjonali żżomm f'moħħha wkoll id-differenzi possibbli fil-leġiżlazzjoni. Dan huwa partikolarment importanti meta jiġu ttrattati swieq irregolati, pereż. il-farmaċewtika jew l-enerġija.

matul iż-żmien fis-suq tat-trasferiment) u jqabblu mal-iżvilupp tal-istess varjabbli matul l-istess perjodu ta' żmien f'suq komparatur mhux affettwat (pereżempju f'suq ġeografiku ieħor).

(98) Sabiex jintwera kif jista' jintuża dan il-metodu, huwa utli li jiġu kkunsidrati l-eżempji stilizzati tal-kartell tar-ram murija fi Figura 1 u Figura 3 hawn taħt.

(99) Jekk wieħed jassumi f'każ ipotetiku li l-manifattur tal-karozzi C_1 fl-Istat Membru 1 (ix-xerrej indirett) jitlob danni mill-manifattur tar-ram A_1 (il-kontraventur), kif spjegat fil-paragrafu (19), kwalunkwe dannu li jġarrab C_1 jirriżulta mit-trasferiment tal-ispejjeż żejda mill-fornitur tal-faxx ta' wajers B_1. L-użu ta' approċċ ta' differenza fid-differenzi jinvolvi valutazzjoni tal-iżvilupp tal-prezz imħallas mill-manifattur tal-karozzi C_1 fl-Istat Membru 1 (is-suq b'effett tal-prezz relatat mat-trasferiment) matul perjodu partikolari u t-tqabbil tiegħu mal-iżvilupp tal-prezz imħallas mill-manifattur tal-karozzi C_2 fl-Istat Membru 2 (mhux affettwat mill-ksur u b'hekk mingħajr ebda effett tal-prezz relatat mat-trasferiment) fl-istess perjodu ta' żmien. It-tqabbil juri d-differenza bejn dawn iż-żewġ differenzi matul iż-żmien. Dan jipprovdi stima tal-bidla fil-prezz imħallas mill-manifattur tal-karozzi, minbarra dawk il-fatturi kollha li affettwaw is-swieq kemm fl-Istat Membru 1 kif ukoll fl-Istat Membru 2 bl-istess mod. B'hekk, il-metodu jiżola l-effett tal-prezz relatat mat-trasferiment minn influwenzi oħrajn fuq il-prezz tal-faxx ta' wajers komuni għaż-żewġ swieq. Dan l-approċċ huwa spjegat fi Figura 1 hawn taħt.

Figura 1 Illustrazzjoni tal-approċċ tad-differenza fid-differenzi

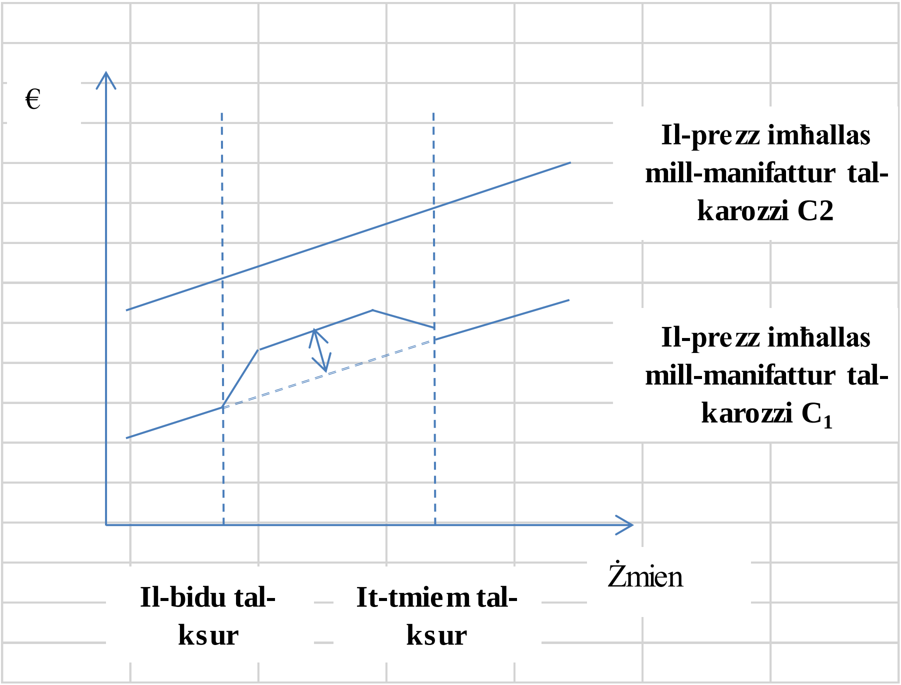

(100) Eżempju sempliċi derivat mill-eżempju tal-kartell tar-ram imsemmi fil-paragrafu (6) ta' hawn fuq jista' jispjega l-metodu. Ejjew nassumu li tqabbil qabel, matul u wara jiżvela żieda fil-prezz unitarju tal-faxx ta' wajers ta' EUR 100 fl-Istat Membru 1 (fejn seħħew il-ksur u t-trasferiment) bejn l-2005 u l-2010. Jekk inħarsu lejn is-suq mhux affettwat fl-Istat Membru 2 matul l-istess perjodu, dan juri li l-prezz unitarju tal-faxx ta' wajers żdied b'EUR 10 biss, minħabba żieda fl-ispiża ta' input ieħor, pereż. il-plastik. Jekk wieħed jassumi li l-ispiża ogħla tal-input (tal-plastik) kienet tikkonċerna wkoll l-Istat Membru 1, tqabbil tal-iżvilupp differenti

tal-prezzijiet fuq il-faxx ta' wajers fl-Istati Membri 1 u 2 jindika ż-żieda fil-prezz ikkawżata mill-effett tat-trasferiment. Fl-eżempju, dan ikun EUR 90.

(101) Għalhekk, vantaġġ sinifikanti ta' dan il-metodu huwa li jista' jiffiltra l-bidliet mhux relatati mal-effett tal-prezz relatat mat-trasferiment li seħħew matul l-istess perjodu tat-trasferiment. Madankollu, huwa jistrieħ fuq is-suppożizzjoni li fatturi oħrajn, jiġifieri l-prezz tal-plastik skont l-eżempju ta' hawn fuq, jaffettwaw is-swieq bl-istess mod. Jekk dan ma jkunx il-każ, tista' tkun meħtieġa implimentazzjoni ekonometrika tat-teknika tad-differenza fid-differenzi. Dawn l-approċċi huma deskritti f'aktar dettall hawn taħt.

(102) Kif ġie indikat fil-Gwida Prattika[69], jistgħu jintużaw ukoll metodi oħrajn sabiex jinbena xenarju kontrofattwali. Dawn huma partikolarment utli jekk id-*data* storika dwar il-prezzijiet, fis-suq tal-ksur jew fis-suq komparatur, ma tkunx disponibbli. Fil-prattika, dan ifisser li jista' jkun impossibbli li jiġu osservati l-iżviluppi fil-prezzijiet matul iż-żmien fis-swieq komparaturi jew tal-ksur. F'każ bħal dan, jista' jintuża metodu ieħor ibbażat fuq komparatur, jiġifieri metodu li jqabbel swieq ġeografiċi differenti. Pereżempju, kif muri fi Figura 2 hawn taħt, qorti nazzjonali tista' tikkunsidra t-tqabbil tal-prezzijiet imħallsa mill-manifattur tal-karozzi C_1 matul il-perjodu tal-ksur fl-Istat Membru 1 (*p1*) mal-prezz medju mħallas minn manifatturi tal-karozzi simili fl-Istat Membru 2, jiġifieri f'suq ġeografiku separat li mhuwiex affettwat mill-ksur (*p2*). Dan il-metodu jissejjaħ tqabbil bejn is-swieq[70].

Figura 2 Metodi bbażati fuq komparatur għall-kwantifikazzjoni tat-trasferiment

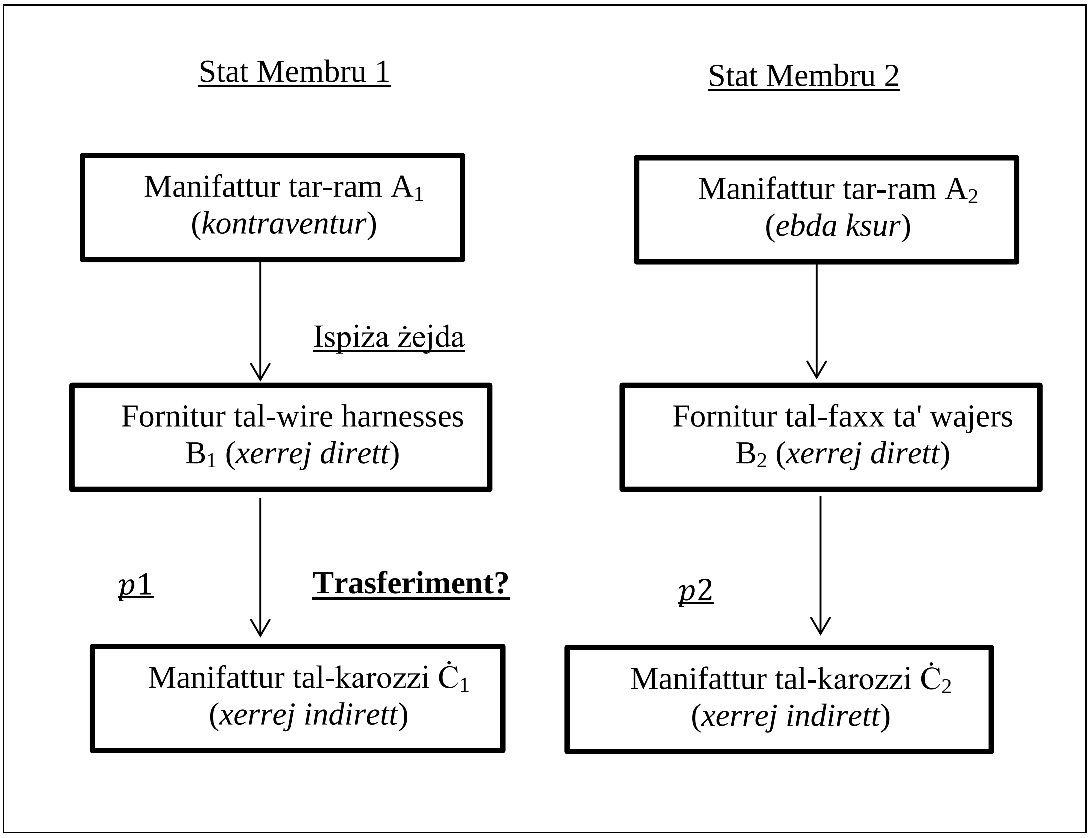

(69) Ara l-Gwida Prattika, il-paragrafu 49 et seq.

(70) Dan il-metodu ntuża ta' spiss sabiex jivvaluta l-ispiża żejda inizjali f'azzjonijiet għad-danni, ara, pereżempju, il-kawżi ċċitati fin-nota 45 f'qiegħ il-paġna tal-Gwida Prattika.

(103) Jekk *p1* jinstab li huwa ogħla minn *p2*, dan jindika effett fuq il-prezz relatat mat-trasferiment mill-fornitur tal-faxx ta' wajers B_1 lill-manifattur tal-karozzi C_1 fl-Istat Membru 1. L-istess tip ta' tqabbil jista' jitwettaq fir-rigward ta' kwalunkwe varjabbli ekonomiku ieħor, pereż. il-marġnijiet jew il-volumi mibjugħa.

(104) Jista' ma jkunx possibbli li jinstab suq ieħor ta' prodott simili biżżejjed għas-suq tal-ksur sabiex ikun ġustifikat tqabbil bejn is-swieq. Approċċ ieħor ibbażat fuq komparatur li jista' jiġi applikat ikun li jitqabblu l-prezzijiet matul iż-żmien fl-istess suq, jiġifieri tqabbil qabel u wara[71]. F'dak il-każ, is-suq komparatur huwa s-suq tal-istess prodott identiku bħas-suq tal-ksur iżda analizzat f'punti ta' żmien differenti. L-approċċ huwa spjegat fi Figura 3 hawn taħt.

Figura 3: Metodi bbażati fuq komparatur għall-kwantifikazzjoni tat-trasferiment matul iż-żmien[72]

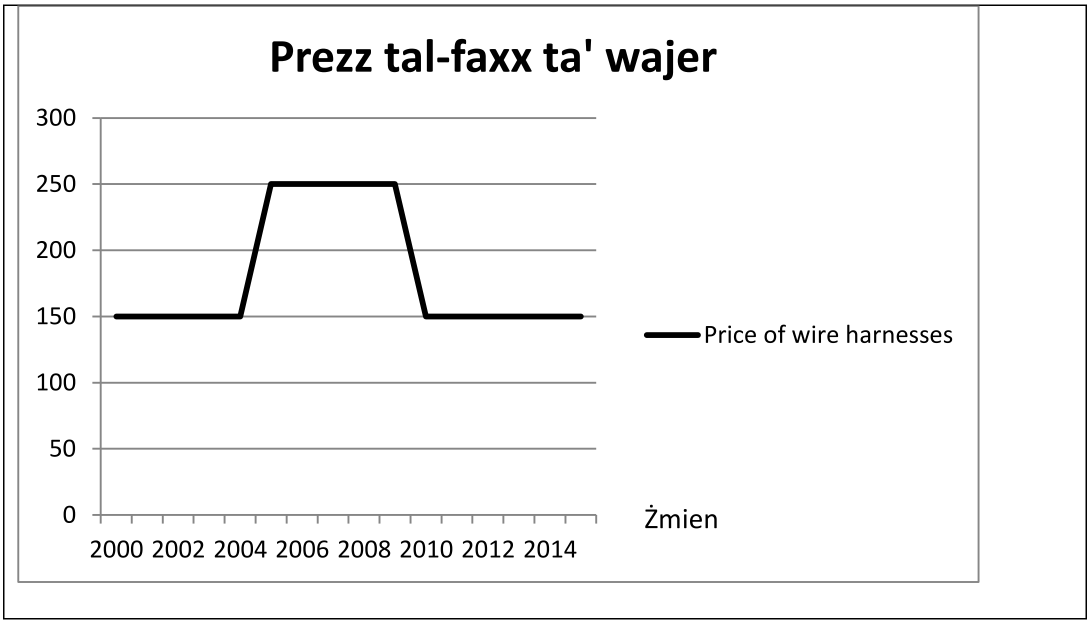

(105) F'dan l-eżempju, huwa preżunt li l-iffissar illegali tal-prezzijiet fl-industrija tar-ram kellu tul ta' ħames snin mill-2005 sal-2010. F'dan il-perjodu[73] l-ispiża żejda inizjali ġie ttrasferit lill-manifattur tal-karozzi Ċ. Meta jiġi applikat dan il-metodu, il-prezz imħallas mill-manifattur tal-karozzi matul il-perjodu tal-ksur jitqabbel mal-prezz imħallas mill-manifattur tal-karozzi f'perjodu mhux affettwat mill-ksur u mit-trasferiment, pereż. fl-2003 u fl-2004. Eżempju ta' każ fejn pretendent applika dan l-approċċ huwa mogħti fi **Error! Reference source not found.** ta' hawn taħt.

(71) Ara l-Gwida Prattika, il-paragrafi 38-48.

(72) Għall-fini ta' sempliċità, din il-graff turi biss l-effett fuq il-prezz li jirriżulta mill-ksur. F'xenarju tad-dinja reali, il-prezzijiet ser jiġu affettwati wkoll minn fatturi oħrajn minbarra r-rata tat-trasferiment, bħall-inflazzjoni u xokkijiet tal-ispejjeż oħrajn.

(73) Madankollu, innota li l-kwistjoni tat-trasferiment imdewwem, imsemmi fl-Appendiċi 1, tista' tkun ta' importanza meta l-prezzijiet matul il-ksur jitqabblu mal-prezz qabel u wara.

(106) Meta jiġu applikati l-metodi deskritti hawn fuq, jeħtieġ li jsir kontroll għal fatturi oħrajn minbarra dawk li jirriżultaw mill-ksur li setgħu affettwaw il-grad tat-trasferiment. Pereżempju, meta tikkunsidra jekk swieq jew perjodi ta' żmien oħrajn humiex addattati bħala xenarji kontrofattwali, jenħtieġ li l-qorti tqis ukoll fatturi oħrajn li jaffettwaw it-trasferiment imsemmi hawn fuq fit-taqsima 3 (li tittratta t-teorija ekonomika tat-trasferiment). Barra minn hekk, fatturi oħrajn bħad-differenzi fl-ispejjeż tal-input, l-inflazzjoni, eċċ., jistgħu jvarjaw ukoll bejn is-swieq differenti. Sabiex tibni xenarju kontrofattwali plawżibbli, huwa għalhekk kruċjali li tieħu f'kunsiderazzjoni fatturi bħal dawn. Diversi tekniki li jintużaw għall-implimentazzjoni ta' dan l-approċċ huma deskritti hawn taħt.

Kaxxa 5 Tqabbil qabel, matul u wara – il-kawża ta' German Car Glass[74]

Il-pretendent f'din l-azzjoni għad-danni kien xerrej indirett mill-membri ta' kartell tal-ħġieġ tal-karozzi. Il-membri tal-kartell kisru l-Artikolu 101 tat-TFUE u ġew immultati mill-Kummissjoni Ewropea fl-2008. L-esperti tal-pretendenti wettqu analiżi tal-iżviluppi fil-prezzijiet qabel, matul u wara l-perjodu tal-kartell. Ma saret ebda analiżi ta' rigressjoni jew korrelazzjoni, minflok, l-esperti fittxew li jistabbilixxu rabta bejn il-prezz tal-ħġieġ tal-karozzi (il-prodott kartellizzat) u l-ħġieġ tal-karozzi ta' sostituzzjoni purament billi osservaw ix-xejriet tal-prezzijiet. Madankollu, il-qorti kienet tal-fehma li din l-analiżi naqset milli turi b'mod suffiċjenti kwalunkwe rabta kawżali diretta bejn l-ipprezzar taż-żewġ prodotti msemmija hawn fuq. B'hekk, f'dan il-każ, dan l-approċċ tqies bħala li ma jipprovdix evidenza suffiċjenti ta' trasferiment.

4.3.1.2. L-implimentazzjoni ta' approċċi diretti fil-prattika

(107) Hemm diversi tekniki disponibbli għall-istima tal-effetti tal-prezz relatati mat-trasferiment abbażi tal-approċċ dirett deskritt hawn fuq. Ċerti fatturi, bħal żieda fl-ispejjeż tal-materja prima fl-eżempju ta' hawn fuq, f'ħafna każijiet jinfluwenzaw is-suq komparatur biss jew is-suq affettwat mit-trasferiment biss. Kif ġie spjegat hawn fuq, jenħtieġ li jsiru aġġustamenti fid-*data* osservata sabiex jiġu kkunsidrati dawn l-influwenzi. Dawn jistgħu jkunu aġġustamenti sempliċi fid-*data* f'każijiet fejn il-fattur li jinfluwenza u l-kobor tal-effetti tiegħu jistgħu jiġu kkunsidrati b'mod relattivament faċli.

(108) F'ċerti każijiet, meta d-disponibbiltà u l-kwalità tad-*data* jippermettu, jistgħu jsiru aġġustamenti tad-*data* tal-komparatur abbażi ta' tekniki ekonometriċi, b'mod partikolari permezz tal-użu ta' analiżi ta' rigressjoni. Analiżi ta' rigressjoni hija teknika statistika li tgħin sabiex jiġu analizzati mudelli fir-relazzjoni bejn varjabbli ekonomiċi.

(109) F'analiżi ta' rigressjoni, għadd ta' osservazzjonijiet tad-*data* għall-varjabbli taħt kunsiderazzjoni u l-varjabbli li x'aktarx ikollhom influwenza jiġu eżaminati permezz ta' tekniki statistiċi. Ir-relazzjoni identifikata ġeneralment tiġi espressa fil-

(74) Il-Qorti Reġjonali ta' Düsseldorf, deċiżjoni tad-19 ta' Novembru 2015, Kawża nru. 14d O 4/14 (*German Car Glass*).

forma ta' ekwazzjoni. Din l-ekwazzjoni tagħmilha possibbli li jiġu stmati l-effetti tal-varjabbli li għandhom influwenza fuq il-varjabbli taħt kunsiderazzjoni u li jiġu iżolati mill-effetti tal-ksur. Abbażi ta' analiżi ta' rigressjoni, huwa possibbli li ssir stima ta' kemm il-varjabbli rilevanti huma korrelatati mill-qrib ma' xulxin, li f'xi każijiet jistgħu jissuġġerixxu influwenza kawżali ta' varjabbli wieħed fuq l-ieħor[75].

(110) It-tekniki differenti disponibbli għall-aġġustamenti tad-*data* ta' komparatur huma deskritti f'aktar dettall fil-Gwida Prattika[76]. B'referenza għal eżempji u illustrazzjonijiet, il-Gwida Prattika tipprovdi gwida dwar il-kunċetti, l-approċċi u l-kundizzjonijiet għall-applikazzjoni tat-tekniki differenti u jenħtieġ li sservi bħala l-bażi għat-trattament ta' kwistjonijiet li jirrigwardjaw l-approċċi disponibbli għall-implimentazzjoni tal-metodi bbażati fuq il-komparatur.

(111) Kif imsemmi hawn fuq, tekniki bbażati fuq analiżijiet ekonometriċi jistgħu, f'ċerti każijiet, jinvolvu spejjeż konsiderevoli li jistgħu jkunu sproporzjonati għall-valur tad-danni mitluba. F'każijiet bħal dawn, il-qorti tista' ssib li huwa biżżejjed li tagħmel stima tat-trasferiment billi tivvaluta simultanjament id-*data* kwantitattiva mingħajr l-użu ta' analiżi ta' rigressjoni u billi tqis l-evidenza kwalitattiva.

(112) Fil-kuntest tal-istima tat-trasferiment abbażi ta' evidenza kwalitattiva, dokumenti interni li jiddeskrivu l-politika dwar l-ipprezzar ta' ditta jistgħu jkunu ta' rilevanza partikolari. Meta tivvaluta d-dokumenti interni, jenħtieġ li l-qorti tkun konxja tal-fatt li ditti f'industriji differenti, jew saħansitra fl-istess industrija, jistgħu jadottaw politiki dwar l-ipprezzar differenti. F'xi każijiet, ditta jista' jkollha politika ċara jew prattika stabbilita li tidentifika l-aġġustamenti tal-prezz li jirriżultaw minn bidliet speċifiċi fl-ispiża. F'każijiet oħrajn, id-ditta tista' tfittex li tilħaq ċerti għanijiet tal-prestazzjoni. Pereżempju, ix-xerrej dirett jista' japplika marġini speċifiku għall-ipprezzar tal-prodotti li jforni. Fil-prinċipju, politika bħal din tissuġġerixxi li huma jittrasferixxu l-bidliet fl-ispejjeż.

(113) Barra minn hekk, meta tivvaluta l-politiki dwar l-ipprezzar, jenħtieġ li l-qorti tqis ukoll jekk il-politika dwar l-ipprezzar tad-ditta rilevanti fil-fatt kinitx implimentata, pereżempju, billi tikkunsidra d-*data* tal-prezzijiet sabiex tiddetermina jekk dawn jikkorrispondux għall-politika dwar l-ipprezzar inkwistjoni.

(114) Eżempji ta' każijiet li fihom il-qrati nazzjonali kkunsidraw evidenza kwalitattiva huma mogħtija hawn taħt.

Kaxxa 6: Stima tat-trasferiment abbażi ta' evidenza kwalitattiva – *Cheminova* (2015)

F'din is-sentenza, il-Qorti sabet li produttur tal-pestiċidi ttrasferixxa 50 % tal-ispiża żejda inizjali lill-klijenti indiretti. Din ir-riżultanza tal-qorti kienet ibbażata fuq teorija ekonomika li tbassar li 50 % ta' spiża żejda tiġi ttrasferita jekk il-klijent dirett ikun monopolista li jiffaċċja domanda lineari. F'dan il-każ, il-qorti tista' tistrieħ fuq studji tas-suq disponibbli għall-pubbliku li jikkaratterizzaw is-suq li fih il-klijent dirett kien attiv bħala suq ta' monopolju. F'rapport ipprovdut mill-klijent dirett, kien sostnut li s-suq fil-fatt għandu jkun ikkaratterizzat bħala kompetittiv aktar milli bħala monopolju. Pereżempju, il-klijent dirett allega li

(75) L-analiżijiet ta' rigressjoni huma spjegati fid-dettall fil-Gwida Prattika, il-paragrafu 69 et seq.

(76) Ibid, il-kapitolu II B.

għadd kbir ta' prodotti kienu qegħdin jikkompetu fis-suq u li ishma tas-suq moderati indikaw suq kompetittiv. Madankollu, minħabba l-fatti tal-każ speċifiku, il-qorti ma qablitx ma' dan l-approċċ.

Kaxxa 7: Stima tat-trasferiment abbażi ta' evidenza kwalitattiva – *DOUX Aliments* (2014)

F'din is-sentenza, il-qorti sabet li l-pretendent wera bil-provi n-nuqqas ta' trasferiment. F'dan il-każ, l-ispiża żejda kienet tikkonċerna l-liżina, input fil-produzzjoni tat-tiġieġ. Il-qorti sabet li l-liżina kienet tirrappreżenta biss 1 % tal-ispejjeż tal-produzzjoni tat-tiġieġ, u żieda żgħira bħal din fl-ispejjeż ma kinitx evidenza biżżejjed sabiex tikkonvinċi lill-qorti li fil-fatt twassal ukoll għal żieda fil-prezzijiet tat-tiġieġ. Il-Qorti sabet li l-prezzijiet irrispondew għal fatturi oħrajn, bħal kompetizzjoni ma' prodotti tal-laħam oħrajn u s-saħħa tax-xerrej. Meta kkonkludiet li l-ispiża żejda ma kinitx ittrasferita fuq il-bejjiegħa bl-imnut indiretti, il-qorti rreferiet għall-fatt li t-tiġieġ inbiegħu f'suq internazzjonali u kompetittiv u li l-ktajjen tal-bejgħ bl-imnut tal-ħwienet tal-merċa kellhom saħħa tax-xerrej qawwija.

(115) Barra minn hekk, meta applikaw metodi bbażati fuq komparatur fl-istima tal-ispejjeż żejda, il-qrati xi drabi applikaw ukoll l-hekk imsejjaħ skont tas-sigurtà, jiġifieri naqqsu mill-valuri tad-*data* osservati ammont suffiċjenti sabiex ikopru l-inċertezzi fl-istima[77]. Jekk l-implimentazzjoni ta' analiżi ekonometrika ma tkunx fattibbli, jista' jiġi applikat approċċ bħal dan fl-istima tat-trasferiment. L-għan ta' approċċ bħal dan ikun li jeskludi l-effetti fuq il-varjabbli li jkun qed jiġi kkunsidrat, pereżempju, il-prezz offrut mill-klijent indirett, ta' fatturi possibbli oħrajn.

4.3.1.3. Sfidi

(116) Meta tagħmel stima tal-effett tal-prezz relatat mat-trasferiment, il-qorti tista' tikkunsidra b'mod partikolari tekniki li, kemm jista' jkun possibbli, jikkontrollaw għal fatturi oħrajn minbarra dak li jirriżulta mill-ksur. Teknika bħal din hija l-metodu tad-differenza fid-differenzi. Dan il-metodu jeħtieġ informazzjoni jew *data* minn suq komparatur (pereżempju suq ġeografiku ieħor) u *data* ta' serje ta' żmien mis-suq affettwat mit-trasferiment. Madankollu, jenħtieġ li l-qorti tkun konxja li hemm sfidi potenzjali li jistgħu jaffettwaw kemm jistgħu jkunu validi l-metodi bbażati fuq komparatur.

(117) Kif ġie spjegat hawn fuq, is-suq komparatur idealment għandu jkunu simili għas-suq tal-ksur, iżda huwa stess ma jkunx affettwat mill-ksur. Madankollu, ix-xerrejja f'kull wieħed mis-swieq ta' spiss jużaw l-istess input. F'każ bħal dan, jista' jkun diffiċli li jinstab komparatur mhux affettwat. B'mod partikolari, jekk l-ambitu tal-ksur ikopri żona ġeografika wiesgħa, x'aktarx li l-prodotti, simili għall-prodott inkwistjoni u li jinkorporaw l-istess input, potenzjalment ikunu ġew affettwati wkoll. Dan jista' jagħmilha diffiċli sabiex jinstab suq komparatur xieraq.

(118) F'ċirkostanzi oħrajn, is-suq komparatur jista' jiġi affettwat indirettament mill-ispiża żejda inizjali. Fl-eżempju stilizzat tal-kartell tar-ram imsemmi fi Figura 2, il-

(77) Ara wkoll il-Gwida Prattika, il-paragrafu 95.

fornitur tal-faxx ta' wajers B_1 jixtri r-ram mingħand il-kontraventur A_1. Anki jekk il-fornitur tal-faxx ta' wajers B_2 fis-suq komparatur ma jixtrix mingħand il-kontraventur A_1, il-fornituri tal-faxx ta' wajers B_2 u B_1 jistgħu jkunu kompetituri fl-istess swieq ġeografiċi downstream. Dan jimplika li jekk il-fornitur tal-faxx ta' wajers B_1 iżid il-prezzijiet tiegħu b'reazzjoni għall-ksur inizjali, il-kompetituri tiegħu jistgħu jgħollu l-prezzijiet tagħhom ukoll. F'dan il-każ, il-prezz li joffri l-fornitur tal-faxx ta' wajers B_2 seta' kien affettwat indirettament mill-ksur u, bħala riżultat, jista' ma jkunx komparatur xieraq[78].

(119) Fir-rigward tat-tqabbil matul iż-żmien, jista' jkun diffiċli li jiġi identifikat bi preċiżjoni suffiċjenti l-perjodu meta s-suq kien affettwat minn ksur. Il-partijiet jistgħu jippreżentaw deċiżjoni maħruġa minn awtorità tal-kompetizzjoni li tipprovdi perjodu ta' ksur, jiġifieri tistabbilixxi d-dati li fihom beda u ntemm il-ksur. Madankollu, dan il-perjodu jista' ma jikkorrespondix għall-perjodu li fih suq kien effettivament affettwat mill-ksur. Huwa importanti wkoll li wieħed jinnota li d-determinazzjoni tad-dati tal-perjodu tal-ksur jew tal-perjodu li fih kien affettwat is-suq jista' jkollha impatt qawwi fuq l-eżitu tal-analiżi.

(120) Kif imsemmi hawn fuq, fir-realtà, l-effett tal-ksur jista' ma jkunx limitat għall-perjodu pprovdut f'deċiżjoni bħal din[79]. Fuq naħa waħda, id-data tal-bidu identifikata mill-awtorità tal-kompetizzjoni tista' tmexxi 'l quddiem id-data tal-bidu attwali tal-ksur, pereżempju minħabba nuqqas ta' evidenza affidabbli. Fuq in-naħa l-oħra, id-data t-tmiem ipprovduta f'deċiżjoni ta' ksur tista' tmexxi lura d-data tat-tmiem tal-ksur attwali.

(121) L-effetti ta' ksur jistgħu wkoll ma jkunux limitati għat-tul ta' żmien tal-ksur. Huwa possibbli li l-ksur jaffettwa s-suq ikkonċernat anki wara li tkun waqfet l-imġiba pprojbita skont il-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE. B'mod partikolari, dan jista' jkun il-każ fi swieq oligopolistiċi, jekk l-informazzjoni miġbura matul il-ksur tippermetti li l-fornituri ta' prodott partikolari jadottaw, fuq bażi sostenibbli wara li jkun intemm il-ksur, azzjoni mmirata sabiex ikunu jistgħu jbiegħu bi prezz ogħla minn prezz kompetittiv, jiġifieri l-prezz li kien jintalab fin-nuqqas tal-ksur, mingħajr ma jinvolvu ruħhom fi prattiki pprojbiti mil-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE[80].

(122) Il-possibbiltà li x-xerrejja f'livelli differenti tal-katina tal-provvista jistgħu jdewmu t-trasferiment tal-ispiża żejda tista' taffettwa wkoll it-tqabbil b'mod sinifikanti[81]. L-eżempju tal-kartell tar-ram imsemmi fil-Kaxxa 1 hawn fuq jista' juri dan. Ejjew nissuponu li l-manifattur tal-karozzi Ċ jinnegozja l-prezzijiet mal-fornitur tal-faxx ta' wajers B fuq bażi annwali. Il-fornitur tal-faxx ta' wajers B jaġġusta l-prezzijiet darba fis-sena biss wara li jkunu ġew iffinalizzati n-negozjati mal-manifattur tal-karozzi Ċ. Jekk kartell li jiffissa l-prezzijiet fis-suq tar-ram jiġi stabbilit eżatt wara li jintemmu n-negozjati bejn il-fornitur tal-faxx ta' wajers u l-manifattur tal-karozzi, huwa biss meta jseħħu n-negozjati annwali tas-sena li jkun imiss li l-fornitur tal-

(78) Dan l-effett huwa simili għall-effetti tal-'umbrella pricing' imsemmi fil-paragrafu (37) hawn fuq.

(79) Ara wkoll il-Gwida Prattika, il-paragrafu 43.

(80) Ara wkoll il-Gwida Prattika, il-paragrafu 153. Pereżempju, kawża fejn qorti nazzjonali ddeċidiet li l-prezzijiet mitluba fil-ħames xhur wara li ntemm il-ksur kienu għadhom influwenzati mill-kartell, ara l-Qorti Reġjonali Superjuri ta' Karlsruhe, deċiżjoni tal-11 ta' Ġunju 2010, il-Kawża 6 U 118/05, iċċitata wkoll fil-Gwida Prattika, il-paragrafu 44.

(81) Barra minn hekk, l-impriżi jistgħu jkunu konxji li hemm riskju li jiffaċċjaw pretensjonijiet għad-danni, u li l-ambitu ta' pretensjoni bħal din jista' jiġi stmat abbażi tal-prezzijiet wara l-ksur. B'hekk, huma jista' jkollhom l-inċentivi sabiex iżommu l-livell tal-prezz wara li jkun intemm il-ksur.

faxx ta' wajers jista' jkollu opportunità li jittrasferixxi ż-żieda fil-prezz tar-ram fil-prezz tagħhom.

(123) B'hekk, id-dewmien tat-trasferiment 'l isfel tul il-katina tal-provvista jista' jirriżulta f'diffikultajiet meta jiġi deċiż il-perjodu rilevanti għat-tqabbil tal-prezzijiet matul u qabel jew matul u wara l-ksur (jew it-tnejn). Il-qorti tista' taġġusta l-analiżi billi tikkunsidra n-natura ta' kull każ, pereżempju billi tanalizza l-politika dwar l-ipprezzar tal-partijiet u, abbażi ta' dan, tintroduċi ċertu intervall latenti meta jiġu analizzati x-xejriet tal-ipprezzar f'livelli differenti tal-katina tal-provvista.

4.3.2. Approċċi indiretti – stima tar-rata tat-trasferiment

4.3.2.1. Ħarsa Ġenerali

(124) It-taqsima ta' hawn fuq tiddeskrivi l-metodi u t-tekniki għall-istima diretta tal-effett tal-prezz relatat mat-trasferiment. B'mod ġenerali, il-metodu dirett jiġi ppreferut meta jkun fattibbli u proporzjonat li jiġi implimentat. Dan huwa dovut għall-vantaġġ ċar tal-metodu dirett li jippermetti li ssir stima tat-trasferiment abbażi tal-prezzijiet *attwali* stabbiliti minn xerrej dirett jew indirett matul il-perjodu ta' ksur. Madankollu, huwa jistrieħ, *inter alia*, fuq id-disponibbiltà tad-*data* dwar dawn il-prezzijiet. Din l-informazzjoni tista' tkun disponibbli f'ħafna każijiet. Madankollu, jekk l-informazzjoni dwar il-prezzijiet attwali ma tkunx tista' tiġi ppreżentata quddiem il-qorti, pereżempju, jekk il-qorti ssib li d-divulgazzjoni ta' tali informazzjoni hija sproporzjonata mal-valur tal-pretensjoni fil-każ inkwistjoni, it-trasferiment jista' jiġi stmat *indirettament*.

(125) Dan l-approċċ indirett jista' jiġi implimentat billi jiġi analizzat kif il-bidliet preċedenti fl-ispejjeż ta' ditta affettwaw il-prezzijiet tagħha qabel jew wara l-perjodu ta' ksur. Pereżempju, fl-eżempju tal-kartell tar-ram imsemmi fil-paragrafu (6) hawn fuq, ir-rata ta' trasferiment tista' tiġi stmata billi jiġi analizzat kif il-bidliet storiċi fl-ispiża tar-ram affettwaw il-prezz tal-faxx ta' wajers. Fi kliem sempliċi, jekk żieda fl-ispiża tar-ram b'EUR 10 tiġi segwita minn żieda fil-prezz tal-faxx ta' wajers b'EUR 5, ir-rata tat-trasferiment tiġi stmata li hija ta' 50 %. Sabiex tagħmel stima tat-trasferiment matul il-perjodu ta' ksur, il-qorti tista' mbagħad tikkombina din ir-rata tat-trasferiment stmata mal-informazzjoni dwar l-ispejjeż żejda u l-bejgħ.

(126) Madankollu, il-metodu indirett mhuwiex mingħajr riskji u jista' saħansitra jagħti riżultati qarrieqa f'xi każijiet. Dan minħabba li meta tuża l-metodu indirett sabiex tagħmel stima tat-trasferiment, il-qorti la tista' tistabbilixxi jekk il-ispiża żejda kinitx effettivament ittrasferita u lanqas ma tista' tosserva jekk il-bidliet fl-ispiża tal-input affettwat humiex riflessi fil-prezzijiet fis-swieq downstream. Għalhekk, huwa kruċjali li l-qorti tkun konxja li l-metodu indirett jistrieħ fuq is-suppożizzjoni li, matul il-perjodu tal-ksur, il-bidliet fl-ispejjeż tal-input huma riflessi fil-prezzijiet downstream. Jekk din is-suppożizzjoni hija skorretta, dan l-approċċ jista' jipproduċi estimi li jkunu qarrieqa minħabba li jsib trasferiment ta' spejjeż żejda fejn ma kienx hemm.

(127) Meta tuża l-metodu indirett, jenħtieġ li l-qorti tagħmel ħilitha sabiex tagħmel stima tat-trasferiment abbażi ta' kif il-bidliet fl-ispiża tal-input affettwat kienu preċedentement riflessi fil-prezzijiet downstream. Madankollu, jekk din l-informazzjoni ma tkunx disponibbli, il-qorti tista' tħares lejn l-iżvilupp ta' komponenti oħrajn tal-ispiża marġinali tax-xerrej u tanalizza kif tali bidliet fl-ispejjeż jaffettwaw il-prezzijiet downstream. Fil-każ ipotetiku stabbilit fil-paragrafu

(6) u mmodifikat aktar kif spjegat fil-paragrafu (80) hawn fuq, dan ifisser li qorti tista' tikkunsidra analiżi tar-relazzjoni bejn il-prezz tal-faxx ta' wajers u l-ispiża tal-plastik (mhux affettwata mill-ksur) u tagħmel stima tar-rata ta' trasferiment abbażi ta' din l-aħħar relazzjoni.

(128) Fil-biċċa l-kbira tal-każijiet, il-ksur inkwistjoni jikkonċerna l-ispiża ta' input li tikkostitwixxi komponent wieħed biss tal-ispiża marġinali tax-xerrej. Pereżempju, il-fornitur tal-faxx ta' wajers jista' jkollu jħallas aktar għar-ram jekk ir-ram jiġi affettwat mill-ksur. Madankollu, l-ispiża tar-ram tirrappreżenta biss porzjon tal-ispiża marġinali globali.

(129) Jekk l-input affettwat mill-ksur jikkostitwixxi biss frazzjoni żgħira ħafna tal-ispiża marġinali, anki żieda sinifikanti fl-ispiża ta' dak l-input tkun diffiċli li tiġi osservata fid-*data* dwar il-prezzijiet tax-xerrej, anki jekk tiġi ttrasferita kompletament. Għalkemm approċċ alternattiv jista' jkun li l-istima tar-rata ta' trasferiment issir abbażi tal-bidliet fl-ispejjeż ta' inputs aktar sinifikanti u mhux biss l-ispiża tal-input inqas sinifikanti affettwat, approċċ bħal dan jirriżulta f'suppożizzjoni qawwija li ż-żidiet fl-ispejjeż marġinali jiġu ttrasferiti b'rata identika, irrispettivament mis-sors għaż-żieda fl-ispejjeż. Barra minn hekk, jekk metodu dirett, jiġifieri stima bbażata fuq il-prezz attwali, ma jsib ebda trasferiment statistikament sinifikanti, dan jista' jitqies bħala evidenza li ssostni l-ipoteżi li fil-fatt ma seħħ ebda trasferiment. Fi kliem ieħor, is-sejba tal-ebda trasferiment permezz tal-metodu dirett minnha nnifisha mhijiex argument validu jew suffiċjenti sabiex jiġi adottat metodu indirett.

(130) Kif spjegat fl-Appendiċi 1, hemm ukoll raġunijiet tajbin għaliex jista' jkun li d-ditti mhux dejjem jittrasferixxu l-bidliet żgħar fl-ispejjeż marġinali tagħhom, għall-inqas mhux fuq medda qasira ta' żmien, anki jekk jittrasferixxu bidliet akbar fl-ispejjeż. Għalhekk, jista' ma jkunx leġittimu li wieħed jassumi li r-rata ta' trasferiment ser tkun simili għal bidliet differenti fl-ispiża tal-input. Spjegazzjoni waħda tista' tkun li d-ditta tista' ġġarrab l-hekk imsejħa 'menu costs' u, b'hekk, tippreferi li tistenna sakemm iż-żidiet fl-ispejjeż marġinali jakkumulaw lil hinn minn ċertu limitu qabel tbiddel il-prezzijiet tagħha. Spjegazzjoni oħra tista' tkun li x-xerrej dirett jista' jkun li ma għarafx li seħħet bidla rilevanti fl-ispejjeż tal-input.

(131) Meta tivvaluta l-evidenza indiretta ta' żviluppi bbażati fuq it-trasferiment ta' komponenti tal-ispejjeż li mhumiex affettwati mill-ispiża żejda, f'każijiet speċifiċi, il-qorti nazzjonali għandha tikkunsidra wkoll evidenza kwalitattiva li turi li t-trasferiment ta' żidiet żgħar fl-ispejjeż huwa konformi mal-prattika kummerċjali tax-xerrej dirett jew indirett.

4.3.2.2. Metodi

(132) L-approċċ indirett jeħtieġ informazzjoni dwar il-ispiża żejda inizjali u r-rata ta' trasferiment rilevanti. Bħala punt tat-tluq, stima tal-ispiża żejda tista' tkun diġà stabbilita fi proċedimenti oħrajn jew inkella tista' tiġi dedotta minn kawżi preċedenti tal-qorti. Jekk ma tkun disponibbli ebda stima minn qabel tal-ispiża żejda, il-qorti tista' tikkunsidra t-tekniki msemmija fil-Gwida Prattika[82]. F'każijiet bħal dawn, fuq talba tal-pretendent, il-qorti tista' tordna d-divulgazzjoni ta' *data* rilevanti mill-kontraventur.

(82) Ara l-Gwida Prattika, il-paragrafu 26 et seq.

(133) Vantaġġ tal-metodu *dirett* huwa li dan jippermetti li jinbena xenarju kontrofattwali. Kif imsemmi fil-paragrafu (63) hawn fuq, l-iskop ta’ dan l-eżerċizzju huwa li jiżola l-effett tal-ksur minn fatturi oħrajn li wkoll jaffettwaw il-prezzijiet. Filwaqt li l-metodu *indirett* ma jippermettix tali approċċ, xorta huwa importanti li jsir kontroll għal fatturi li mhumiex relatati mal-ksur. Approċċ wieħed jista’ jkun li jintużaw tekniki kwantitattivi, pereżempju analiżi ta’ rigressjoni[83]. Pereżempju, fl-eżempju tal-kartell tar-ram, qorti tista’ tikkunsidra analiżi tar-relazzjoni bejn il-prezzijiet mitluba mill-fornitur tal-faxx ta' wajers u l-bidliet fl-ispejjeż tal-input għall- faxx ta' wajers. Madankollu, fatturi oħrajn jistgħu jaffettwaw ukoll il-prezz fil-livell downstream, pereż. il-prezz għall-faxx ta' wajers jista’ jiġi affettwat ukoll minn varjazzjonijiet fid-domanda tal-manifatturi tal-karozzi. Jekk il-qorti tonqos milli tqis fatturi addizzjonali bħal dawn, ir-rata ta’ trasferiment stmata x’aktarx li tkun ippreġudikata.

(134) Analiżi ta’ rigressjoni ġeneralment tkun teħtieġ ammont kbir ta’ *data* dwar l-ispejjeż u l-prezzijiet. B’hekk, għall-fini tal-istima tar-rata ta’ trasferiment, b’mod alternattiv, il-qorti tista’ tikkunsidra jekk l-estimi minn sorsi oħrajn jistgħux jipprovdu stima raġonevoli għar-rata ta’ trasferiment fil-każ inkwistjoni. Eżempji ta’ sorsi oħrajn bħal dawn jistgħu jinkludu rati ta’ trasferiment li jinsabu f’każijiet oħrajn li jikkonċernaw l-istess industrija jew f’industriji oħrajn, studji akkademiċi rilevanti għall-industrija f’dan il-każ jew evidenza pprovduta f’dikjarazzjonijiet tax-xhieda. Din hija alternattiva partikolarment vijabbli meta d-*data* meħtieġa ma tkunx disponibbli jew meta l-metodi kwantitattivi jonqsu milli jinkludu l-fatturi ta’ kontroll rilevanti.

(135) Madankollu, huwa kruċjali li l-qorti tkun konxja mill-fatt li estimi bbażati fuq sorsi oħrajn iġorru r-riskju li ma jqisux il-fatturi rilevanti għar-rata ta’ trasferiment fil-każ inkwistjoni. B’mod partikolari, jista’ jkun importanti li tiġi kkunsidrata l-metodoloġija li tintuża bħala l-bażi għall-istima misjuba f’sorsi oħrajn u s-sensittività ta’ kwalunkwe riżultat għad-differenzi potenzjali bejn tali stima u r-rata ta’ trasferiment fil-każ inkwistjoni. Sabiex tagħmel dan, il-qorti tista’ tqis l-għarfien rilevanti mit-teorija ekonomika, kif spjegat fit-taqsima 2.4 ta’ hawn fuq u fl-Appendiċi 1, bħall-grad ta’ kompetizzjoni. Jekk ikun hemm biss informazzjoni limitata, pereżempju, dwar il-kundizzjonijiet differenti tas-suq jew il-mod kif ġiet iddeterminata r-rata ta’ trasferiment, il-metodu indirett jista’ ma jkunx xieraq.

4.4. Kwantifikazzjoni u stima tal-effetti tal-volum

4.4.1. Introduzzjoni

(136) Kif stabbilit fil-paragrafu (11) ta’ hawn fuq, il-vittmi ta’ ksur tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE għandhom id-dritt għal kumpens sħiħ. Jekk it-trasferiment jittieħed f’kunsiderazzjoni mingħajr l-effett tal-volum, dan jissottovaluta d-dannu veru. B’hekk, l-istima tal-effett tal-volum hija essenzjali daqs l-istima tal-effett tal-prezz relatat mat-trasferiment[84].

(83) Il-kunċett ta’ analiżi ta’ rigressjoni huwa spjegat fid-dettall fil-Gwida Prattika, il-kapitolu II (2).

(84) F’diversi każijiet, il-qrati nazzjonali fl-UE kkonfermaw l-importanza tal-istima tal-effett tal-volum. Pereżempju, fil-Kawża U 2014/15, Oberlandsgericht Karlsruhe, 2016, qorti Ġermaniża sabet li t-trasferiment ta’ ispiża żejda jista’ sussegwentement iwassal għal tnaqqis fil-kwantità mibjugħa mix-xerrej dirett.

(137) Kif muri fi Figura 4 hawn taħt, l-effett tal-volum jirreferi għat-telf ta' profitt minħabba tnaqqis fil-bejgħ li jirriżulta mit-trasferiment, jiġifieri volum aktar baxx ta' bejgħ minħabba ż-żidiet fil-prezzijiet. Fl-approċċ sekwenzjali msemmi hawn fuq fil-paragrafu (71), it-tielet pass fi kwantifikazzjoni sħiħa tad-danni mill-ispejjeż żejda huwa li ssir stima tad-daqs tal-effett tal-volum.

Figura 4: L-effett tal-volum

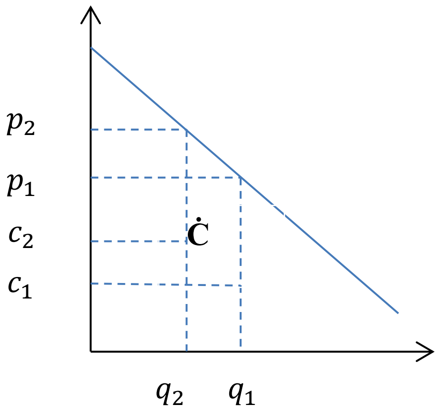

(138) L-effett tal-volum jikkorrespondi għad-differenza bejn q_1 u q_2. Il-profitt mitluf mit-telf fil-bejgħ huwa mogħti mill-erja Ċ, li tinkiseb billi dan il-volum mitluf jiġi mmultiplikat bil-marġini tal-profitt (p_1-c_1) miksub mix-xerrej fix-xenarju kontrofattwali, jiġifieri l-marġini li kien jikseb ix-xerrej fin-nuqqas tal-ksur mingħajr trasferiment.

(139) L-istima tal-effett tal-volum teħtieġ valutazzjoni ta' żewġ fatturi, jiġifieri (i) il-bidla fil-kwantità minħabba ż-żieda fil-prezzijiet u (ii) il-marġini kontrofattwali. L-istima ta' dawn il-fatturi teħtieġ *data* dwar parametri oħrajn minbarra dawk meħtieġa għall-istima tal-effett tal-prezz relatat mat-trasferiment. Id-disponibbiltà tad-*data* hija wkoll element kruċjali li trid tikkunsidra l-qorti meta tagħmel stima tal-effett tal-volum. Skont id-*data* disponibbli, jistgħu jintużaw metodi differenti. Dawn huma deskritti f'aktar dettall hawn taħt.

4.4.2. *Approċċ dirett*

4.4.2.1. *Data*/informazzjoni meħtieġa

(140) L-approċċ dirett għall-fini tal-istima tal-effett tal-volum jeħtieġ informazzjoni dwar (i) il-kwantità osservata mibjugħa mid-ditta affettwata mill-ispiża żejda, (ii) il-volum kontrofattwali mibjugħ u (iii) il-marġini tal-prezz u l-ispiża li kien jinkiseb mix-xerrej fin-nuqqas tal-ksur. Fuq talba tal-parti l-oħra, il-qorti tista' tordna d-divulgazzjoni ta' tali *data* mix-xerrej rilevanti. Madankollu, huwa importanti li jiġi nnotat li l-marġini tal-prezz u l-ispiża osservat mhuwiex il-marġini rilevanti meħtieġ għall-istima tal-effett tal-volum. Pereżempju, jekk ix-xerrej jittrasferixxi nofs il-ispiża żejda, dan inaqqas il-marġini tiegħu, filwaqt li jimplika li l-marġini osservat ser ikun iżgħar mill-miżura kontrofattwali. F'dan il-każ, l-użu tal-marġini osservat inaqqas id-daqs tal-effett tal-volum.

(141) Barra minn hekk, il-qorti għandha tkun konxja li l-marġini rilevanti għall-istima tal-effett tal-volum mhux bilfors ikun jikkorrispondi għal miżuri standard tal-marġini

ta' kontabbiltà ta' ditta, bħal "Qligħ qabel l-imgħax u t-taxxi" (EBIT) jew l-introjtu nett tad-ditta.

(142) Il-marġnijiet rilevanti għall-valutazzjoni tal-effetti tal-volum huma definiti mill-prezzijiet tal-prodotti rilevanti mnaqqsin bl-ispejjeż evitati, jiġifieri spejjeż li ġew iffrankati bħala riżultat tat-tnaqqis fil-produzzjoni. B'hekk, minbarra valutazzjoni ta' liema spejjeż huma meqjusa bħala evitabbli, il-qorti tista' tordna d-divulgazzjoni tal-prezzijiet tal-prodotti rilevanti. F'dan il-kuntest, hija tista' tordna wkoll id-divulgazzjoni ta' dokumenti interni li jipprovdu informazzjoni dwar il-marġnijiet ta' kontribuzzjoni li juża x-xerrej għad-deċiżjonijiet tiegħu dwar l-ipprezzar.

4.4.2.2. Metodi u sfidi

(143) Il-profitt mitluf assoċjat mal-effett tal-volum jista' jiġi stmat direttament billi l-marġini kontrofattwali jiġi mmultiplikat bit-tnaqqis fil-volumi tal-bejgħ li jirriżultaw mit-trasferiment tal-ispejjeż żejda.

(144) Bl-użu tad-*data* rilevanti mill-pretendent, il-qorti tista' tqis it-tekniki bbażati fuq komparatur deskritti hawn fuq għall-istima tal-marġini kontrofattwali u l-kwantità kontrofattwali. Billi l-marġini u l-kwantità ta' profitt osservati jistgħu jiġu affettwati minn fatturi oħrajn mhux relatati mal-ksur, f'ħafna każijiet ikun meħtieġ li jsir kontroll għal fatturi addizzjonali bħal dawn. B'hekk, jenħtieġ li l-qorti tagħmel ħilitha sabiex tadotta wieħed mill-approċċi deskritti hawn fuq sabiex tagħmel kontroll għal fatturi mhux relatati mal-ksur, pereżempju billi tiżviluppa analiżi ta' rigressjoni.

(145) Jekk id-*data* meħtieġa għall-approċċ tad-differenza fid-differenzi ma tkunx disponibbli, il-qorti tista' tikkunsidra tekniki oħrajn deskritti hawn fuq, jiġifieri tqabbil bejn is-swieq jew tqabbil matul iż-żmien. Madankollu, jekk jintużaw tekniki bħal dawn, huwa importanti wkoll li jinbena xenarju kontrofattwali tajjeb, filwaqt li jitqiesu fatturi li jvarjaw bejn swieq jew perjodi ta' żmien differenti.

(146) Il-metodi bbażati fuq komparatur jistrieħu fuq is-suppożizzjoni li l-perjodu jew is-suq ta' referenza huma simili biżżejjed, b'mod partikolari fir-rigward ta' karatteristiċi tas-suq li huma rilevanti għal marġnijiet ta' profitt bħal-livell ta' kompetizzjoni fis-suq jew l-istruttura tal-ispejjeż tal-fornituri. Dawn is-suppożizzjonijiet ma jiġux ivverifikati faċilment, minħabba li għadd kbir ta' fatturi u deċiżjonijiet strateġiċi x'aktarx jiddeterminaw il-marġini ta' ditta.

4.4.3. Approċċ ta' elastiċità

(147) L-effett tal-volum jista' jiġi stmat ukoll billi ż-żieda fil-prezz osservata bħala riżultat tal-effett tal-prezz relatat mat-trasferiment tiġi kkombinata ma' stima tas-sensittività tal-prezz tad-domanda rilevanti. Kif imsemmi hawn fuq, is-sensittività tal-prezz tad-domanda tiddetermina s-saħħa tar-relazzjoni bejn il-prezz u d-domanda. Pereżempju, jekk żieda fil-prezz ta' EUR 1 tkun assoċjata ma' tnaqqis sinifikanti fil-kwantità mixtrija, id-domanda titqies li hija aktar sensittiva għall-prezz milli kieku t-tnaqqis fil-kwantità tax-xiri jkun inqas importanti għall-istess żieda fil-prezz ta' EUR 1. L-hekk imsejħa elastiċità tal-prezz tad-domanda turi l-bidla perċentwali fil-kwantità mitluba assoċjata ma' żieda fil-prezz hija ta' wieħed fil-mija.

4.4.3.1. Il-metodi u l-informazzjoni meħtieġa

(148) B'mod ġenerali, it-tnaqqis fil-volum, muri bit-tnaqqis fil-bejgħ minn q_1 għal q_2 fi Figura 4 hawn fuq, ser jiġi affettwat minn żieda fil-prezzijiet ta' ditta, kif ukoll minn bidliet fil-prezzijiet tal-kompetituri.[85] B'hekk, id-daqs tat-telf fil-volum ser ikun jeħtieġ valutazzjoni ta' kif it-trasferiment affettwa l-prezzijiet tal-kompetituri kollha fis-suq, kif ukoll is-sensittività tad-domanda għal dawk il-bidliet fil-prezzijiet. Meta jiġi applikat dan il-metodu, l-effett tal-volum[86] jiġi stmat billi t-telf tal-volum jiġi mmultiplikat bil-marġini kontrofattwali.

(149) Ir-rekwiżiti tad-*data* meta jiġi stmat l-effett tal-volum billi jiġi adottat l-approċċ ta' elastiċità jiddependu fuq jekk id-ditti rilevanti humiex affettwati bl-istess mod mill-ispiża żejda, jiġifieri jekk hijiex spiża żejda għall-industrija kollha. Jekk dan ikun il-każ, kwalunkwe telf fil-bejgħ normalment ikun jikkonċerna prodotti u ditti barra s-suq. Barra minn hekk, l-effetti tal-volum kemm tal-prezz proprju kif ukoll tal-elastiċità bejn il-prezzijiet jistgħu jinqabdu mill-elastiċità tal-prezz tas-suq. F'ċirkostanzi bħal dawn, l-effett tal-volum jista' jiġi stmat abbażi tal-marġini kontrofattwali, l-elastiċità tad-domanda tas-suq u l-prezzijiet u l-kwantitajiet osservati, mogħtija minn p_1 u q_2.

(150) Il-marġini kontrofattwali jista' jiġi stmat ukoll billi jintuża l-approċċ dirett. Stima kwantitattiva tal-elastiċità tad-domanda tas-suq tista' tkun teħtieġ ammont kbir ta' *data* dwar il-prezzijiet u l-kwantitajiet, li jista' jkun li ma tkunx disponibbli jew proporzjonata f'każ speċifiku. F'ċirkostanzi bħal dawn, il-qorti tista' ssib li huwa biżżejjed li jintużaw sorsi oħrajn ta' evidenza, pereżempju informazzjoni fi studji preċedenti tas-suq rilevanti jew dokumenti interni li jipprovdu informazzjoni dwar l-elastiċità rilevanti.[87]

(151) Kif ġie spjegat fil-paragrafu (179) et seq., id-ditti jista' jkollhom ukoll l-inċentiv li jgħollu l-prezzijiet u jnaqqsu l-produzzjoni b'rispons għall-ispejjeż żejda speċifiċi għad-ditta. F'każijiet bħal dawn jista' jkun meħtieġ li jiġu stmati kemm l-elastiċità tal-prezz proprju tad-ditta, kif ukoll l-elastiċità bejn il-prezzijiet, jiġifieri kif jinbidel il-volum mibjugħ ta' ditta meta din id-ditta tbiddel il-prezzijiet tagħha u kif il-volum mibjugħ ta' ditta jiġi affettwat mill-bidliet fil-prezzijiet ta' ditti oħrajn attivi fis-suq. Il-firxa tat-tieni effett tiddependi fuq jekk il-prodotti offruti fis-suq humiex sostituti viċini jew le. Għalhekk, jekk il-prodotti tar-rivali ma jkunux sostituti viċini, jista' jiġi dedott li r-risposti tal-kompetituri mhux probabbli li jaffettwaw il-volum mibjugħ b'mod sinifikanti, anki jekk ma jkunx possibbli li dawn l-effetti jitkejlu b'mod preċiż, pereżempju minħabba d-disponibbiltà tad-*data*.

4.4.3.2. Sfidi

(152) Meta tuża l-approċċ ta' elastiċità, il-qorti tista' tistma l-parametri tal-elastiċità rilevanti. Mod wieħed ta' kif isir dan huwa li jiġi żviluppat mudell ta' domanda u li tintuża l-ekonometrija. Madankollu, kif imsemmi hawn fuq, approċċ bħal dan huwa esiġenti f'termini ta' suppożizzjonijiet u rekwiżiti tad-*data*. Jekk id-*data* ma tkunx disponibbli u jintużaw sorsi oħrajn, pereż. studji tas-suq jew informazzjoni minn kawżi preċedenti, huwa importanti li jiġi nnotat li tali sorsi jistgħu ma jkunux

(85) Minħabba li d-ditti jikkompetu fuq il-prezzijiet.

(86) L-effett tal-volum huwa spjegat mill-erja Ċ fi Figura 5 tal-Appendiċi 1.

(87) Ara, pereżempju, il-Kawża nru. U-4-07 – Cheminova vs Akzo Nobel, sentenza tal-15 ta' Jannar 2015.

xierqa jekk is-suq fil-kawża inkwistjoni jkun differenti mis-suq deskritt fl-istudji f'termini tal-istruttura tas-suq. F'dawn iċ-ċirkostanzi, l-approċċ tal-elastiċità jista' ma jipprovdix stima preċiża tal-effett tal-volum.

(153) Kif imsemmi fl-introduzzjoni ta' din it-taqsima dwar il-kwantifikazzjoni, it-tliet komponenti potenzjali tad-dannu f'kawża għad-danni joriġinaw mill-ispiża żejda inizjali, mill-effett tat-trasferiment u mill-effett tal-volum[88]. Il-qorti tista' tagħżel li tagħmel stima tat-tliet komponenti b'mod sekwenzjali, fejn il-kwantifikazzjoni tal-ispiża żejda tikkostitwixxi l-ewwel pass, l-istima tal-effett tal-prezz relatat mat-trasferiment tikkostitwixxi t-tieni pass u l-istima tal-effett tal-volum relatat mat-trasferiment tikkostitwixxi t-tielet pass.

5. ANNESS 1 – TEORIJA EKONOMIKA

5.1. Introduzzjoni

(154) Dan l-appendiċi jispjega f'aktar dettall l-għarfien mit-teorija ekonomika rilevanti fil-kuntest tal-istima tat-trasferiment. Kif deskritt fil-paragrafu (45) et seq. hawn fuq, fatturi differenti jistgħu jaffettwaw il-grad ta' trasferiment f'każ partikolari, bħalma huma n-natura tal-ispejjeż tal-input soġġetti għal ispiża żejda, in-natura tad-domanda tal-prodott li jiffaċċja l-klijent dirett jew indirett, in-natura u l-intensità ta' interazzjoni kompetittiva bejn id-ditti fis-suq fejn huma attivi l-klijenti diretti jew indiretti u elementi oħrajn bħas-sehem tad-diversi inputs ta' ditta affettwati mill-ispiża żejda jew il-medda ta' żmien tal-ksur.

5.2. Spejjeż tal-input u l-effett tagħhom fuq id-deċiżjonijiet tal-ipprezzar

(155) Kif ġie spjegat fil-paragrafu (42) hawn fuq, l-ispiża żejda inizjali tirriżulta f'żieda fl-ispiża tal-input għax-xerrejja tal-prodotti jew tas-servizzi. Jekk dawn ix-xerrejja jistgħux u jridux jittrasferixxu l-ispiża żejda lill-klijenti tagħhom stess - u, jekk iva, sa liema punt - jiddependi, fost fatturi oħrajn, fuq l-istruttura tal-ispiża tax-xerrejja. Hawn taħt, huwa spjegat aktar l-impatt tal-ispejjeż fissi u varjabbli u l-istruttura tal-kuntratti bejn id-ditti f'livelli differenti tal-katina tal-provvista fuq il-livell ta' trasferiment tal-ispiża żejda.

(156) Sabiex jiġu identifikati l-effetti tat-trasferiment, huwa importanti li jiġi ddeterminat jekk l-ispiża tal-input imġarrba minn xerrej li jiffaċċja ispiża żejda tvarjax bil-kwantità tal-input li huwa jordna (jiġifieri spiża tal-input varjabbli) jew le (jiġifieri spiża tal-input fissa). Tabilħaqq, it-teorija ekonomika tindika li l-kategorija ta' spejjeż rilevanti għall-formazzjoni tal-prezz fuq perjodu qasir hija spiża varjabbli jew, b'mod aktar preċiż, spiża marġinali; jiġifieri, l-inkrement tal-ispiża mġarrba meta jinxtara input wieħed addizzjonali (ara l-Kaxxa 8 hawn taħt). L-oppost ta' dawn l-ispejjeż huma spejjeż fissi li, min-naħa tagħhom, ġeneralment jaffettwaw id-deċiżjonijiet strateġiċi fit-tul tad-ditti, bħall-parteċipazzjoni fis-suq, l-introduzzjoni tal-prodott u livell ta' investiment.

Kaxxa 8: Eżempji ta' spejjeż fissi u marġinali

Sabiex jiġu spjegati l-kunċetti tal-ispejjeż marġinali (varjabbli) u fissi, huwa utli li jiġu kkunsidrati l-eżempji stilizzati tal-kartell tar-ram imsemmija diġà fil-Kaxxa

(88) Ara l-paragrafu (71).

1.

Pereżempju, l-ispejjeż varjabbli tal-fornitur tal-faxx ta' wajers ikunu l-ispejjeż assoċjati mal-produzzjoni ta’ faxx ta' wajers wieħed addizzjonali. Dawn l-ispejjeż jistgħu jinkludu l-inputs meħtieġa għall-produzzjoni tal-faxx ta' wajers addizzjonali (inklużi ram u plastik), l-elettriku u l-kostijiet lavorattivi assoċjati mal-produzzjoni addizzjonali.

Madankollu, il-fornitur tal-faxx ta' wajers iġarrab ukoll spejjeż fissi fil-produzzjoni tiegħu, bħall-kummerċjalizzazzjoni tal-prodotti tiegħu u investiment f’makkinarju ġdid. Dawn l-ispejjeż mhumiex affettwati mill-produzzjoni ta’ faxx ta' wajers wieħed addizzjonali u, b’hekk, huma meqjusa bħala fissi.

(157) Dan ġeneralment ikun l-impatt tal-ispiża żejda fuq l-ispejjeż marġinali jew varjabbli tax-xerrej, li jkun il-punt tat-tluq rilevanti għall-valutazzjoni tal-effetti tat-trasferiment.

(158) Il-kuntratti bejn id-ditti f’livelli differenti tal-katina tal-provvista, li jistabbilixxu l-kundizzjonijiet li fihom id-ditti jfornu l-prodotti jew is-servizzi tagħhom lix-xerrejja, jistgħu jikkonċernaw komponenti meqjusa bħala spejjeż varjabbli jew fissi. Pereżempju, xi komponenti tal-prezz imħallas minn xerrej ta’ spiss ma jkunux dipendenti fuq il-volum mixtri, filwaqt li xi komponenti oħrajn ikunu. Jirriżulta li f’kawża għad-danni li tinvolvi kwalunkwe argument dwar it-trasferiment, huwa importanti li jiġi ddeterminat jekk il-komponenti tal-prezz affettwati mill-ksur humiex fissi jew le mill-perspettiva tax-xerrej.

(159) Fil-każ estrem fejn jiżdied biss komponent ta’ prezz fiss mill-kontraventur, fuq medda qasira ta’ żmien ma għandux jkun mistenni trasferiment fil-forma ta’ żieda fil-prezz stipulat mix-xerrej fuq il-prodott tiegħu stess. Madankollu, fuq medda twila ta’ żmien, il-komponenti fissi tal-prezz tal-input jistgħu jaffettwaw id-deċiżjonijiet strateġiċi tad-ditti. B’hekk, l-effett taż-żieda fil-prezzijiet tal-input fissi jista’ jkun rilevanti wkoll minn perspettiva ta’ trasferiment. Pereżempju, jekk il-komponent fiss tal-prezz tal-input għoli stabbilit mill-kontraventuri jwassal għall-ħruġ, ta’ wieħed jew aktar mix-xerrejja diretti tagħhom, mis-suq fejn kienu attivi, il-kompetittività ta’ dak is-suq titnaqqas u, b’hekk, iwassal għal prezzijiet ogħla stabbiliti mill-bqija tax-xerrejja. Fi kliem ieħor, l-ispejjeż tal-input ogħla mill-komponent fiss miżjud sa ċertu punt jaffettwa l-prezzijiet tax-xerrejja attivi u, b’hekk huma ttrasferiti wkoll fuq ix-xerrej indirett.

(160) Il-perjodu ta’ żmien li matulu jiġi kkunsidrat l-ipprezzar jaffettwa jekk l-ispejjeż humiex kategorizzati bħala varjabbli jew fissi. Ġeneralment, it-teorija ekonomika tissuġġerixxi li aktar ma jkun twil il-perjodu ta’ żmien rilevanti, aktar ikun kbir il-proporzjon tal-ispejjeż totali li għandhom jitqiesu bħala varjabbli. Fi kliem ieħor, kategorija tal-ispejjeż partikolari li titqies bħala fissa fuq medda qasira ta’ żmien tista’ titqies mid-ditta bħala varjabbli meta jiġi kkunsidrat perjodu ta’ żmien itwal. Meta tivvaluta l-perjodu ta’ żmien rilevanti f’każ speċifiku, il-qorti tista’ tqis l-informazzjoni mid-dokumenti interni tal-parti, pereż. informazzjoni dwar liema spejjeż jieħdu f’kunsiderazzjoni d-ditti fid-deċiżjonijiet tal-ipprezzar tagħhom stess.

(161) Il-kunsiderazzjonijiet tal-ispejjeż fissi u varjabbli huma ta' importanza partikolari għall-qorti meta jiġi stmat l-effett tal-volum, minħabba li l-istima ta' dan l-effett teħtieġ valutazzjoni tal-marġini tad-ditti involuti fil-każ inkwistjoni.

5.3. Il-karatteristiċi tad-domanda u r-rabtiet mal-prezzijiet

(162) Fattur ieħor kruċjali għall-istima tal-effetti tat-trasferiment huwa n-natura tad-domanda li jiffaċċjaw ix-xerrejja diretti fis-suq fejn huma attivi. Fl-ekonomija, ir-relazzjoni bejn id-domanda u l-livell tal-prezz hija fattur importanti fid-deskrizzjoni ta' kif jaħdem is-suq. Fi kwalunkwe suq, id-domanda ssir referenza għaliha bħala l-kwantità tal-prodott jew tas-servizz inkwistjoni li x-xerrejja f'dan is-suq jixtru f'livell ta' prezz partikolari.

(163) Ġeneralment, l-assoċjazzjoni bejn id-domanda u l-livell tal-prezz tkun negattiva. Dan ifisser li, aktar ma l-livell tal-prezz ikun għoli, aktar tkun baxxa l-kwantità aggregata tal-prodotti li huma lesti li jixtru x-xerrejja fis-suq. Is-sensittività tal-prezz tad-domanda tiddetermina s-saħħa tar-relazzjoni bejn il-prezz u d-domanda. Jekk, pereżempju, żieda fil-prezz ta' EUR 1 tkun assoċjata ma' tnaqqis sinifikanti fil-kwantità mixtrija, id-domanda titqies li hija aktar sensittiva għall-prezz milli kieku t-tnaqqis fil-kwantità tax-xiri jkun inqas importanti għall-istess żieda fil-prezz ta' EUR 1.

Figura 5 Il-kurva tad-domanda

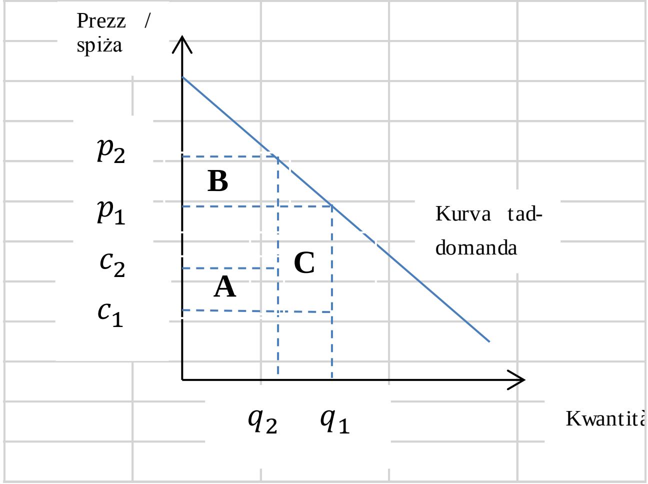

Il-kurva standard tad-domanda inversa li tinżel 'l isfel hija murija fil-figura ta' hawn fuq[89]. Kif muri, livell ta' prezz relattivament għoli, jiġifieri P_2, jikkorrespondi għal kwantità relattivament baxxa fornuta, jiġifieri q_2.

L-erja A fil-figura tikkorrespondi għall-ispiża żejda miħabba l-ksur. Ix-xerrej dirett jintlaqat miż-żieda fil-prezz hekk kif jiffaċċja spejjeż tal-input ogħla, mogħtija minn C_2- C_1. L-effett tal-prezz relatat mat-trasferiment huwa muri mill-erja B, filwaqt li l-effett tal-volum huwa muri mill-erja Ċ. Dawn l-effetti huma

(89) Il-figura turi l-prezzijiet (assi vertikali) bħala funzjoni tal-kwantità mitluba (assi orizzontali). Din il-kurva tad-domanda ta' spiss issir referenza għaliha bħala "kurva tad-domanda inversa", filwaqt li kurva li turi domanda fuq l-assi vertikali bħala funzjoni tal-prezzijiet fuq l-assi orizzontali sempliċiment issir referenza għaliha bħala "kurva tad-domanda". Fl-eżempji grafiċi sussegwenti jintwerew kurvi tad-domanda inversa. Madankollu, għall-iffaċilitar tal-lingwa, huma jissejħu "kurvi tad-domanda".

spjegati aktar hawn taħt.

(164) Sommarju tas-sensittività tal-prezz proprju tad-domanda li jintuża b'mod komuni huwa l-hekk imsejjaħ elastiċità tal-prezz tad-domanda. L-elastiċità tal-prezz tad-domanda turi l-bidla perċentwali fil-kwantità mitluba assoċjata ma' żieda fil-prezz ta' wieħed fil-mija. Pereżempju, l-elastiċità tal-prezz tad-domanda ta' ditta ta' -0.5 tfisser li żieda fil-prezz ta' wieħed fil-mija hija assoċjata ma' tnaqqis ta' 0.5 fil-mija fid-domanda. Min-naħa l-oħra, elastiċità ta' -0.2 timplika biss tnaqqis ta' 0.2 fil-mija fid-domanda għal żieda fil-prezz ta' wieħed fil-mija. Fil-każ tal-aħħar, id-domanda titqies li hija inqas elastika minn dik tal-ewwel każ, jiġifieri, inqas sensittiva għall-prezz minħabba li l-kwantità tax-xiri tirreaġixxi b'mod inqas qawwi għaż-żieda fil-prezz.

(165) Fil-kuntest ta' trasferiment minn klijent dirett għal wieħed indirett, id-domanda li jiffaċċja l-klijent dirett hija dik ta' interess. Il-klijenti indiretti jistgħu jnaqqsu d-domanda tagħhom bħala reazzjoni għal żieda fil-prezz mill-klijent dirett. F'azzjoni għad-danni quddiem qorti nazzjonali għal ksur tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE, din iż-żieda fil-prezz tista' tirriżulta mit-trasferiment ta' wħud miż-żidiet fl-ispejjeż tal-input, jew ta' kollha kemm huma, mix-xerrej dirett lix-xerrej indirett.

(166) Il-firxa tal-effett tal-volum hija affettwata direttament mis-sensittività tal-prezz tad-domanda. Dan minħabba li s-sensittività tal-prezz tiddetermina t-tnaqqis tad-domanda wara żieda fil-prezz. Għal żieda fil-prezz partikolari, it-tnaqqis tal-produzzjoni jkun akbar aktar ma d-domanda tkun sensittiva għall-prezz. Għalhekk, l-effett tal-volum, jiġifieri l-profitt mitluf mill-klijent tal-kontraventur minħabba t-tnaqqis tal-produzzjoni (domanda), huwa marbut mill-qrib mas-sensittività tad-domanda għall-prezz.

(167) Il-firxa tat-trasferiment u, b'hekk, id-daqs tal-effetti ta' trasferiment, hija relatata wkoll mar-relazzjoni bejn id-domanda u l-livell tal-prezz. Madankollu, f'dan il-każ, mhijiex is-sensittività tad-domanda għall-prezz li hija direttament rilevanti. Minflok, hija pjuttost il-bidla tas-sensittività tad-domanda għall-prezz hekk kif il-livell tal-prezz jinbidel. Din il-bidla tas-sensittività għall-prezz fir-rigward tal-livell tal-prezz tissejjaħ il-kurvatura tad-domanda.

(168) Il-kurvatura tad-domanda hija r-rata li biha r-rispons tad-domanda għall-bidliet fil-prezzijiet ivarja skont il-bidliet fil-prezz jew fil-produzzjoni. Meta l-kurva tad-domanda tkun lineari, kif muri fuq ix-xellug fil-Kaxxa 9 ta' hawn taħt, hija ma jkollha l-ebda kurvatura u l-inklinazzjoni tkun kostanti. Fil-każ ta' domanda konvessa, spjegata fuq il-lemin fil-Kaxxa 9 ta' hawn taħt, id-domanda ssir inqas sensittiva għall-bidliet fil-prezzijiet hekk kif jiżdied il-prezz. Dan jista' jkun il-każ jekk il-prodotti jew is-servizzi affettwati mill-ispiża żejda ikunu kkaratterizzati bħala oġġetti essenzjali. Eżempju jista' jkun id-domanda għall-ilma tax-xorb, minħabba li klijent jista' jkun dejjem inqas sensittiv għal żieda fil-prezz hekk kif il-kwantità disponibbli tonqos.

(169) Bil-maqlub, jekk il-kurva tad-domanda tkun konkava, kif muri fiċ-ċentru tal-Kaxxa 9, id-domanda ssir aktar sensittiva għall-bidliet fil-prezzijiet hekk kif il-prezz jiżdied. Pereżempju, dan jista' jkun il-każ jekk sostitut tal-prodott affettwat mill-ispiża żejda ikun disponibbli għall-klijent. Eżempju ta' dan jista' jkun id-domanda għall-petrol. F'ċertu livell ta' prezz, il-klijenti jistgħu jbiddlu l-konsum tagħhom

billi jaqilbu għal karozzi elettriċi minflok karozzi li jużaw il-petrol. Dan jimplika li d-domanda għall-petrol ser issir aktar sensittiva għall-bidliet fil-prezzijiet, minħabba li aktar klijenti jbiddlu l-provvista tagħhom jekk jiżdied il-prezz tal-petrol.

(170) Il-kurvatura tal-kurva tad-domanda jista' jkollha impatt sinifikanti fuq it-trasferiment tal-ispejjeż żejda. Għal livell partikolari ta' kompetizzjoni, it-trasferiment ta' ispiża żejda għall-industrija kollha jiżdied aktar ma l-kurva tad-domanda tkun konvessa. Jekk id-domanda tkun konvessa biżżejjed, ir-rata ta' trasferiment tista' taqbeż il-100 fil-mija.

Kaxxa 9: Il-kurvatura tad-domanda

Skont il-karatteristiċi tas-suq, il-kurva tad-domanda tista' tkun lineari, konvessa jew konkava kif spjegat hawn taħt. L-għamla ta' kurva tad-domanda 'l isfel tindika li, hekk kif il-prezz jonqos, il-klijenti jitolbu aktar prodott. L-inklinazzjoni grafika tal-kurva tad-domanda turi kif id-domanda tal-kwantità tinbidel mal-prezz. Kurva tad-domanda aktar wieqfa timplika li d-domanda hija inqas sensittiva għaż-żidiet fil-prezzijiet.

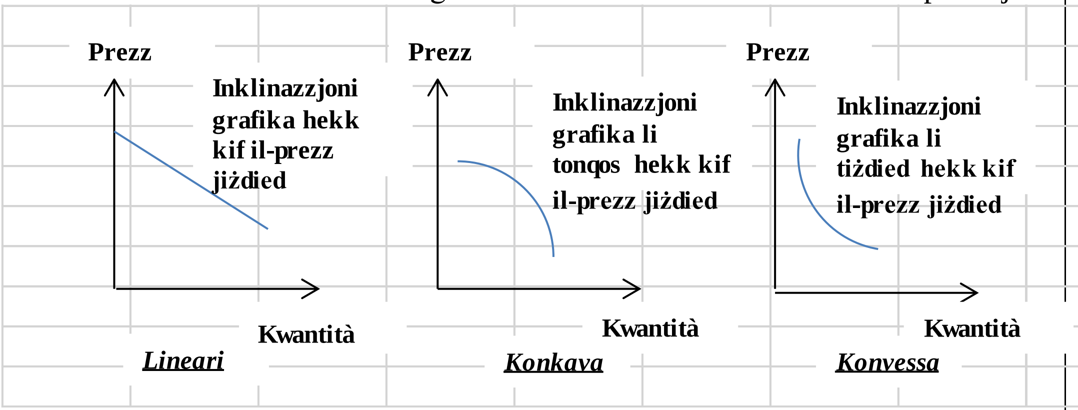

5.4. Id-deċiżjoni tal-ipprezzar ta' ditta

(171) Kif spjegat hawn fuq fil-paragrafi (46) u (47), l-inċentiv ta' ditta li tittrasferixxi ispiża żejda fuq il-klijenti tagħha huwa ddeterminat mit-tip ta' domanda u mill-ispejjeż ikkonċernati[90]. Skont it-teorija ekonomika, ditta taġġusta l-prezzijiet biss meta dan iwassal għal żieda fil-profitti. Madankollu, sabiex tirċievi prezz ogħla, ġeneralment ditta jkollha taċċetta tnaqqis fil-bejgħ. Il-valutazzjoni tal-kompromess bejn iż-żieda fil-profitt minn prezzijiet ogħla u t-tnaqqis fil-profitt minn tnaqqis fil-bejgħ hija importanti sabiex tinftiehem il-firxa tal-effetti ta' trasferiment f'azzjonijiet għad-danni.

(172) Dan il-kompromess huwa ppreżentat b'mod stilizzat fil-Kaxxa 10 hawn taħt. Jekk ditta, pereżempju klijent dirett ta' produttur ta' materja prima, iżżid il-prezzijiet, l-effett fuq il-profitt minn prezzijiet ogħla jista' jiġi spjegat mill-erja A fit-taqsima tax-xellug tal-Kaxxa 10. Il-profitt mitluf akkumpanjat li jirriżulta minn inqas bejgħ huwa ugwali għall-erja B. Meta l-effett ta' żieda żgħira oħra fil-prezz ikun tali li l-erja A tkun ugwali għall-erja B, ma jkun hemm ebda skop li jinkiseb profitt

(90) Ara wkoll il-"Linji Gwida dwar l-applikazzjoni tal-Artikolu 81(3) tat-Trattat" (2004/Ċ 101/08), il-paragrafu 98.

addizzjonali permezz ta' aktar aġġustamenti fil-prezzijiet. Jekk il-prezzijiet jiżdiedu lil hinn minn dan il-punt, il-marġini tal-profitt mitluf permezz tat-tnaqqis li jirriżulta fil-volumi tal-bejgħ jissupera l-marġnijiet miżjuda miksuba fuq il-bqija tal-bejgħ.

(173) Jekk ix-xerrej dirett jiffaċċja spejjeż ogħla tal-materja prima, pereżempju, jekk il-fornituri tal-materja prima jżidu l-prezzijiet bi ksur tal-Artikolu 101 tat-TFUE, dan jista' jbiddel it-termini tal-kompromess kif deskritt fil-paragrafu (172) hawn fuq. Żieda fl-ispejjeż tal-klijent dirett tnaqqas il-marġnijiet miksuba fuq il-bejgħ bil-prezz prevalenti. F'termini ta' profitt, dan jagħmilha inqas għalja li jiżdied il-prezz minkejja li jintilef xi bejgħ. Il-profitt mitluf minħabba bejgħ aktar baxx meta żdiedu l-ispejjeż huwa l-erja D fit-taqsima fuq il-lemin tal-Kaxxa 10 hawn taħt. Billi l-erja D hija iżgħar mill-erja B, il-klijent dirett għandu inċentiv sabiex iżid il-prezz tiegħu b'reazzjoni għaż-żieda fl-ispejjeż, jiġifieri jittrasferixxi l-bidla fl-ispejjeż, għall-inqas sa ċertu punt.

Kaxxa 10 Kompromess bejn iż-żieda fil-prezzijiet u l-bejgħ mitluf

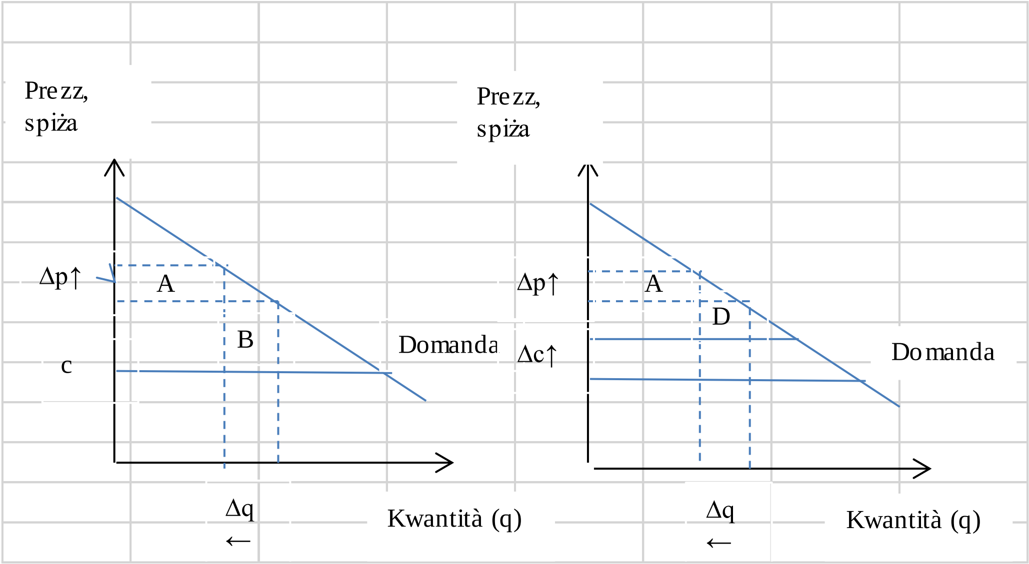

5.5. L-intensità tal-kompetizzjoni u r-rabtiet mat-trasferiment

5.5.1. Kontinwum tal-kompetittività tas-swieq

(174) F'livell partikolari tal-katina tal-provvista, il-kompetizzjoni bejn id-ditti tista' tkun aktar jew inqas intensa. F'estrem wieħed, meta ditta tkun monopolista fil-livell tagħha tal-katina tal-provvista, ma jkun hemm ebda kompetizzjoni. Fl-estrem l-ieħor, il-kompetizzjoni bejn id-ditti tista' tkun intensa ħafna (pereż. meta ħafna ditti jbigħu prodotti pjuttost omoġenji f'suq b'ostakoli baxxi għad-dħul), b'tali mod li kull ditta toqgħod għall-prezzijiet u ma tinfluwenzax il-prezzijiet tas-suq li jkunu fl-ispiża marġinali tal-produzzjoni jew qrib tagħha. Dan il-każ tal-aħħar jissejjaħ kompetizzjoni perfetta. Bejn dawn iż-żewġ każijiet estremi hemm firxa wiesgħa ta' xenarji intermedjarji, fejn il-kompetizzjoni tista' tkun aktar jew inqas intensa, skont, pereżempju, l-għadd ta' ditti fl-industrija jew jekk il-prodotti mibjugħa minn ditti differenti humiex sostituti viċini jew le.

(175) Tali kompetittività tas-suq tħalli impatt dirett fuq it-trasferiment. Fil-każ ta' riferiment ta' kompetizzjoni perfetta, ix-xokkijiet tal-ispejjeż fuq l-industrija kollha jiġu ttrasferiti 100 fil-mija lill-klijenti diretti. Għalhekk, f'każ bħal dan, l-effetti tal-

volum biss għandhom jiġu kkwantifikati lil hinn mill-ispiża żejda. Tali struttura stilizzata tas-suq ta' kompetizzjoni perfetta tista' tiffunzjona bħala punt ta' riferiment għall-qorti meta tevalwa l-effetti ta' trasferiment (anki jekk fi swieq tad-dinja reali din tiġi osservata inqas ta' spiss).

(176) B'kuntrast, taħt monopolju jew diversi xenarji intermedjarji, it-trasferiment ta' ispiża żejda jista' ma jkunx 100 fil-mija, iżda minflok jista' jkun taħt jew 'il fuq minn dan il-livell limitu. Għalhekk, meta jiġu ttrattati azzjonijiet għad-danni quddiem il-qrati nazzjonali għal ksur tad-dritt tal-kompetizzjoni tal-UE, l-istima tat-trasferiment u tal-effetti tal-volum ġeneralment tkun rilevanti flimkien mal-istima tal-ispiża żejda, kull meta l-istruttura tas-suq titbiegħed mill-punt ta' riferiment ta' kompetizzjoni perfetta.

(177) Eżempju wieħed ta' strutturi tas-suq ikkaratterizzati minn kompetizzjoni imperfetta huwa suq bi prodotti differenzjati. Id-differenzjazzjoni tista' tinħoloq f'termini tal-karatteristiċi tal-prodott jew tal-ġeografija. Pereżempju, ix-xerrejja diretti jistgħu joffru prodotti li jvarjaw minn xulxin fil-kwalità attwali tagħhom, rispettivament, bil-kwalità kif perċepita mill-klijenti tal-prodott. B'mod alternattiv, minħabba l-postijiet differenti fejn jinsabu x-xerrejja diretti, l-ispiża tat-trasportazzjoni tal-prodotti offruti tista' tvarja għal klijenti differenti (li l-post fejn ikunu jinsabu jista' jkun differenti wkoll). Id-differenzjazzjoni tista' trendi il-prodotti mhux sostituti perfetti ta' xulxin. Il-klijenti jistgħu ma jarawx il-prodotti kollha bħala perfettament interkambjabbli.

(178) Din is-sostitwibbiltà inqas minn perfetta tista' tirriżulta fi pressjoni kompetittiva mnaqqsa fuq fornituri li jistgħu ma jkunux qed jiffaċċjaw kompetituri li joffru prodotti interkambjabbli sew. Fi kliem ieħor, skont it-teorija ekonomika, l-intensità tal-kompetizzjoni titnaqqas meta tiżdied id-differenzjazzjoni tal-prodott. Kif ġie spjegat fil-paragrafi (175) et seq. hawn fuq, kompetizzjoni aktar dgħajfa tnaqqas ir-rata ta' trasferiment ta' ispiża żejda għall-industrija kollha, jiġifieri hekk kif id-differenzjazzjoni tal-prodotti tax-xerrejja diretti tiżdied, ir-rata tat-trasferiment tal-ispiża żejda għall-industrija kollha li x-xerrejja kienu suġġetti għaliha tavviċina r-rata fejn kull xerrej dirett ikun monopolista. Bil-maqlub, meta d-differenzjazzjoni tal-prodott tkun limitata, ir-rata tat-trasferiment tal-ispiża żejda għall-industrija kollha tkun akbar.

5.5.2. *Spiża żejda u trasferiment speċifiċi għad-ditta vs għall-industrija kollha*

(179) It-trasferiment tal-ispejjeż żejda minn xerrej partikolari vis-à-vis il-klijenti tiegħu ġeneralment ivarja, skont jekk il-kompetituri tax-xerrej ikunux affettwati wkoll mill-ispiża żejda jew le. Meta xerrej wieħed jiġi affettwat mill-ispiża żejda, it-trasferiment neċessarjament ikun speċifiku għad-ditta. B'kuntrast, jekk ix-xerrejja kollha f'livell partikolari tal-katina tal-provvista jiġu affettwati mill-ispiża żejda, wieħed jista' jikkunsidra r-rati ta' trasferiment għal kull ditta, iżda wkoll it-trasferiment għall-industrija kollha.

(180) Jekk jiġi affettwat xerrej wieħed biss, jiġifieri l-ispiża żejda tkun speċifika għad-ditta, l-effetti tat-trasferiment jistgħu jkunu pjuttost limitati, b'mod partikolari meta dan ix-xerrej ma jkunx jista' jaffettwa l-prezzijiet tal-bejgħ fis-suq tiegħu minħabba pressjoni qawwija mill-kompetituri tiegħu.

(181) Bil-maqlub, meta l-intrapriżi kollha f'suq ikunu affettwati minn spiża żejd, jiġifieri l-ispiża żejda tkun mifruxa mal-industrija kollha, l-intrapriżi kollha jiffaċċjaw

spejjeż tal-input ogħla, u dan jimplika li jkunu jistgħu jittrasferixxu mill-inqas parti mill-ispiża żejda fuq il-klijenti tagħhom stess. Madankollu, spiża żejda għall-industrija kollha xorta tista' taffettwa lil kompetituri differenti b'mod differenti.

5.6. Xi fatturi ulterjuri li jħallu impatt fuq it-trasferiment

(182) F'xi swieq, id-ditti jbigħu diversi prodotti, pereż. fis-swieq tal-bejgħ bl-imnut tal-ħwienet tal-merċa. Fi swieq bħal dawn, il-prodotti jistgħu jkunu interrelatati permezz tad-domanda tagħhom, pereżempju, jekk bejjiegħ bl-imnut ibigħ marki kompetituri ta' ħafna kategoriji ta' prodotti. Jekk il-prodotti jkunu sostituti, xokk tal-ispiża fuq prodott wieħed jista' jaffettwa wkoll il-prezzijiet ta' prodotti oħrajn mibjugħa mill-bejjiegħ bl-imnut. Bidla fil-prezz ta' prodotti oħrajn tista' tbiddel ukoll il-prezz tal-prodott affettwat direttament mix-xokk tal-ispiża. B'hekk, dawn l-effetti ta' rispons minn prodotti oħrajn jistgħu jżidu l-"pass-through" tal-ispiża inizjali fi swieq fejn id-ditti jbigħu diversi prodotti.

(183) Sa liema punt jiġi osservat effett ta' trasferiment jista' jiddependi wkoll fuq il-medda ta' żmien ikkunsidrata meta jiġi stmat tali effett. B'mod partikolari, it-trasferiment ta' ispiża żejda 'l isfel tul il-katina tal-provvista jista' jiġi ttardjat għal numru ta' raġunijiet. L-ewwel nett, l-ispiża żejda inizjali tista' taffettwa biss l-ispejjeż fissi tad-ditti li jiffaċċjaw l-ispiża żejda. Anki jekk il-punt tat-tluq rilevanti għall-valutazzjoni tal-effetti tat-trasferiment ikun l-impatt tal-ispiża żejda fuq l-ispejjeż marġinali jew varjabbli tax-xerrej, żieda fl-ispejjeż fissi tista' taffettwa d-deċiżjonijiet strateġiċi ta' ditta u b'hekk ukoll l-effetti tat-trasferiment, kif spjegat fil-paragrafu (159) hawn fuq.

(184) Barra minn hekk, kif imsemmi fil-paragrafu (50), id-ditti jistgħu jġarrbu l-hekk imsejħa 'menu costs' meta jinbidlu l-prezzijiet, jiġifieri spejjeż assoċjati mal-proċess tal-aġġustament tal-prezzijiet. Jekk dan ikun il-każ, ditta tippreferi tillimita n-numru ta' bidliet fil-prezzijiet li tagħmel u tista' tittrasferixxi ispiża żejda biss wara ċertu żmien, pereżempju, billi tistenna sakemm iż-żidiet fl-ispejjeż marġinali jakkumulaw lil hinn minn ċertu limitu. F'ċerti każijiet, l-ispiża żejda tista' tikkostitwixxi żieda tant żgħira fl-ispiża marġinali li x-xerrej affettwat jista' jsib li ma jkunx profittabbli li jittrasferixxi l-ispiża żejda. L-impatt possibbli fuq l-istima tal-effetti ta' trasferiment mill-eżistenza tal-'menu costs' huwa diskuss aktar fil-paragrafu 4.3.2.1 et seq.

(185) F'ċerti ċirkostanzi, xerrej indirett jista' jkun kapaċi juża s-saħħa tan-negozjar tiegħu sabiex jillimita l-kapaċità ta' xerrej dirett li jittrasferixxi ispiża żejda. Is-saħħa tan-negozjar tax-xerrej indirett tista' tissejjaħ is-saħħa kumpensatorja tax-xerrej[91]. Is-saħħa tax-xerrej mhijiex limitata biss għall-kapaċità li jaqleb għal fornituri oħrajn, iżda wkoll, pereżempju, għall-integrazzjoni upstream jew is-saħħa tan-negozjar tax-xerrejja.

(186) B'mod ġenerali, is-saħħa tax-xerrej ma tipprojbixxix it-trasferiment jekk ikun hemm ispiża żejda għall-industrija kollha, iżda taffettwa l-grad ta' trasferiment. Fuq naħa waħda, wieħed jista' jaħseb f'xenarju fejn is-saħħa qawwija tax-xerrej

(91) Il-valutazzjoni tas-saħħa kumpensatorja tax-xerrej hija fattur importanti fil-qasam tal-kontroll tal-fużjonijiet tal-UE. Fil-paragrafu 64 tal-linji gwida tal-Kummissjoni għall-fużjonijiet orizzontali, is-saħħa kumpensatorja tan-negozjar hija definita bħala s-saħħa tan-negozjar li għandu x-xerrej *vis-à-vis* il-bejjiegħ fin-negozjati kummerċjali minħabba d-daqs tiegħu, is-sinifikat kummerċjali tiegħu għall-bejjiegħ u l-kapaċità tiegħu li jaqleb għal fornituri alternattivi.

iġġiegħel lix-xerrejja diretti jġarrbu l-ispiża żejda u b'hekk tillimita t-trasferiment. Min-naħa l-oħra, wieħed jista' jaħseb ukoll f'xenarju fejn is-saħħa qawwija tan-negozjar tax-xerrej indirett iġġiegħel lix-xerrejja diretti jagħmlu valwazzjoni pożittiva ta' żero u jbigħu bi prezz li jkopri biss l-ispejjeż marġinali tagħhom u, b'hekk, iwassal għal rata ta' trasferiment ta' 100 % f'każ ta' ispiża żejda.

(187) Billi l-grad tas-saħħa tax-xerrej u l-implikazzjonijiet ta' dan fuq l-effetti tat-trasferiment jiddependu min-natura tan-negozjati individwali u mill-kuntest speċifiku li fih iseħħu, il-qorti tista' tivvaluta dan is-suġġett fuq bażi ta' każ b'każ.

(188) Barra minn hekk, jekk ix-xerrej dirett li jiffaċċja spiża żejda ikun integrat b'mod vertikali f'suq tal-bejgħ bl-imnut downstream, jiġifieri jkun attiv ukoll fis-suq fejn joperaw ix-xerrejja indiretti, dan jista' jaffettwa l-inċentiv tax-xerrej dirett sabiex jittrasferixxi l-ispiża żejda inizjali. F'xenarju bħal dan, ix-xerrej dirett li jiffaċċja ispiża żejda (jiġifieri żieda fl-ispejjeż marġinali) ġeneralment jittrasferixxi l-ispiża żejda kollha fi ħdan id-ditta integrata. Madankollu, ir-rata tat-trasferiment lix-xerrejja indiretti mhux integrati ġeneralment tvarja minn din, pereż. skont il-livell tal-ispejjeż jew il-marġini tal-profitt tax-xerrejja indiretti differenti.

(189) F'ċerti industriji, il-prezz offrut mix-xerrej dirett jew indirett jista' jkun soġġett għal regolamentazzjoni, pereż. regolamentazzjoni tal-prezzijiet minn aġenziji governattivi. Ir-regolamentazzjoni tal-prezzijiet tista' taffettwa l-firxa tat-trasferiment. Pereżempju, jekk il-prezz irregolat jiġi ffissat b'mod indipendenti mill-ispejjeż speċifiċi tal-prodott soġġett għal ispiża żejda meta jiġi ffissat il-prezz, l-effett tal-prezz relatat mat-trasferiment jista' jkun limitat jew null. Madankollu, kif imsemmi wkoll fil-paragrafu (44), id-dannu li jirriżulta minn ksur tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-UE jista' jaffettwa wkoll fatturi mhux relatati mal-prezz. Min-naħa l-oħra, jekk ir-regolatur jikkunsidra b'mod sħiħ l-ispiża tal-prodott soġġett għal ispiża żejda meta jiffissa l-prezz irregolat, il-grad ta' trasferiment jista' jkun sostanzjali wkoll fi swieq irregolati.

6. ANNESS 2 – GLOSSARJU

(190) Dan l-appendiċi jagħti ħarsa ġenerali lejn it-termini ekonomiċi użati matul il-linji gwida.

- Kurvatura tad-domanda: Il-bidla tal-elastiċità tad-domanda hekk kif jinbidel il-livell tal-prezz.

- Domanda: Il-kwantità ta' prodott jew servizz li x-xerrejja f'suq jixtru f'livell ta' prezz partikolari.

- Kurva tad-domanda: Illustrazzjoni tar-relazzjoni bejn il-kwantità mitluba u l-prezz ta' prodott.

- Teknika ekonometrika: Din it-teknika, li tissejjaħ ukoll analiżi ta' rigressjoni, hija statistika fin-natura tagħha u tgħin sabiex jiġu analizzati x-xejriet fir-relazzjoni bejn varjabbli ekonomiċi, pereżempju, kif l-iżvilupp tal-ispejjeż jaffettwa l-iżvilupp tal-prezzijiet f'suq partikolari.

- Elastiċità tad-domanda: Il-bidla perċentwali fil-kwantità mitluba b'reazzjoni għal żieda fil-prezz ta' wieħed fil-mija.

- Spiża żejda speċifika għad-ditta: Xerrej wieħed biss huwa affettwat mill-ispiża żejda.

- Spejjeż fissi: L-ispejjeż ma jvarjawx skont il-kwantità tal-produzzjoni prodotta.

- Spiża żejda għall-industrija kollha: Ix-xerrejja kollha f'livell partikolari tal-katina tal-provvista huma affettwati mill-ispiża żejda.

- Spiża marġinali: Iż-żieda fl-ispejjeż totali li tirriżulta minn unità addizzjonali ta' produzzjoni.

- Inklinazzjoni grafika tad-domanda: Il-proporzjon ta' bidla fil-kwantità għall-bidla fil-prezzijiet bejn żewġ punti tal-kurva tad-domanda magħżula b'mod arbitrarju qrib xulxin.

- Spiża varjabbli: L-ispejjeż li jvarjaw skont il-kwantità tal-produzzjoni prodotta.